

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Junius 2.

22. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Vegyetek szentlelket.

E szavakkal köszöntünk titeket, testvéreink az úrban, a pünköst dicsőséges nagy ünnepén, midőn az első keresztyén egyház születésének és a szentlélek kitöltetésének csodás történetét elevenítjük föl emléketükben. Oh, mily fönséges, oh, milyen magasztos ama nap, melyen istennek szentlelke alászállott a földre és a régi, elavult világ romjain egy újnak örökkévaló fundamentomát alkotta meg! Ez az a nap, melyen az ó-szövetség ihletett lelkü profétáinak jós-tekintete megpihent, midőn a vallástalanság és erkölcsi romlottság sötét éjszakájában tévelygő Izrael szomorú sorsának látása kifárasztá; ez az a nap, melyet mint egy szebb és jobb kor hajnalát jelző fényes csillagot szivszakadva vártak és az erős hit meggyőző hangján hirdettek: «Oh, vajha az úrnak egész népe proféta volna»; így sóhajtott fel hajdan epedő vágyakozással az isten embere a pusztában: «vajha, kiöntené az úr az ő lelkét rája!» És a proféták, kik a pusztai vándorlás ama nagy alakjának szent örökét átvették és megszentelt nyomdokain haladtak, fölkapták ama sóhajt és a meg nem szégyenülő reménység, a csalhatatlan igazság formájában adák át környezetüknek. Ézsaiás az üdvösség fejedelmének eljövételét hirdeti, a kin istennek lelke fog nyugodni, és a ki betölti a földet isten ismeretével. Jérémiás ama napról jövődől, melyen többé senki sem mondja felebarátjának «Ismerd meg az urat!», minthogy ismerni fogják őt mindnyájan, a legnagyobbtól a legkisebbig. Ézékiel az aranykort énekl meg, melyen beteljesedik istennek amaz ígérete: «Adok nektek új szívet és új lelket; elveszem a kőszívet a tí testetekből és adok nektek hús-szívet; az én lelkemet adom belétek és azt cselekszem, hogy az én parancsolataimban járjatok és rendeleteimet megőrizzitek és betöltsétek azokat.» Jóél pedig e fönséges dolgokat igéri istennek nevében: «És

lészen majd, hogy az én lelkemet kiöntöm minden testre és profétálni fognak a tí fiaitok és lányaitok; véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok látomásokat látnak; sőt, a szolgák, és a szolgáló leányokra is kiöntöm az én lelkem ama napokban!»

Magasztos proféciája a jövődő arany-korszakának! Fényes, édes álom, mely egész teljességében megvalósult. Az üdvösség napjának hajnalát hirdeté az emberiségnek, mint fényes hajnalcsillag. Századok merültek ugyan alá az enyészet tengerébe a nélkül, hogy Izrael az üdvösség ama megjósolt napját a láthatáron fölemelkedni látta volna; de végre, tizenkilencszáz évvel ezelőtt fölhasadt az mégis, a ragyogó pünköst reggelén, a midőn Péter apostol joggal mondhatá a jeruzsálemi templomban Izrael ünneplő közönségének: «Ez az, a mi megíratott Jóél proféta által!» Öregek és fiatalok, leányok és ifjak egész tömege ült vala együtt, kik valamennyien isten csodálatos tetteit hirdeté új nyelveken. Krisztusnak több, mint száz tanítványa teljesedett meg akkor istennek lelkével.

Az első pünköst fényes napja és a szentlelektől megittasult tanítványok serege rég eltűnt már az örökkévaló időben, de istennek szentlelke, mely ama tanítványokat az evangyélium szolgálíavá avatta föl, meg nem aludt és meg nem szűnt, hanem ma is működik mindazokban, kik a Krisztus elveinek hirdetőiként, az evangyélium prédikátoraiként lépnek föl az emberiség között. Igen, ott van a mindeneket átható és megelevenítő szentlélek ma is mindenütt, a hol istennek tetsző gondolat, szó, vagy tett születék meg az embernél. Ha lelked a végesség korlátai közül magasztosult szárnyakon az ég felé emelkedik és az emberiség tökéletesedését és boldogulását eszközlő igazságoktól termékenyül meg; ha szíved fönséges érzelmekkel telik meg és szemeidből a hiven teljesített kötelesség boldogító tudatának derúje ragyog ki oh, akkor istennek szentlelke költözött beléd, mely

örök forrása mindennek, mit az ember a földön nagyot és szépet alkotott. Ha megtöröd kenyeredet az éhezőnek, ha felruházod a mezitelent, ha hajlékba vezeted a bújdosót, ha letöröd az özvegy és árvák fájó könnyeit: istennek szentlelke szállott le reád, mely azt míveli tebenned, hogy az atya akaratát cselekedjed.

Kérünk azért titeket, atyámfiai, istennek ama szentlelkét meg ne óltsátok; az anyagias érzület, a közöny és hitetlenség hideg szelével a hitnek és léleknek lángját el ne fojtsátok. «Hanem, buzgólkodjatok a szeretetben és törekedjetelemi ajándékok után, mindenek felett pedig, a profétálás ajándéka után», hogy «legyen proféta az úrnak egész népe és áradjon ki rája istennek lelke»; hogy «teljesedjék be a föld istennek ismeretével, miképpen a vizek beborítják a tengernek mélységeit; hogy ömöljék ki istennek lelke minden testre és profétáljon a föld minden fia és leánya, s e profétái hangok olvadjanak össze egy magasztos dicséretben, mely Krisztus diadalát zengi, egy főséges himnuszban, melyből egyetlen hang sem hiányzik, minthogy isten lesz akkor mindenkben minden.»

E pünkösti gondolatok prédikálására küldjük ki — — kedves tanítványunkat, kit a hivek atyafiságos jó indulatába ajánlunk.

Isten szentelje meg s tegye áldásossá a tí ünnepléstöket!

Nagy-Enyeden, 1892. június 5.

Hegedüs János.
dékán.

Józsa Zsigmond.
jegyző-helyettes.

Iskolai egészségügy.

Tanügyi lapjaink, a legilletékesebb helyről kiadott jelszóra, mind élénkebben foglalkoznak az iskolai egészségügy kérdésével. Nagy kedvteléssel írnak le olyan intézeteket, melyekben a nemzet jövőjeért aggódó jóakarát gyakran fényűző költsékezéssel hord össze mindent, a mi az ifjúság egészségét megóvhatja, testi ügyességét, erejét fenttarthatja és emelheti. Angol és francia internátusok példája s a német pedagogia elméletei nyomán meg van állapítva az iskola-épület emelésének minden föltétele. A termék nagyságát és a tanulók létszámát az elegendő levegő-mennyiség s a tanításnak és fegyelmzésnek a hang és szem erejéhez alkalmazott céljai szabják meg. Gondoskodva van arról, hogy a tanítás egy órája alatt felhasznált levegőt óráközökben, sőt a szükség szerint az óra folytatában is újjal lehessen pótolni, alkalmas szellőzők segítségével, hogy a levegő állandóan s a terem minden részében a lehetőségig ugyanegy fokot mutasson; hogy a levetett felső ruhák rossz kigőzölgése a levegőt meg ne rontsa; hogy az osztály népessége az óráközöket a szabadban, vagy ha az időjárás nem engedi, tágas és

fedett csarnokokban, vagy folyosókon tölthesse; hogy a szellemi munka testi ügyességek gyakorlásával váltakozzék; hogy télen-nyáron heti egy-két órában fürdők álljanak az ifjúság rendelkezésére; hogy játéktereken, tánciskolában, korcsolya-pályákon, lovaglő- és vívó-termekben, tornacsarnokokban, stb. mozgás és a vele járó vidám hangulat között őrizze meg és nevelje erejét az élet komoly feladatai számára. Egész sora van még azon üdvös dolgoknak, melyeket az elmélet az iskolához fűzött igényei közt felemlit.

Kétségtelen dolog, hogy ilyen eszközökkel sokat lehet tenni az ifjúság testi egészsége, épsége érdekében. Kétségtelen dolog, hogy az angol kollégiumok nevelése ezen részben példaképpen állhat előttünk. De mi jobban tesszük, ha a mi bajunk gyökereit keressük fel, s orvosszereinket a magunk bajához, igényeinket a kivihetőség határaihoz alkalmazzuk.

Az angol ifjú azért megy a kollegiumba, hogy azon képességekben és ismeretekben nevelődjék, a melyek szakpályára és kenyérkeresetre való minden tekintet nélkül, őt kora műveltségi színvonalára emelik, és a melyek testi és szellemi erőinek helyes egyensúlyával őt angol társadalmi emberré teszik. Az angol kollégiumot nagy alapítványai és tandíjjai képessé teszik arra, hogy azon előkelő származású, vagy minden esetre vagyonos ifjúságra nézve, mely közönségét nagy részben alkotja, annak egész nevelésében a család helyét pótolja. Az angol kollegium tanára első sorban pedagógus, a ki nem azért megy a növendékek közé, hogy a szaktudós elfogultságával bizonyos ismeret-tömeget megemésztessen; hogy a tehetségesebb és törekvő elemekben mértéktelen és emésztő szellemi ámbíciót ébresszen, a gyengébbeket pedig a tudásteher-súlyával és esetleg a sikertelen fáradozás lehangoló érzésével elnyomja hanem, hogy az egyén képességeit fejlesztvén, önálló munkásságra és helyes gondolkodásra képesítsen. Az angol közvélemény pedig sokkal érettebb, mint hogy a kollégiumtól a képességek ezen fejlesztésénél egyebet követeljen; hiszen, az életpályára való speciális előkészítésről a legkülönbélebb szakiskolák és egyetemek bőségesen gondoskodnak.

A mi kollégiumaink ifjúsága, mely legnagyobb részben szegény származású, s már otthon a kenyérszerzés törődéseit látja, azért jár iskolába, hogy elméleti képzettségével mielőbb megszerezhesse a mindennapi kenyerét. A tanulás rá nézve olyan kényszer, mely nélkül jó bizonyítványt és iskolai jótéteményt nem kaphat. Már kora ifjúkortól fogva hántják a megélhetés és pályaválasztás gondjai. A tananyag bősége és sokszor hiányos módszere miatt, hosszas otthoni munkára van szüksége, hogy az iskolai vallatás aggodalmaitól megmenekedjék. S ha ehhez még hozzájárul az is, hogy talán egészséges étkezésről, és ruházatról sem gondoskodhatik eléggé: ne csodálkozzunk, ha az ifjúkor elfogulatlan vidámságát hanyatlóban látjuk. A mi kollégiumaink nem rendelkeznek akkora jövedelemmel, hogy ezen szegény tömegnél a helyes családi nevelés hiányait pótolhatnák; hogy ifjúságuk egészségéről és kényelméről, ha ez fényűzéssel is kapcsolatban van, gondoskodhassanak.

Be kell azonban vallani, hogy a szegénység hangoztatása gyakran inkuriát, néha pedig éppen cinizmust takar,

mely a nevelés aprólékos feladatairól kicsinyléssel nyilatkozik. Régi embereink szeretik hangoztatni, hogy «velünk nem törődtek annyit, mégis felnőtünk». De nem gondolják meg, hogy ma az iskola rendje, fegyelmezettsége sokkal nagyobb, szellemi munkája, s ezzel együtt az iskolában töltött idő is sokkal több, mint az ő korukban. Nem gondolják meg, hogy a megélhetés gondjai, s ezeknek a szülőkre és a tanulókra való hatásuk mennyire növekedett az ő gyermekkoruktól fogva, a nélkül, hogy az elméleti irányban való iskoláztatás kedve apadott volna; hogy ma a szülők kilenc éves melegházi csemetét visznek a középiskolába, hova régebben játék között felnőtt, fejlettebb, egészségesebb suhancokat küldöttek. Nem gondolnak arra, hogy az egészségtelen iskola, vagy internátus, még ebben a fejlettebb nemzedékben is olyan bajokat hinteggett el, melyek csak később jelentkeztek; ma azonban már a gyengébb nemzedéket az iskolában is megviselik, későbbi épségére azonban akkor is, most is kihatással vannak. Veszedelemes nagyképűség volna az, ha valakit pedagógiai érzelme ilyen nyilatkozatra késztené: «én egy kis füstért, vagy porért nem szakítom meg az előadásomat.»

Ezen anekdoton-szerű megjegyzések konkrét eseteitől eltekintve, a tapasztalat mondatja velem, hogy tanári közvéleményünk még nem érdeklődik eléggé az iskolának pedagógiai és főképpen egészségügyi feladatai iránt. Tudom, hogy a tanári foglalkozás számtalan kicsinyes, nagy türelmet kivánó, idegemésztő fáradozásokban vész el, s az öntudaton kívül, gyakran kevés sikerre vezet. Az iskola egyhangú életéből szívesen csalogatja a tanárt az írói foglalkozás, mely képzettségéhez mért szellemi élvezetet, talán elismerést is kínál. A közügyek intézésében való szereplés ismét szép joga és kötelessége annak, a ki képzettségét és mivel kedélyét a való élet ügyeiben érvényesítheti; s a vele szereshető népszerűség, befolyás, tekintély, vagy éppen emelkedés a legvonzóbb csalogató szerek közé tartoznak. De mindegyik könnyen elragadhatja az embert; figyelmét könnyen elvonhatja attól az aprólékos nevelő-foglalkozástól, melyre a tanár hivatalával vállalkozott. Pedig éppen a nevelés legapróbb részleteire kiterjeszkedő figyelemnek kell jellemeznie a középiskolát. Hogy a tanulónak van-e lakásán, s az iskolában bőséges tiszta levegője; hogy feszesség nélkül, egyenesen állani, járni, ülni tanuljon; hogy ilyes hibáira minden esetben figyelmeztetve legyen; hogy öltözetében s egész magatartásában, könyveiben és iskolai helyén a tisztaságra gondot viseljen; hogy dúrva szokások benne meg ne rögződjenek; hogy a tanuló elég erős-e valamely szellemi munka elbírására; van-e elegendő mozgása arra, hogy élénksége és testi ereje csorbát ne szenvedjen, sőt folytonosan fejlődjék; ruházata és tápláléka megfelel-e az egészség legfontosabb igényeinek: mindezeknek legalább is annyira kell érdekelniük a nevelőt, mint a lecke felmondása. Megtörtént, hogy egy ifjú tanár, mindjárt állomása elfoglalása után, a városon tanítványaival együtt végig ment, hogy az erdős-hegyes vidékre kirándulást tegyenek. Az utcán kíváncsian kérdezték: «Kit temetnek?» Máskor, t. i. nem láttak tanárt és tanítványt együtt kimenni az iskolából, csak temetéskor. Mikor pedig a kirándulások rendszeresen ismétlődtek, s a tanulók az ifjú

tanár felügyelete alatt játékot és testgyakorlást folytattak: a közvélemény bizonyos száználmas részvétellel vette körül, mert ilyes dolgokkal eddig legfőleg csak a tanulók úszómestere foglalkozott. Ilyen az ángollal szemben a mi közvéleményünk.

Olyan nézetet is hallottam, hogy az iskolának csak a szellemi nevelés a kötelessége. Sokkal szembetűnőbb ez a nézet képtelensége, minthogy vele húzamosabban foglalkozni kellene; de felhozom, mint egyik akadályát annak, hogy a helyes pedagogia iskolánkban diadalt üljön. A növendéket nem lehet kétfelé osztani, s az egyik részben az ész köszörűköve alá, másikat meg az izom-szaporítóba küldeni. Az úgynevezett szellemi és testi élet egyazon szervezetnek egyenlő fontosságú működései. Külön szellemi és testi nevelés nincs; minden nevelő-eszköznek csak annyiban van értéke, a mennyiben a különböző képességeknek, értelmi és mozgató idegeknek táplálékot nyújt, a nélkül, hogy egyiket a másik rovására megterhelné. A gondozatlan külsőben, a mozdulatok ügyetlenségében és a durvaságban az esztétikai érzék fejletlensége mutatkozik; ha ezeken a nevelés nem finomít, megmaradnak az egyén jellemző vonásai akkor is, ha az elméleti esztétika minden törvényét megtanulja s az indulatok fékentartásáról világra szóló prelekiókat tart. S nem kell felednünk, hogy internátusaink is vannak, hol a családot egészen az iskolai nevelésnek kell pótolnia.

Ilyen elemi nehézségek közt, képzeleti iskolák képzeleti tökéletességeit hangoztatni, melyek a család minden gondját átveszik növendékeik fölött, nem nekünk való. Nem is a fényűzés az, a mire az iskolák berendezésében s az ifjúság nevelésében szükségünk van. Az ifjúság azon része, melynél családi hagyomány a ló, puská, és vadászeb a mozgás és kedvtöltés áldásait az iskolán kívül is megszerezheti. De meg ez a rész nem is szokta magát megerőltetni a szellemi foglalkozásban. Egészesen családi hagyományainál fogva testi ügyességére sok gondot fordít, s nincs semmi féle kényszer alatt, hogy a bizonyítvány jeles érdem-jegyéért versenyezzen. A mi iskoláinknak tehát olyan testi nevelés kell, mely mindenkinek hozzáférhető; különösen azon nagy tömegnek, melynek testi fejlődéséről a család, szegénysége, vagy elfogult nézete miatt, nem gondoskodik; a melynek testi épségét a szülők durva és egészségtelen testi munkája, vagy éppen a hivatal szoba szerencsétlen életmódja már talán csirájában megtámadta.

Protestáns iskoláink hagyományai közt sok értékes adatot találunk arra, hogy az ifjúság egészségére, testi épségére mintegy ösztönszerű gondot fordítottak már akkor, mikor még az elmélet ezen gondoskodás részleteit nem tartotta szükségesnek hangoztatni. Lehet, hogy iskolai szervezetünk főfaktorai azért nem foglalkoztak eddig ezen kérdés tüzetes és közvetlen tapasztalatokra alapított fejtegetésével, mert ifjúságunkat ezen hagyományok folytán egészségesebbnek tartják azoknál, kik nagy város kedvezőtlenebb viszonyai közt élnek, vagy a kiknek fejlődése iránt az iskola csak a hivatalos órák alatt érdeklődött. Csakhogy ezen hagyományok vagy kiveszőben vannak immár, vagy a viszonyok változtával újja kell teremtetniük, hogy az iskolai egészségügy ma már égetőbbé vált igényeinek megfelelhessenek.

Összegyűjtöm tehát, jó részt a magam tapasztalatai nyomán, ezen kérdés fő momentumait, a hely szűkéhez és e folyóirat természetéhez szabott általánosságban. Ha kicsinyke dolgoknak látszanak: bizony mondom, hogy ilyen kicsinyes dolgok megfigyeléséből és érvényesítéséből áll főként az iskolai pedagogia. Ha pedig talán ismeretes dolgokat mondok el: bizony mondom, hogy tapasztalásból tanultam meg, mennyire ráfér iskoláinkra a hangoztatásuk.

(Folytatása következik.)

Lázár István.

A szerkesztőhez.

Alig jelent meg a «Prédikatori Tár» III-ik kötete, már is a IV-ik megjelenésére gondolunk, mert úgy vagyunk vele, mint a jó ízű gyümölcsöccsel, egyiknek megkóstolása után, kívánjuk a másikat is.

Annyi a prédikációs könyv, hogy ha egymásra raknók, elérnék a legmagasabb templom gombját. De azért a «Prédikatori Tár» folytatása mégis kívánatos. Nem csak azért, hogy jó dolgokat nyújt, hanem azért, hogy a szerkesztő páratlan jó gondolatával és elismerésre méltó áldozatkészségével, jutalmakat tűzvén ki a jobb beszédekre: ösztönt adott sokaknak; versenyre indította azoknak nagy részét, kik a tollat nem azért tartják, hogy a kalamáris mellett az író-asztalnak dekorációja legyen, hanem azért, hogy forgassák. Szóval, megnyitotta a sorompót a munkálni szeretők előtt, hogy bemutathassák magukat a nagy közönség előtt. Es ezzel el is érte azt, hogy az utóbbi kötetet a sajtó kitüntető elismeréssel fogadta.

Azonban, a jó prédikációk mellett, megszivlelnők a jó könyörgéseket is. A könyörgés a földről az éghez emel. Mikor a szív meleg hangja szólal meg az imádságban, lehull rólunk a földiség és a lélek fölmagasztosultságában istenhez közeledik, elébe borúl, vele beszél, áldja őtet és áldást kér tőle. A templom akkor igazán isten háza, ha ahhoz méltó hangulatot tud kelteni benne a szószékről a könyörgő.

Ha a könyörgéses könyvekre gondolunk, ki kell mondanunk, hogy egyházi irodalmunk ezen ága nem termelt oly bőven, mint a másik. Jó könyörgésekben szükkölködünk. A mi kevés jó van bennök, azok már el vannak használva. Például, hogy többet ne említek, ha a Révész köznapi, vagy vasárnapi, és ünnepi imába kezd manapság valaki a szószéken, attól tarthat, hogy valamelyik hallgatója nem utána, hanem előre fogja mondani.

Új alkotásokra van szükség ezen a téren is. Egyes írók vénája kiapadhat egy időn túl, de a gondolatok és eszmék mélysége kimeríthetetlennek marad örökre. Nincs olyan tollforgató ember, a kinek valami gondolata ne legyen és pedig olyan, a mi az ő egyéniségéből szakad ki és így eredeti; valamint nincs olyan rosztó poeta, hogy valami jót is ne írjon. A nem éppen új gondolatnál is a jó stílus új szint, új zamatot adhat a föltálat szellemi ételnek. Éppen azért, ne legyen bizalmatlan magához e tekintetben senki, mert minden papnak ismeretesnek kell lenni a pennával, és próbálgassa erejét mindenik. Lehet, hogy a mi tetszik egyiknek, nem tetszik a másiknak, de azért nem kell abban hagyni a dolgot, repülni csak szárnypróbálgatások után lehet.

Azt mondom, hogy új könyörgésekre van szükség, mert az ismétléseket csak így kerülhetjük ki. Erre mondhatná valaki, hogy a «Miatyánk»-ot még egyetlen istentiszteleten is ismétljük minden vasárnapon és még sem unta meg senki. De ez az imádság a Krisztustól jött és olyan, hogy minél többször mondjuk el, annál fönségebb lesz előttünk. Ez az, a mivel könyörgéseinket betetőzzük, megkoronázzuk; ez az, a miből a miénkre, a földire, mennyei sugár ömlik.

Ezeknek előbocsátása után, azon indítvánnyal fordulok a szerkesztő úrhoz, hogy a «Prédikatori Tár» következő kötetének legalább fele részét szánja egészen könyörgések közlésére és ha jutalmakat tűz ki, fordítsa azokat saját belátása szerint való osztályozással vagy egészen, vagy részben könyörgésekre, hogy teremjen ez a mező is valamit, hogy itt is legyen, miben gyönyörködünk. Hogy induljon meg a verseny itt is, nem csak azért, hogy megláthassuk, hogy ez oldalon mit értünk, hanem azért, hogy a köszükség is némi enyhületet találjon.

Úgy kellene, hogy a szerkesztő úr elmosolyodjék ezen indítványom felett, mert ez talán némelyek előtt azt teheti, mintha ezzel azt sürgetném, hogy a szerkesztő úr ágyat vessen a kész munkákkal a henységnek, vagy legalább felpuhítsa a párnát fejük alatt. Pedig, az én intencióm egészen más és sokkal magasabb.

De ha más szemüvegen nézzük ezt a dolgot, akkor is van alapja indítványomnak.

Az a pap, a ki minden nap, talán kétszer is, templomi funkciót végez és minden vasárnap prédikál, akár milyen zseni legyen is, nem képes mindig a maga kész munkájával állani elő. Aztán meg, a szegény falusi papnak még gazdaságba is kell hogy elegyedjék. Azon időt, mit más íróasztalánál tölt, neki tenyeret kérésítő munkára kell fordítani. S ha eljön az estve, ez a szellemi munkára legalkalmasabb idő, akkor nyugalomra vágyik fáradt teste, és ha vannak is eszméi, azokat megzavarják az életgondok.

Egészen más annak, a ki csak időközönként megyen a szószékbe, mikor a sor reá kerül, mert van ideje az előkészülésre. S e mellett, az anyagi bajok sem sodorják küzdelembe, mert tisztességes fizetése van.

Ezért mondom másfelől, hogy szükség volna az elhasznált könyörgések helyett újakról gondoskodni. És ez nem is lehet feltűnő senki előtt, hiszen, a kollegiumi katedrákon sem mindig a maguk művét adják elő az illetők, hanem a másét. (Gondolkozzunk ez indítvány felett. Szerk.)

Gönci János.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. május 28 és 30.

Elnökölt fötiszt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, Székely János, Domokos Antal, igazg.-tanácsosok; Parádi Kálmán, tanügyi előadó, Márkus János, titkár, dr. Sárkány Lajos, számvevő, Bodor Antal, k.-előadó, Deák József, pénztárnok és Kádár János, segéd-titkár.

Az időközben elnökileg ellátott ügydarabok jegyzéke felolvastatván, a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek. Ezek közül kiemelendő, hogy t. Vass

Tamás, m.-vásárhelyi pap, a Kolozsvártt felállítandó theol. akadémia javára 50 forint alapítványt tett, mely összeg pénztárra helyeztetett, s nevezett kedves aának, nemes alapítványáért, köszönet szavaztatott.

A maksai egyházközség templomépítési terve és költségvetése felülvizsgálatván, a 10,785 forint 98 krba kerülő építkezés foganatosítása engedélyeztetett.

Balászfalvi egyházközségünk fölterjesztése folytán, elhatároztatott, hogy az elmozdított pap fegyelmi ügyének jogérvényes befejeztéig az adminisztráció föntartatik.

Felfalusi egyházközségünk és az ottani özvegy papné között, a kegyjavadalom kiszolgáltatására nézve, egyezmény jövén létre: a papi állomás betöltése megengedtetett.

Egyházkerületünknek a Macskásy-örökösökkel szemben fennálló követe.ése teljesen kiegyenlítettván a följegyzett zálogjogok törlése engedélyeztetett.

Marosvásárhelyi egyházközségünk leány-iskola építési terve és költségvetése jóváhagyatott s az építkezés engedélyeztetett.

Szolokmai egyházközségünk ama kérése, hogy regalé-kártalanítási tőkét keblí kezelés alatt tarthassa, teljesíthetőnek nem találtatott.

Peteki egyházközségünk kérése, mely szerint a papi fizetés emelését a kepeváltó tőkéje gyarapítására szánt kamatok elköltésével kérte foganatosíthatni, egy e tárgyban kelt előbbi határozatunk fentartásával, elútasított.

Torda-Túri körlelkészünk részletes útasítása, a felküldött tervezet némi módosításával, megállapított.

Seprődi leány-egyházunk kérésére, engedélyezte Ig-Tanácsunk, hogy regalé-kártalanítási készpénzét, építkezési célra, kölcsön vehesse, tiz év alatt leendő visszafizetés kötelezettsége mellett.

Varga Sámuel, volt tekei papnak, volt egyházközségeivel szemben fennálló elszámolási pörében újabb tárgyalás rendeltetett el.

Balázs József, besztercei körlelkész aa. kérésére, megengedtetett, hogy egy besztercei hitelintézetnél nyert, s egyházi törvényeink 182. §-ának sérelme nélkül viselhető, bizalmi állását megtarthassa.

Medgyesi egyházközségünk jelentvén azt, hogy régi papi házát az Igazgató-Tanácsunk által megállapított kikiáltási ár mellett el nem adhatja, a jelzett ház eladhatása céljából a kikiáltási ár alább szállítottatott.

Kis-Medeséri egyházközségünk könyör-adomány gyűjtetés kérelme, illetékesség szempontjából az egyházmegyei közgyűléshez útasított.

Márkosfalvi és mátsfalvi egyházközségeink egyesülése ellen újabb akadályok merülvén föl, esperes aa. utasított az ügy állásáról szóló jelentésének sürgős megtételére.

Szászvárosi egyházközségünk tanácsának ama jelentésére, hogy t. Bartók György, második pap aa. állomását elfoglalta: központból járó fizetése, a szokásos részletekben felvehetőleg, kiútasított.

Köpecsi egyházközségünk kérelmére megengedtetett, hogy kilenc darab, igen csekély jövedelmű, fekvőségét eladhassa s a befolyandó vételárt kepeváltó alapja javára, takarékpénztárilag kezelhesse.

Az egyházmegyéből.

Papi értekezlet.

A küküllői egyházmegye Papi Értekezletének küküllőmenti alsó fiókköre tavaszi rendes közgyűlését Küküllővártt folyó 1892. év május 16-án tartotta meg a rendes tagok csaknem teljes számának és szép számú világi közönségnek meleg érdeklődése mellett.

Délelőtt 10 órakor az egykori püspöki székhely harangjainak méla zúgása az egyház tagjait oly szép számban hívogatta a régi, romnak induló nagy templomba, hogy szívünket e buzgóság láttára igazi öröm hatotta át, kivált annak meggondolása mellett, hogy hétfői nap volt s a nyári munkás napok legszebbike, midőn mindenki falun barázdájában végzett munka által szereti dicsérni a mindenhatót.

A papilakban Cseresnyés Ödön, köri elnök üdvözölvén a megjelenteket, megnyitja az ülést, a hol felolvastatnak a kör alapszabályai, melyek jóváhagyás, megerősítés végett, fölterjesztetnek az illetékes forum elébe.

Ezután, elnök aa. felhívja a megjelenteket a templomba menetelre, hol is közönséges istenitisztelel tartatván, egyházi beszédet mondott Ince Ferenc, medvési lelkész, Péld. XX. 20. alapján. Figyelmet keltő és lekötő beszédében szónok szépen fejtette ki, hogy «micsoda az igazság?!»

Istenitisztelel végeztével, a papilakban tovább folytatott gyűlésen felolvasást tartott Cseresnyés Ödön a «pap és tanító egymáshoz való viszonya» fölött, melyben töle megszokott tárgyilagossággal és bő tapasztalatról tanuskodó ügyességgel mutatta föl a ferdeségeket, melyek igen sok helyen tépik szét a még tán meg sem lévő bizalmat pap és tanító között s teszik meddővé, áldástalanná különben szép hivatásukat.

Annyi bizonyos, hogy a lelkésznek is bizalmat keltő «szelidnek és alázatosnak» kell lennie; de a kántor-tanító is sokszor elhagyhatná a gyanakodást, bizalmatlanságot, melylyel papjának atyai tanácsát a legtöbbször fogadja.

Élénken megéljeneztek a felolvasást, mely élénk eszmecserére adott alkalmat, mi nemkülönben igen természetes is, hisz, csaknem mindannyian «tapasztalat»-ból beszélhetünk.

Említésre méltó s tán követésre is, Cseresnyés értekező azon tiltakozása, hogy egyik «tagtárs» ajánlatára a felolvasásért neki jegyzőkönyvi köszönet szavaztassék.

A legtöbben helyeseltük is e tiltakozást; mert, hiszen minket a munkára nem ama «jegyzőkönyvi köszönetek», hanem a munka iránti erkölcsi elkötelezés, munkaszeretet kell hogy lelkesítsen. Avagy, nem szánalomra méltó furcsaság-e, a midőn valamelyes testületben elvállalt kötelezettségem teljesítése után, urbi et orbi «jegyzőkönyvileg köszönetet» kapok?

Nem hasonlít-e e rendes szokássá vált eljárásunk ahhoz, midőn valaki, például, öt évig vasuti baktereskedik és jubiláltatja magát!?

Következett ezután Orbán József tagtárs «Jelentése az egyházi életben fölmerült fontosabb eseményekről».

E jelentés élénk figyelemben részesült, annyival is inkább, mert legnagyobb része a kath. ultramontán sajtónak a protestánsok ellen irányzott támadásával foglalkozott, bemutatván az ugynevezett «hecc-káplán»-ok irmodorát; idézetekkel illusztrálván kenetteljes stílusukat, melyben nem kevesebb mondatik, mint az, hogy mi protestánsok «piszkoljuk, rágal-

mazzuk» a róm. katolikusokat hitükért; s hogy a kálvinista vallás nem egyéb, mint «hazugság», és sajnos tévedések félcelménye.

Terjesztett is elő jelentést tevő indítványt az iránt, hogy az ultimotán sajtó támadásai ellen védekezzünk; hívjuk fel a többi erdélyi egyházmegyék Papi Értekezleteit is, hogy üléseiken e tárggyal foglalkozzanak, mely indítvány azon pótindítvánnyal fogadtatott el, hogy az egyházi hatóságok főlhivandók, oda hatni, hogy mielőbb egy protestáns napi lap alakíttassék.

Végül, több a gyakorlati lelkészet köréből merített kérdés megvitatása által oktattuk egymást, mely még a gyűlés végén a «szegény kálvinista» pap bőkezűségéről tanuskodó s gazdagon «terített asztal» mellett is élénken folyt tovább.

Jövő gyűlésünk helyéül M.-Szt.-Benedek jelöltetett meg, hol prédikálni ajánlkozott Demeter Zsigmond, b.-szentmiklósi pap, aa.

Orbán József.

Külföldi egyházi szemle.

Észak-Amerikában egy Mills Fay nevű új evangylista vonta magára a közfigyelmet rövid időn szerzett rendkívüli befolyásánál és sikereinél fogva. Az ottani lapok valóságos elragadtatással írnak róla; a New-York Evangelist pedig a többek közt így nyilatkozik: bátran állíthatjuk, hogy már évek óta nem volt nálunk az ő általa keltett vallásos mozgalomhoz hasonló jelenség; kétségen kívül, az övé lett rövid működése után az első hely az észak-amerikai evangyelisták közt, mert olyan, mint egy második Keresztelő János, apostola az új eszméknek, hirdetője a modern életet megszentelő elveknek, Finney óta az egyetlen, kinek valódi lelke, valódi lelkesedése van. Mi itthon megjegyezhetjük magunknak csöndesen, hogy jó lesz végét várni ennek is, mert nincs könnyebb, mint Észak-Amerikában szappanbuboréknak lenni. Észak-Amerikáról lévén szó, csak azért, hogy az éremnek a túlsó oldalát is bemutassuk, nem lesz érdektelen, ha megemlítjük azt a véres jelenetű skandalumot, mely a chikagói Ev. Breader-Society templomában történt meg a múlt hónapban. A Breader-Society Chikagóban a többi gyülekezetektől egészen külön válva él, azokkal alig is érintkezik, de magában is meghasonlott. Van két püspöke: Dubs és Escher. A múlt hónapban Escher követői gyűlést akartak tartani az egyetlen templomban, midőn Dubs hívei is ott voltak. Természetesen, nem tudtak bemenni, mert bezárva találták az ajtókat. De nem estek kétségbe, hanem kalapáccsokkal és vasrudakkal álltak neki a munkának, s így nyitottak utat. Az ajtón túl ott találták ellenfeleiket, ezek nem hagyták magukat, így lett aztán, hogy csakhamar egy, utoljára is a Dubs-követők győzedelmével végződött, három óráig tartó valóságos vérengzés fejlődött ki köztük a templomban. Az eset városzerte nagy szenzációt keltett, a keresztyén-ellenes körök nem is késtek gúnykacajukkal követni, s a keresztyénség gyakorlati következményének betudni, míg a többi gyülekezetek mély fájdalmat éreztek miatta. Előttünk bizony az ilyen esetek is világosan beszélnek, annyival is inkább, mert tudjuk, hogy az amerikai szellem belekerült az ottani egyházakba is minden veszedelmeivel együtt. Még egy kicsinyke sajtóságot Észak-Amerikáról! Március hónapban együtt konferenciáztak a methodista gyülekezetek képviselői. Szó volt a papok felavatásáról. Aztán, úgy igazították el ennek módját, hogy a többek közt, a «corporis disciplina» címen

eltiltották a papokat a dohányozástól. Ez így magában csak nevetséges, de nem lesz az, ha meggondoljuk, hogy ez is a zászlóra tűzött testsanyargatás elveinek hódolás. Hát, megint a sötétszemű szörnyetegek kísértének?

Áthenében rendkívül felkapták a vallásos estélyek és felolvasások tartását. Maga a királyné, kit a görög hitre való áttérése óta rendkívül szeretnek, jár elől jó példával s egyetlen egy ilyen alkalmat sem mulaszt el, hogy fel ne használja a megjelenésre. A felolvasások iránya népszerű ugyan, de többnyire a tudományos kérdések körül forog; elég magas, de ez nem árt, mert főleg a művelt osztályból valók a hallgatók, kik nagy érdeklődéssel viseltetnek mindnyájan a komolyabb tárgyak iránt. Legközelebb Diomedes Kyriakos, ki theol. professzor is, ismertette meg hallgatóival a nyugat európai theol. mozgalmakat, a három főbb theol. irányzatot, élesen jellemezvén az u. n. szabad, orthodox és közvetítő iskolákat. A többi felolvasás is mind ilyen kaliberű, s egyáltalában nem valami elsekélyesedett, émelygős piétista színezetű, még csak nem is arra a célra van hivatva, hogy a vallásos életet ápolja, és fejlessze; ellenkezőleg, hogy a nyugati tudományos eszmévilágba bevezesse a vallásos közönséget. Görögországban különben könnyű. Ott még sokkal fiatalabb a társadalom, sem hogy komplikált formái, következőleg éles ellentétei, szellemének negatív iránya s a lelkesedő fogékonyságot megsemmisítő s a harmónikust és szívreható elvető elmélet kifejlődhetett volna; ilyen esetben könnyebb, egészségesebb eszmékkel ismeretségbe hozni az embereket, mint fin de siècle pénz és dicsőség után vágyódó, forrongó embertömeget kivetkőztetni blazirtságából, vagy pedig szívébe olyan gondolatokat felköltetni, melyeknek nem csak fénye, hanem melegsége is van.

Ismét egyike költözött el az élők földéről a legnevezebb theologusoknak, az öreg Weingarten halála által. E mélyen megrendítő eset valóban egy darabot szakított ki abból a történeti multból, mely Németország szellemi fölénységének legtisztább forrása, egy teljesen számottevő darabot, mert a ki az ötvenes évek történetét tanulmányozza, ott fogja találni a sokak közt Weingartent is szellemének hatalmával együtt. Weingarten ismertetésére mi nem vállalkozhatunk, megelégedhetünk, ha hivatkozunk arra, hogy őt hazánkban is többen ismerték még marburgi tanárságából, hol, mint professzor a dogmák és egyház történetének volt a tanítója, de azt elmondhatjuk róla, hogy főleg, mint előadó tanár, nyerte ki nagy sikereit. Iránya ebben csaknem páratlan hatással érvényesítette magát. Előadásai mindig a fantáziát termékenyítették meg, egyszersmind meglevenítették a kort s a mozgó eszméket még ott is, vagy ott tán még inkább, hol a legalaposabb forrástanulmányra támaszkodott. Az ő hallgatói vele együtt élték át a történetet s az ő tolmácsolása által a történelmi fejlődés ereje mindig fel tudta küzdeni magát ezeknek értelméhez és eszméihez, megtermékenyítve szívüket és lelküket. Általában véve, utalhatunk arra, hogy a ki ismerni akatja, olvassa el nagyszámu művei közül pl. az «Anglia forradalmi egyháza» címűt, melyben izmos tehetsége legjobban domborodik ki. Különben, hogy milyen hatása volt, leginkább kimutatja halálának esete, melynek alkalmával régi marburgi tanítványai, nem különben, kik most, életének utolsó éveiben a horoszlói egyetemen voltak hall-

gatói, mindnyájan mély megilletődéssel sereglettek össze korporsójához, s bizony, megdöbbenve álltak körül.

*

E halálesetnél még mélyebb érdekeltseget keltő volt a híres egyházi vezérferfinak, a hetvennyolc éves Kleist-Retzownak rövid, de nagyon fájdalmas szenvedés után való kimulása. Kleist-Retzow egészen méltán megérdemli, hogy róla megemlékezzünk és nevét feljegyezzük, mert Németországon megragadóbb egyházpolitikai multja kevés embernek volt, mint neki; az u. n. pozitivisták történeti léte és kivívott jogosultsága az ő nevéhez van hozzákötve; nem hiában is jajdultak fel mindnyájan a gyászos eset hírének meghalásakor. Kleist-Retzowot legkiváltképpen öreg barátjának, a küzdelemben bajtársának, kivel együtt vitézként diadalát, sokszor elementaris erőfeszítéssel, Krassow grófnak halála sújtotta le a beteg ágyba, honnan többé felkelni, nem tudott, hanem elköltözött oda, honnan többször felséges eszméit vette, az örökkévalóság hazájába. Bizony, ő vele ismét kevesebb Németországon is a fényes történeti nevek hatalma, kevesebb a multa emlékeztető nagy alakoknak száma, ismét több a meggyászolni, megsiratni való emlékek remnicenciája.

A berlini centrum-katholikusok meglepő nyíltsággal fejtették ki egyik közelebb tartott gyűlésükön retrográd törekvéseiket. Különösen egy birodalmi képviselő, dr. Lieber állott elő olyan kívánságokkal, melyek, ha megvalósíthatnának, megszakasztanák ennek a világnak a folyását, vagy legalább is megsemmisítenék a modern világnézetnek pointjeit. Nem kevesebbet követelt ez a képviselő, mint azt, hogy adja vissza a törvényhozás a kath. egyháznak a teljes cselekvési szabadságot, engedje meg, hogy a vallástanítást kénye kedve szerint végezhesse, annyi befolyást szerezzen magának

az ifjuság neveltetésére, a mennyi éppen tetszik, ismertessen el minden iskolával konfessziót, biztosítson szélesebb beavatkozást, nagyobb jogokat a katolikusoknak az állam ügyekben, hívja vissza a szerzetes rendeket, különösen a jezsuitákat, hiszen, ezek tettek legtöbbet a német állam szupremáciájának elismertetése érdekében; kiváltképpen pedig hasson oda, hogy nyerve vissza a szentszék világi hatalmát és függetlenségét. Ilyenek a dr. Lieber kívánságai. Ezek megnyeréseért aztán kacérkodik is egy kicsit. Kegyes elismerni, hogy a protestantizmusnak is van némi joga a világban s aztán hajlandónak nyilvánítja magát, hogy még mint egyházat is el fogja ismerni, ha a protestantizmus a maga erejét felaldozza a kath. egyház céljainak megvalósítására. Mindenki láthatja, hogy ezek tényleg nem is megvetendő kívánságok. Csak az a baj van, hogy Main de Birannal mindörökké sajnálnunk kell annak az igazi és biztos psychometernek a hiányát, a melylyel az elme egészségét és épségét meg lehetne mérni.

Az angolok, sok tanakodás után, végre megválasztották a Spurgeon utódját is. Az igaz, hogy csak feltételelesen. Adig ugyanis, míg «Az úr a maga akaratját világosabbá nem teszi. A megválasztott férfi Spurgeonnak a testvére, Jakab, ki szintén nem megvetendő szónoki tehetséggel és ékesszólással rendelkezik. A «tabernaculum» öblös terme tehát újra megtelik hallgató közönséggel, ezuttal inkább a műveltebb osztályból is, mert a tabernaculum másik papjának megnyerték dr. Piersont, a nagy szisztematikus theologust, ki a magasabb köröknek kiválóan kedvelt papja. A tabernaculum papjáról levén szó, itt, mint figyelmet keltő újdonságot megemlítjük, hogy a meghalt Spurgeonnak, 2600 prédikációja mellett, újabban még 500 általa írt és eddig kinyomatlan beszédét találták meg hagyatékaik közt.

TÁRCA.

Adat, búcsuztató irodalmunkhoz.

(Búcsuztató, Bocskay István, zempléni főispán fölött.)

A XVII. században a hatalmas Bocskay-család fiágából csupán egy volt életben: Bocskay István, Zemplénvármegye főispánja, korának egyik nagy befolyású, gazdag férfia. A református anyaszentegyháznak, mely I. Leopoldnak, reánk protestánsokra nézve gyászos uralkodása alatt a katolikusok részéről állandó üldözésnek volt kitéve, buzgó híve s egyik «Dajkája» volt. A sárospataki iskolát is pártfogolta, jobb kezével híven ápolgatta. Mind vallásos, mind politikai téren nagy tevékenységet fejtett ki. Működésében azonban meggátolta az a körülmény, hogy midőn a Nádasdy és Wesselényi-féle összeesküvés, melynek Bocskay is részese volt, kiderült: kénytelen volt, Leopoldnak, «az ausztriai kegyetlenkedő Sasnak» bosszuját elől menekülni. 1671. tavaszán nagy akadályok között, nejét, Török Katalint, kit 1647-ben vett el, mostoha fiait: Klobusický Pált, Jánost, Ferencet és Andrást s minden javait hátrahagyva, két szolgálója kíséretében, álöltözetben menekült Máramaroson keresztül Erdélybe, Kolozsvárra. A már agg Bocskay I. Apaffy Mihály erdélyi fejedelem oltalma alatt vonta meg magát. Az ő udvarában élt élete végéig, élvezvén a fejedelem «megbecsülhetetlen» ke-

gyét, mely úgy körülövezte őt, mint «napot fényesség.» Hasonló kegyben részesítette a fejedelemszöveg is, Bornemissza Anna. Ilyen nagy szeretettől körüvezve, végezte be életét 63 éves korában, 1672. május 27-én. Eltemetésekor, május 29-én, a mint egyik történetírónk említi (Budai Esaiás: «Magyarország története a mohácsi veszedelemtől fogva Buda visszavételéig.» 2-ik kiad. 299 l.) Pósházi János latin órációt mondott, Csétsi János, Görgei Pál és Porcsalmi András, prédikáltak felette (Mind a latin óráció, mind a három prédikáció kinyomatott 1674-ben Kolozsvárott). Azonban, egy birtokomban levő egykorú kodex tanúsága szerint, deklamált felette még Diószegi Sámuel is, a gyulafehérvári reform. kollégium ideiglenes szenióra. Beszédének teljes címe ez: «Rövid Beszélgetés, mellyet amaz nagy híru, nagy emlékezetü Tekintetes, Ngos Bocskai István uramat, mint kegyes életnek példáját, Bocskai fnyes Ágnak, Régi Nemzetnek, egy ősz elalut Phoenixét Tisztelte, Temette, minap amaz nagy híru S. Pataki Oskolának tagja, mostan pedig az Fejérvári Reformatum Collegiumnak ideig való Senióra. Samuel Diószegi». Ugyanakkor búcsuztatót tartott fölötté Tholnay István. Ki és mi volt Tholnay? Adataim semminemű felvilágosítást nem nyújtanak. Búcsuztatóját bemutatom. Ime, itt következik:

Primus RITHMISTA, melyben Elsőben az Méltóságos Fejedelem s Fejedelem Asszonytól ő Nagyságuktól bucsuztattya Bocskai István Uramat ő Nagyságát az ő Nagyságok kégyelmességeket köszönnén, etc.

1. Miért jádcódtacc igen szemfényvesztő Világ?
Maradt-e miattad meg vagy egy Uraság?
Vaj s kire nem szállott tőled nyomorúság?
S végre gyászos halál! hol csak egy Királyság?
2. Kire Tekintetes és Nagyságos példát
Ma is mütattad te ez setét börtöcskát,
Kiben rekesztetted jaj! Bocskai Istvánt
Ki így kezdí most el utolsó s végszavát.
3. Hatvan Három Tavasz múlt el folyásával,
Sárgállott annyi Nyár meg ért kalászával,
Annyi ősz fordult el ködös homályával,
Annyi Tél fedte bé Údvarom havával.
4. Miólta lelkeket ez roshatt Sátorban
Helyezettette volt bé Isten Sajátomban,
Kit most sok tekintett ez kis setét Boltban
Szemlél és majd kísér gyászba borult Házban.
5. Oh, melly sok javával látott vólt azólta
Istenem engemet; mert jóm jóval tóldta,
De mi lön! azoknak minden édes vóltá
Elmulék: éltemnek lön véletlen hóltá.
6. Mert az Ausztriai kegyetlenkedő Sas,
Kettős szabadságom emésztő kemén Vas,
Istentől vett jómból ki praédáló Farkas,
Sőt éltem be nyelni igyekező méh Kas.
7. Indita útára számkivetségemnek,
Pillantásni nyugtot sem ada fejemnek,
Ellenem nyilai seregenként jöttek,
Kik kiméletlenül engem tárgynak vöttek.
8. Oh Siralmas gyászszal emlegethetendő
Ezer Hat Száz Hetven Egyyedek Esztendő,
Minden vigasságos jótúl fosztott s meddő
Tisztes Vénségemet könyvel mosó ferdő!
9. Nagy Sebes Szelekkel Tavaszod elhozád,
Fájós nótát szálló Trómbitád fújtatád,
Reméntelen póstád hozzám el bocsátád,
Kivel nem várt útát lábaimnak nyítád.
10. Nem engedél tóváb otthon nyugvó Szállást,
Szép Hazám mezején bátorzkodó állást,
Hattyúi fejéres tisztetnek nyugóvást,
Róshatt tagaimnak tovább ott maradást.
11. Medgyek oh Istenem, merre fordulsz szemem,
Bújdósásra eregy én meg ószúlt fejem,
Indúllj jó Erdélyre, valami kegyelem
Talám járúl hozzád s árnyékában vészen.
12. Fel tett Szándékomat s igyem elkövettem,
Kegyelmes Uramnak udvarában léptem,
Az Apafi háznak árnyékában jöttem,
Életem pontyáig kégyelmét is vöttem.
13. Meg becsúlhetetlen nem várt kégyelmesség,
Fejedelmi Sorsot fel múltó kegyesség
Engem környül vett volt, mint napot fényesség,
Minden szükségimre lett tellyes elégség.
14. Oh ha változhatnék Isteni végezés,
Fekete halálom még lehetne élés,
És ólly erőt adna Isteni rendelés,
Kivel kegyelméért lenne megfizetés.
15. Bátor csak néhai nyelvem nyersesége,
Fordulhatna vissza szolló tehetsége,
Hogy az Apafi ház nagy Kegyelmessége
Tőlem köszönötet bár csak így vehetne.
16. Méltóságos Személy, Erdély Fejedelme,
Isten kegyelméből Országod védelme,
Kire Istentől szállott olylly kegyelme,
Kivel meg határit csendesen legelte.
17. Mert pogány Nemzetnek sokszori haragját,
Meg eskütt ellenség vér szopó zászlóját
Bölcs eszességével el szánt akarattyat
Vissza fordította s úgy viselte utát.
18. Te az Szabadságért Proscriptus rendeknek,
Az szent igasságért szaladt Illyéseknék
Hú Patronussa löttél szegényeknek,
S Fiaivá tettetted Kegyelmességednek.
19. Én is azok közül ez Nemes Országban,
Nagyságod kegyelmes szárnya árnyékában,
Nyugtattam fejemet Nemes udvarában,
Kinek érdem felett vettem részt javában.
20. Kiért a kék Égből bú Isteni áldást,
Nagyságod házára boldog sok virradást,
Fejedelmi Székben Országán regnálást,
Kérek sok időkre életének folyást.
21. Isten nagy Salamon Király okosságát,
Ruházza fel reád az Dávid jobb karját
Hogy országod lássa hosszú boldogságát
Ellenségeden végy győződelem pálcát.

Az Második rendbeli Rythmusok az Méltóságos Fejedelem Asszonytól hasonló kegyelmességet köszönnén bucsuztatták az Urat ő Nagyságát, etc.
1. Kegyelmes Asszonyom Bornemisza Anna,
Kegyelmes Uramnak kedves hütős Társa,
Utolsó Szóm rád is hogy le ne fordulna,
Nem tűröm meg, voltál vénségem Dajkája.

Kegyelmességedet Asszonyi tisztedhez
Illendő mertékben bujdósó fejemhez
Mindenben mutattad: kiért Istenemhez
Nyujtom szómat, kérvén sok jót életedhez.

Aldgyon Susánnának tiszta életevel,
Kegyes Máriának szép kegyességével,
Az Sára Asszonyinak nemes erkölcsével,
Asszonyi virtusnak fenlyél tükörével.

Az Harmadik Rendbeliek az Orzágnak fő fő rendei-
től bucsuztatták az Urat ő Nagyságát, etc.
1. Fejedelmi Széknek fenn álló Oszlopi
Ez Nemes Orzágnak nagy és fő Rendei,
Bölcs okossagtokkal Uratok segédi,
Hazátoknak vele ör álló fiai.

Kik Uratok nyomán affectiotokat
Mutattatok ebben kegyes voltotokat,

Folytatás az 1/4. ív mellékleten.

Illyen reméltelen sorsra jutottakat
Mert be fogadtatok s tartjátok azokat.

3. De nevezet szerint az kik Személyemben
Joval illetetek illy szenyvedésében,
Az Urnak aldasa legyen fejeteken,
Érette plantallyon az élők köziben.
3. Igaz Magyarsagtok fenlyék ez Világon,
Essek meg szivetek ez nyomoruságon,
Virtussal vegyetek erőt halandóságon,
Mert vilagnak java, mint madár az ágon.

(Vége következik.)

Közli: Sámuel Aladár,
IV. éves theol.

Reflexiók.

Irta: Széchyné, Lorenz Josephine.

Az ember oly szegény, hogy a legnagyobb öröm s a legmélyebb fájdalomra csak egy kifejezése van: a köny.

Gyöngédség által javulunk és javítunk.

Nem csak a pénzt lehet könnyebben megszerezni, mint meg is őrizni, hanem a rokonszenvet is.

A legnagyobb győzelem, a mit elérhetünk: a győzelem önmagunkon; de a harc magunk ellen, oly munka, melyet mindig újból meg kell kezdenünk.

Az öröm hamarabb merít ki bennünket, mint a fájdalom.

Sok diadal közelebről nézve: inkább vereség.

Nem minden haladás előremenetel.

*

A gyermek gyakran nagylelkűbb, mint a felnőtt; amaz az ösztön által, ez pedig megfontolás után cselekszik.

Csak annak legyen joga büntetni, a kinek hatalmában áll jutalmazni is.

Jogainkat nem azzal szerezzük (az érzés világában) a mit adunk, hanem azzal, a mit nekünk adnak.

Csak a miveltség által szerzi meg az ember azt a «je ne sais quoi»-t, hogy a büszkeség ne nyilvánuljon durvaság gyanánt.

Barátaink elkényeztetnek; ellenségeink megjavitnak.

*

Belső kicsiny voltunk okozza, hogy a külvilág jelenségeit oly nagyoknak látjuk.

*

Van kegyetlenség, mely következményeiben jó cselekedetté válik.

*

Kétféle természet érinthetetlen: a legtisztább és a legalacsonyabb.

Könnyebb az okos embert megnyernünk, mint a botort.

*

Dicséret és megrovás annál inkább hatnak, mennél ritkábbak. A gyakori megrovás bénít, a gyakori dicséret puhít. Mind a kettő zavar.

Az eszme soha sem nemleges; csak a fogalom lehet az.

*

Olykor a bocsánat kétségbeejtőleg hasonlít a lemondáshoz.

*

A mennyivel több szelleme van az embernek, annyi-val többet tud felismerni másban.

(Vége következik.)

Különfélék.

== **Lapunk egyszerre érkezik meg olvasóinkhoz** a szent pünkösti ünnepekkel. Kérjük a jó istent, hogy küldje el egyszersmind hozzájuk a szentlélek ajándékát is. A világosság, szeretet, a keresztyén-erények gyakorlását, a szabadsághoz való tántoríthatatlan ragaszkodást, az emberi méltóság tiszteletben tartását, az evangyeliomnak Krisztus szellemében való magyarázását és megértését: hogy hasson át mindnyájunkat az első pünköstnek szelleme, mely új világot teremtett, azt az erkölcsi világrendet, melyen nyugszik ma, és fog nyugodni még sok századokon keresztül a család, a társadalom és az állami élet. Boldog innepeket kívánunk!

== **A képviselőházban**, bizonyára olvasóink is mindnyájan tudják, most folyt le a kultusz-miniszteri budget általános tárgyalása. Három fontos, egyházpolitikai kérdés emelkedett ki, mely körül a vita tulajdonképpen folyt: az elkeresztelési kérdés, a vallások szabad gyakorlata, és egyenjogúsága és a zsidó-vallás recepciója. Csáky gróf, kultusz-miniszter, mindhárom kérdésre nézve igen szabad szellemű nyilatkozatokat tett, melyek nem csak minket protestánsokat, hanem minden józan gondolkozású katolikust is megnyugtathatnak. Az elsőt illetőleg kijelenté, hogy a 68-iki LIII. t.-c. és az ezt kiegészítő 90. febr. 26-iki miniszteri rendelet teljes fentartásával, s így az állam tekintélyének megóvásával, a párciális polgári anyakönyvvezetés törvénybe iktatása által véli a kérdést ideiglenesen megoldani, mely szerint a vegyes-házasságokból született gyermekeket világi hatóságok vezessék anyakönyvbe. Hisszük és reméljük, hogy ezt követni fogja az általános állami anyakönyvvezetés és kötelező polgári házasság behozatala. A második kérdésre nézve szintén ígéretet tett, hogy a kormány kész, előterjeszteni egy oly törvényjavaslát, tot, mely a hazában élő minden felekezetnek biztosítja valása szabad gyakorlatát, a kölcsönös egyenlőség és viszonyosság alapján úgy, hogy az állam, mint főfelügyelő, mindenik felett álljon. A zsidó vallás recipiálása hasonlóan méltányos dolog és ennek elvben való általános kimondása még az ősi ülésszakon várható, míg a részleteket meg kell előznie bizonyos igazságügyi reformok életbe léptetésének. Hát, ezek mind igen szép, valódi liberális gondolkozástól áthatott ígéretek, de egy kissé mégis aggódunk, hogy vajjon ezeknek beváltása meg fogja-e teremteni a rég ohajtott vallási békét? Mi, protestánsok, mint eddig, úgy ezután sem leszünk a háborúság okozói, de az egyedül üdvezítő egyház nem is igen leplezett állás foglalása és türelmetlensége egyébre enged következtetni!

== **A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület** elnöksége körlevelet intézett kollégiumaink Igazgatóihoz és a tanári karokhoz, hogy nyilatkozzanak: nem érkezett-e el az idő, hogy egy «országos ev. ref. tanáregyesületet» alkossanak. A körlevél bőven kifejti a szükség indokait, és hisszük, hogy egyházkerületünk kollégiumainak tanárai szívesen hozzá járulnak a szép eszméhez. Nagy az, a mi itt kockán forog. Mi felekezeti lap vagyunk; de nem a felekezet áll lelki szemeink előtt. Előttünk áll az az eszményi világ, melyet a protestántizmus képvisel; az a tanítási rendszer,

mely a felvilágosodásnak, a szabadságnak van hasznára, és mely a keresztyén humanizmusban éri el tetőpontját. Hiszszük, hogy derék tanáraink kész szívvel csatlakozni fognak és értelmi erejükkel, tudásukkal és felvilágosodottságukkal egy oly hatalommá fogják érvényesíteni magukat, mely méltán megilleti Magyarországon.

== **A kolozsvári egyházban** a konfirmációi ünnepély minden esztendőben rendszeren a pünköst előtti vasárnapon szokott megtörténni. Megtörtént az idén is és örömmel írjuk, hogy a hívek tömeges részvétele mellett, húsz év óta annyian nem járultak először a szent asztalhoz, mint ez esztendőben. Mindkét templomunkban 140-en voltak, és így összesen 280-on lettek önálló tagjai anyaszentegyházunknak. Istenem, hová szaporodnának az úrnak sergei, ha a vezetők között nem találkoznának a szent ügyhez méltatlanok, érdemetlenek és kiostorozandók.

== **Magyar-Décsei egyházközségünk**, a máj. 22-én tartott másodszeri választásnál, körös-tarcsai segéd-pap, Sótálvi Károlyt választotta meg rendes papjául. Örömmel fogadjuk fiatal paptársunkat, és szívesen üdvözöljük. Kívánjuk, hogy Erdélybe jövelele legyen önmagára nézve szerencse, egyházára nézve felvirágoztató és egész egyházkerületünkre nézve megnyugvást adó. Reméljük, hogy az lesz. És az lesz, ha meg tudja mérni azokat a történelmi és társadalmi, és kulturális viszonyokat, melyekkel minden ilyen magas rendű állást elfoglaló embernek föltétlenül számolni kell. Ha pedig számolni nem tud; ha korlátozott szellemi és erkölcsi tehetségei süppedékes talajra vezetnek; ha bebizonyítja, hogy abban az impregnált bajban szenved, melyet a királyhágón-túliak léptenyomon bebizonyítanak az erdélyrészekkel szemben; ha magát prófétának fogja tartani inspiráció nélkül; nagy férfúnak rátermettség nélkül; ha az egyházas érzék, temperamentum, és jellem nélkül lépett a papi pályára és az «oh nép!» kézzorongatásától várja megdicsőíttetését: nó, akkor nem csak egyházának lesz kárára, egyházkerületünknek szégyenére, hanem lelkiismerete is vádolni fogja egy életen keresztül, hogy méltatlannak bizonyította magát a jók, és becsületesek előtt. Óhajtuk, hogy fiatal paptársunk éljen közöttünk boldog napokat, és ezeket megérdemlje.

== **Nyilvános köszönet.** A somkerekéi ev. ref. papi ház építésére adakoztak: a bethleni takarékpénztár 50 frtot. M.-Vásárhelyről dr. Bernádi György, gyógyszerész 2 frtot. Konc József tanár, Szöllősi Sámuel, Csontos Olivér urak 1—1 frtot. M.-Láposról: Kádár Ferenc úr 50 kr. N. N. 20 kr. Vass Imre 50 kr. Magyarosi János úr 1 frtot, Bárdi Károly úr 1 frtot, m.-láposi takarékpénztár 5 frtot. Besztercéről Brandt Oszkár 1 frt. Dadaí Árpád gyűjtő ívén 2 frt. Ó-Radnáról: Karácsonyi János 2 frtot, Karácsonyi Simon 2 frtot. Déváról: Jakab Ödön 2 frtot. Sajó-Szt.-Andrásról Orbán Endre és családja 1 frt. 50 krt. Rettegről Székely Jenő 50 krt, Erős Márton, Köblös Albert. Mezei Pál, Kompolti Norbert 1—1 frtot. Csákány János, Zabulik Gábor, Egy gazdatiszt, Elemerő, N. N. 50—50 krt. Kronawetter Rezső 30 krt, Léon Antal 30 krt, Tömlő István, Nárai József, Szongott Vertán 20—20 krt. Esztényből: Varga Gyula, állami tanító 2 frt. Vargáné, Erős Janka 2 frt. Somkerekéről: Csejdi István 5 frt. Farkas Ferenc 5 frt. dr. Negrutz Fekete Emil, orvos 2 frt. N.-Ilondáról: Szarvady József, szolgabíró 2 frt. Máloból: Jüngling János 1 frt. Jüngling Mihály, Simon Zsigmond, Máté Dani, Glosz Sámuel, N. N. és Máté György 50—50 krt. Id. Máté Sándor, Bálint György 30—30 krt. Ifj. Músi János 25 krt. Id. Szász Ferenc, ifj. Bálint Jánosné, Debreceni István, Bajzat János, Bálint Dani, Gergely Tamás. Máthé Dávid, Kovács István, Tóth Erzsébet, Orbán János, Harangozó Anti, Gergely István 20—20 krt. Ifj. Szász Ferenc 15 krt. Músi Mihály, Máthé Marciné, Balla János, Gellert Imre, id. Músi János, Köblös József, Orbán István, ifj. Máthé György 10—10 krt. Kolozsvárról: Dr. Engel Gábor 3 frtot. Nánásról: Benkő Lajos, ev. ref. lelkész, 1 frtot. Békés-Gyuláról: Gyulai ref. egyház 1 frt. Dombi Lajos 6 frt. Kovács István 2 frt. Sánta Gábor 2 frt. Nagy Károly 1 frt. Kertész András, gondnok 60 krt, Kis István 50 krt, Szilvási István 10 krt, Szalai József, Kató Gusztáv, Menner, dr. Kiss János, Ruzai Gyula, Mezei N. Vecsei István 1—1 frtot. Rigó Ferenc, Dózsa Márton, Vacey 50—50 krt. AIsó-Balázsfalváról: Cserényi József úr 5 frtot, Szentkirály Lajos 1 frtot. Szász-Brétéről Menyhárd Elek, körlelkész, 1 forriót. A tisztelt adakozók fogadják szegény egyházközségünk hálas

köszönetét. Somkerekén, 1892. május 25-én. Farkas Ferenc, felügyelő-gondnok. Csedí István, ref. lelkész.

== **Hibaigazítás.** Lapunk 21-ik számában a 432. sz. a kibocsátott meghívóban lényeges tévedés történt, a mennyiben a közgyűlést nem június 24-ikére, hanem 23-ikára hívtam össze. Kérek, légy szíves, ezen tévedést lapod közlelbbi számában igazítani. V.-Gálfalva, 1892. május 28. Kovács Elek, ref. esperes.

Szerkesztői nyiltposta.

== **Az egyházakhoz, esperesekhez, paptársainkhoz.** E héten, egyik egyházmegyénk érdemes esperesétől, levelet vettünk, melyben egy rakás egyháznak kérését terjeszti fel, ajánlással, hogy engedjük el az egy, két, három éves restanciájakat, melylyel Lapunknak tartoztak. E l e n g e d t ü k. Nem panaszkodunk az Igazgató-Tanácsnak, nem perelünk. Erkölcsi érzékünk iszonyodik ez eljárástól. Egy pár száz forintot kitoröltünk számításunkból. Ennyi az egész, a m ű l t r a nézve. Ha j ö v ő r e is így akarnak eljárni: akkor kijelentjük, hogy ez éven túl az áldozatot elbirni nem tudjuk. Csinalja más. Ha ezt akarják, úgy ne küldjék be az előfizetéseket. Itt a félesztendő. A máj napig alig kétszáz előfizetőnk van. Megint lesz restancia. Megint kérik az elengedést. Mi megint elengedjük, és kész a csőd. Kérjük az illetőket, különösen az espereseket, buzgokodjanak, és gondoljanak egy kicsikével többet a Lap fentartásával.

== **V. T. urnak Sülye.** A spanyol grandoknak szoktak néha ötven keresztnevet is adni. Onnan terjedt el e komédia, melyet már nálunk is majmolnak. A pap kellő gyöngédséggel figyelmeztetheti az illetőket; de ha mégis több nevet akarnak adni gyermekeknek, hát csak keresztelje meg hátran Jancsit Pistának is, Jós-kának is, Ferkónak is.

== **Lapunk legközelebbi száma éppen sajtó alatt levén,** midőn az áprilisi pályázásról szóló sorainkat irtuk, a májusi versenyző cikkek közül véletlenül hagytuk ki «A kultusz-vita alatt» feliratu cikket. De, hogy ez is pályázik: természetes.

Hivatalos rész.

1294—1892.

KÖRLEVEL.

*Valamennyi erd. ev. ref. kollegium Méltóságos
tt. Előljáráóságának.*

Tudomásvétel és nyilvántartás végett tudatjuk a Méltóságos tt. Előljáráóságokkal, hogy a közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó évi 17,493. szám alatt kelt rendeletével a verseci közs. főreáliskolának, mint nyolc osztályu középiskolának, a nyilvánossági jogot és az érettségi vizsgálat megtartásának jogát a folyó 1891/2-ik tanévre megadta.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1892. május 27.

tanügyi előadó helyett:

*Márkus János,
titkár.*

*Sász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.*

518—1892.

MEGHÍVÓ.

A n.-enyedi ref. egyházmegyének folyó évi június 15-én, N.-Enyeden tartandó képviselői közgyűlésére, az illetékeseket ezennel hivatalos tisztelettel meghívom. T á r g y a i lesznek a közgyűlésnek: Az egyházmegyei közigazgatás évi működéseiről való beszámolások. A főgondnoki állásra a hármas kijelölés s több más folyó ügyek. Ugyanakkor folytatólagosan házassági törvényszék is fog tartatni. Előzetesen pedig, 14-én délután az özvegy-árva intézeti részvényes társulat fog ülésezni, a számadást felül vizsgálni s ügyei: intézni. A kik a folyó évi domesztikai íveiket, mint szintén a kik a m. Igazgató-Tanácsnak 1372—1892. sz. körrendeletével kapcsolatosan a népiskolák állapotairól való kimutatást még nem küldötték be, az évi zárvizsgák befejeztével azonnal beküldeni, ismerjék kötelességüknek. A kinek és a mely egyháznak még valami fizetés-hátralék van, ne várjanak több utasítást.

Gerend, 1892. május 27.

*Hegedüs Lajos,
esperes.*

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz egy negyed iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában Kolozsvárt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Junius 9.

23. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda. hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Az 1867-ik esztendő június 8-ka örökre emlékezetes lesz Magyarország történetében, és kitörülhetetlen a ma élő, és a jövő nemzedékek szívéből. Ez a nap volt az, mely háromszáz esztendő kibeszélhetetlen csapásai után, először látta egymás keblére borulni a királyt és az őtet szerető népet. A király fölemelkedett a nép, a mindenség szelleméhez; és a nép meghajolt e szellem szimboluma, a király előtt. A milliók akaratanak mindenhatósága és a hiábanvaló ellentállás felől való meggyőződés; az örökkévaló jog, a szabadság szeretete egyfelől, a belátás másfelől, hogy azt kiirtani, nem lehet; a nemzeti lelkesedés lobogása egyfelől és az abban való gyönyörködés etikai megnyugvása másfelől: ez az 1867-ki koronázás története.

Ennek a nagy napnak huszonötödik évfordulóját innepelte meg Magyarország folyó hó 8-án egy országhoz méltó pompával és méltósággal. A pompa és méltóság nem csak a külsőségekben állott, hanem a szerető szívek megnyilatkozásában, az őszintén kitörő lelkesedésnek közvetlenségében, mely meghajolt a legnemesebb szívü ember, a leglovagiasabb férfiú és a legalkotmányosabb király előtt, minőt, és a kihez hasonlót századok alatt keveset ismer Európa története. Ez a mi felséges királyunk. *I. FERENC JÓZSEF*

Édes hazánkkal, Magyarországgal együtt, meginnepeltük mi is, evangyeliom szerint reformált erdélyi egyházkerület. Fényt, pompát, külső diszt adni, nem tudtunk. Nem is akartunk volna. Tisztességes szegénység, és egyszerűség illeti meg Krisztus anyaszentegyházát. De megszólaltak hangjaink még legtávolabbi egyházainkban is; hangzott a zsoltár «*Te benned biztunk eleitől fogva*»; imánk fölszállt a királyok királyához, hogy áldja meg felséges királyunkat azzal az atyai szeretettel, és bölcsességgel, melylyel eddig is méltán dicsekedhetett, hogy tiszteletben tartja és tartatja anyaszentegyházunk jogait, a lelkiismeret szabadságát, és a hitbeli üdvözülhetés föltételeit.

Elmúltak már mindezek. Soha el nem múlik a tisztelet, a hála, a hódolat urunk, felséges királyunk iránt, kinek édes magyar hazánk visszaadott alkotmányát, javát, előmenetelét, jövődó dicsőségét köszönheti; és kiben anyaszentegyházunk szabadságának őret és mindörökké támaszát tiszteli.

Éljen a király!

Szász Gerő.

Tanári értekezletünkről.

A ki egyházkerületünk életére, egyházi alkotmányunk huszonegy éves történetének folyamán, visszatekint, két kiváló jelenség határozott körvonalait obszerválhatja. Egyik a szigorú értelemben vett egyházi élet körében való folyamatosan emelkedő s annál intenzívebbé váló tevékenység, mely a tiz éves unió időszaka óta nagyszabású alkotásokban szorgalmatoskodott és nyilatkozott meg. Elején, míg az új élet- és alkotmány-formák erői megnyerték természetes arányaikat, s alkotó tényezőik fogalom-szerinti viszonyaikba helyezkedtek, sokszoros küzdelmek folytak; de, miután a protestánsizmus, alapelvéhez képest, az ellentétes elvek és erők összemérkezésének hivatásszerű küzdő tere: ezek az elején való harcok maguknak a protestáns szellemben működő tényezőknél megizmosodását vonták maguk után, s a mint az örvendetes tények bizonyítják, itt is az történt, hogy «a keserűből édes jöve ki».

Ez egészséges, pezsgő fejlődésnek szükségképpeni következése, természetesen, az volt, hogy az egyházi közélet minden munkaága, a szabad működés formáin belül, kellő tért nyert az akcióra, s ez akció, mint a szigorú értelemben vett egyházi munkálkodás új és mindig új alkotásai tanúsítják, meg is termette áldott gyümölcseit.

Sajnos, azonban, hogy nem mondhatjuk ugyanazt az egyház másik nagy, voltaképpen alapvető föladatának munkatéréről, a templom előcsarnokáról az iskoláról.

Hányadik papunk teljesíti lelkiismeretesen, és kitartással új törvényünknek a népiskola iránt tartozó papi kötelességeket illető határozmányait? A vallástanítás végzését, az iskolaszéki elnöklést, a tankötelezettség érvényesítését, az iskola protestáns szellemben való vezetését? Az egyházi iskolázás ez alapintézményének állapotainál, ha lehet, még szomorubb képet rajzolhatnánk az egyházi iskolázás betetőző intézményéről: pap-nevelésünkről; de, hadd maradjon rajzolatlan, ez úttal, ez a sötét kép, amúgy is bizonyos a reménységünk, hogy néhány év múltával ezen a téren is megkezdhetjük az új alkotás áldásos munkáját.

De, ily tekintet nem korlátozhat bennünket az egyházi iskolázás középfokára, a mi középiskoláinkra nézve, melyek már a régmúltban is főbüszkeségei valának erdélyi egyházkerületünknek; melyekre nézve, újabb időbeli bölcs egyházpolitikánk, nem követte el azt a botlást, mint az ille-

tők, a b. e. Eötvös József által a népoktatás intézményeinek számára két kézzel kínált államsegélynek visszaútasítása alkalmával, balúl alkalmazott felekezeti féltékenységből, tevék; mihez képest, a mi a középiskoláink anyagi érdekeit s az állami tantervhez, a konvent határozata értelmében, való alkalmazkodást illeti a fejlődés folyamata itt biztos terrenumot nyert. Az egyház a maga teendőit: a törvényhozás, meg az adminisztráció munkáit ezen a téren is ugyanazzal a lelkiismeretességgel és következetességgel végzi, mint az egyházi ügyek intézésének többi ágazataiban. De, ha valahol, éppen az oktató-nevelés körében igaz a nagy szó, mely szerint: lélek az, a mi megelevenít, s míg a törvényhozás, meg a közigazgatás e tekintetben csak a formákat szolgáltatathatja, maguknak a középiskolai tanároknak kell e formákat a szellem tartalmával megtelíteniök.

Sajnos, de kénytelenek vagyunk, rámutatni a tényre, hogy ebben a tekintetben nem valami sok dicséretet bírunk az utóbbi huszonegy év történetéből fölemlíteni. A sárospataki irodalmi kör, a dunamelléki és a tiszántúli egyházkerületek tanári testületei, részint tankönyv-kiadó vállalatukkal, részint egyes tankönyvek közrebocsátásával, részint tanári nyugdíj-intézetükkel, s évi rendes gyűléseikkel, egészen más képét nyújtják a megelevenítő lélek protestáns munkálkodásának, mint a melyet a mi erdélyrészi református tanári testületünkről rajzolhatnánk. Székely Ferenc, dr. Török István, Parádi Kálmán s talán még egy-kettő, mint egyének, egy-két értékes irodalmi produkciójukkal bebizonyították, hogy szellem van közöttünk is, de még bár a tanári értekezletek is csak immelámmal voltak az utóbbi években megtarthatók, s azoknak működéséről sem igen tudunk többet, mint hogy az illető kollegiumok történetét megírták, s hogy a régibb keletű tanári nyugdíj-intézet ügyeit rendben tartották. Egyéb nyomait a mi középiskolai tanári testületünk túlnyomó nagyobb részének hasztalan keressük emlékezetünkben.

Ám, az államsegélyek időszakától számítva, új elemek kezdenek e tekintetben átszivárogni, s habár a régi gárdából is maradt fönn még néhány tiszteletre méltó alak és munka-erő, a megelevenítő szellem pezsgő lüktetését emezektől várjuk.

Az ideai tanári értekezlet való és hű képét tárja elénk annak a vajudásnak, melyet a régi tömlőbeli új bor forrongásában szemlélhetünk. A régi gárda egyik szívós alakja, Szakács Mózes,

Tanári értekezletünkről.

A ki egyházkerületünk életére, egyházi alkotmányunk huszonegy éves történetének folyamán, visszatekint, két kiváló jelenség határozott körvonalait obszerválhatja. Egyik a szigorú értelemben vett egyházi élet körében való folyamatosan emelkedő s annál intenzívebbé váló tevékenység, mely a tiz éves unió időszaka óta nagyszabású alkotásokban szorgalmatoskodott és nyilatkozott meg. Elején, míg az új élet- és alkotmány-formák erői megnyerték természetes arányaikat, s alkotó tényezőik fogalom-szerinti viszonyaikba helyezkedtek, sokszoros küzdelmek folytak; de, miután a protestánsizmus, alapelvéhez képest, az ellentétes elvek és erők összemérkezésének hivatásszerű küzdő tere: ezek az elején való harcok maguknak a protestáns szellemben működő tényezőknél megizmosodását vonták maguk után, s a mint az örvendetes tények bizonyítják, itt is az történt, hogy «a keserűből édes jöve ki».

Ez egészséges, pezsgő fejlődésnek szükségképpeni következése, természetesen, az volt, hogy az egyházi közélet minden munkaága, a szabad működés formáin belül, kellő tért nyert az akcióra, s ez akció, mint a szigorú értelemben vett egyházi munkálkodás új és mindig új alkotásai tanúsítják, meg is termette áldott gyümölcseit.

Sajnos, azonban, hogy nem mondhatjuk ugyanazt az egyház másik nagy, voltaképpen alapvető föladatának munkatéréről, a templom előcsarnokáról az iskoláról.

Hányadik papunk teljesíti lelkiismeretesen, és kitartással új törvényünknek a népiskola iránt tartozó papi kötelességeket illető határozmányait? A vallástanítás végzését, az iskolaszéki elnöklést, a tankötelezettség érvényesítését, az iskola protestáns szellemben való vezetését? Az egyházi iskolázás ez alapintézményének állapotainál, ha lehet, még szomorubb képet rajzolhatnánk az egyházi iskolázás betetőző intézményéről: pap-nevelésünkről; de, hadd maradjon rajzolatlan, ez úttal, ez a sötét kép, amúgy is bizonyos a reménységünk, hogy néhány év múltával ezen a téren is megkezdhetjük az új alkotás áldásos munkáját.

De, ily tekintet nem korlátozhat bennünket az egyházi iskolázás középfokára, a mi középiskoláinkra nézve, melyek már a régmúltban is főbüszkeségei valának erdélyi egyházkerületünknek; melyekre nézve, újabb időbeli bölcs egyházpolitikánk, nem követte el azt a botlást, mint az ille-

tők, a b. e. Eötvös József által a népoktatás intézményeinek számára két kézzel kínált államsegélynek visszaútasítása alkalmával, balúl alkalmazott felekezeti féltékenységből, tevék; mihez képest, a mi a középiskoláink anyagi érdekeit s az állami tantervhez, a konvent határozata értelmében, való alkalmazkodást illeti a fejlődés folyamata itt biztos terrenumot nyert. Az egyház a maga teendőit: a törvényhozás, meg az adminisztráció munkáit ezen a téren is ugyanazzal a lelkiismeretességgel és következetességgel végzi, mint az egyházi ügyek intézésének többi ágazataiban. De, ha valahol, éppen az oktató-nevelés körében igaz a nagy szó, mely szerint: lélek az, a mi megelevenít, s míg a törvényhozás, meg a közigazgatás e tekintetben csak a formákat szolgáltatathatja, maguknak a középiskolai tanároknak kell e formákat a szellem tartalmával megtelíteniök.

Sajnos, de kénytelenek vagyunk, rámutatni a tényre, hogy ebben a tekintetben nem valami sok dicséretet bírunk az utóbbi huszonegy év történetéből fölemlíteni. A sárospataki irodalmi kör, a dunamelléki és a tiszántúli egyházkerületek tanári testületei, részint tankönyv-kiadó vállalatukkal, részint egyes tankönyvek közrebocsátásával, részint tanári nyugdíj-intézetükkel, s évi rendes gyűléseikkel, egészen más képét nyújtják a megelevenítő lélek protestáns munkálkodásának, mint a melyet a mi erdélyrészi református tanári testületünkről rajzolhatnánk. Székely Ferenc, dr. Török István, Parádi Kálmán s talán még egy-kettő, mint egyének, egy-két értékes irodalmi produkciójukkal bebizonyították, hogy szellem van közöttünk is, de még bár a tanári értekezletek is csak immelámmal voltak az utóbbi években megtarthatók, s azoknak működéséről sem igen tudunk többet, mint hogy az illető kollegiumok történetét megiratták, s hogy a régibb keletű tanári nyugdíj-intézet ügyeit rendben tartották. Egyéb nyomait a mi középiskolai tanári testületünk túlnyomó nagyobb részének hasztalan keressük emlékeztünkben.

Ám, az államsegélyek időszakától számítva, új elemek kezdenek e tekintetben átszivárogni, s habár a régi gárdából is maradt fenn még néhány tiszteletre méltó alak és munka-erő, a megelevenítő szellem pezsgő lüktetését emezektől várjuk.

Az ideai tanári értekezlet való és hű képét tárja elénk annak a vajudásnak, melyet a régi tömlőbeli új bor forrongásában szemlélhetünk. A régi gárda egyik szívós alakja, Szakács Mózes,

mintha soha sem akarna megvéhnedni, hivatás-szerűen fölveti «A jövő gimnázium» éppen napi renden levő eszméjét, de közbe veti magát a vaskalap, mint a tudósítás mondja: «Szabó S. értekezik az «Egységes középiskoláról», főtekintettel a mi kollégiumainkra s azok belviszonyaira s internátusaira is; a több órán át (!) tartó «szellemes» értekezés, mely azonban néha túlságokba megy, mindvégig érdekeltséget keltett (?). Minthogy azonban konkrét javaslatra nem irányul, az értekezet, Szakács Mózes értekezésével együtt, most nem vette tárgyalás alá.» Így petyheszti meg a régi tömlő az új bort. «Der Zopf, der hängt ihm hinten», mondja Chamisso.

Föláll túlfelől egyik, a sok szerencsés új akvizíció közül, Lázár István, indítványoz egy egész sor üdvös reformot, de a legüdvösebbet, a kor uralkodó irányának az erők egyesítésének és a nyilvánosság érvényesítésének megvalósítására célzót, a tanárok rendszeres irodalmi működésének egészen praktikus módját, a vaskalap és a copf ismét leszavazza, s nem nyugszik, a míg ki nem módolja a leginpraktikusabbat, az Évkönyv formáját. Nó, ez bizony jó lesz. Ebben a gőzzel, sőt villanynyal rohanó időben beszéljük meg az égető napi kérdéseket egy-egy évi időközben. Szakács Mózes elmondta nézeteit az idén. Szabó Sámuel, a ki most még nem birt «konkrét javaslatra» jutni. felel majd jövődében; Szakács Mózes az 1894-iki Évkönyvben közre adja válaszáat, s ha jó szerencse kedvez, 1895-ben megegyezésre jutnak. Hol lesz akkor az ország és a törvényhozás ennek a kérdésnek rég megoldott keresztülvitelében?!

Itt van a Protestáns Közlöny. Nyomják 700 példányban, megjelenik minden héten, ha kell: mellékletet is ad. Olvassa is nem csak hazarészünk, hanem a királyhágón-túli négy szuperintendencia is, legalább fontosabb közleményeinek a másik négy lap ismertetése útján. Mi részünkről azt tanácsoljuk Lázár Istvánnak és társainak ne várják a copf elől-kerekedését, hanem fogjanak hozzá ízében annak az igazán protestáns elvnek: az erők nyilvánosság útján, a sajtóban, való mérközésének a megvalósításához. Ez a mostani értekezet is többet beszélt, mint végzett. Irjanak, vitatkozozanak, tisztázzák az eszméket, s meglesz, a mire értekezetükön hiában igyekeztek. Nem is ér az a «hivatalos formákba szorított közvélemény» semmit. Szabadság, világosság, vita és tisztázás, ezek a protestantizmushoz illő módok a pezsgő munkásság, a megelevenítő szellem érvényesítésére.

Elég szégyen, hogy az erdélyi ref. tanárok értekezlete, az úr 1892-dik évében, leszavazta a helyes közvélemény sajtó útján való megalkotásának legpraktikusabb módját.

Szász Béla.

Iskolai egészségügy.

(Folytatás.)

A nagy terjedelmű kérdéssel szemben, kötelességem, megvonnai a határokat, melyek közt mozogni óhajtok. Vannak az iskolai egészségügynek olyan tényezői, melyek az iskola nélkülözhetetlen alapföltételeit képezik: ilyen az iskola-épület fekvése, megfelelő méretei, az ivóvíz tisztasága. Az iskola történetében mindezek inkább korszakokat érintenek, a keletkezés és elmúlás korszakait. Sokkal fontosabb dolgok, mint hogy érettük a fentartó vagy nevelő testületnek egy-egy generációja a felelősséget elvállalhatná. Én inkább azon hatásokra akarok kiterjeszkedni, melyek az iskola mindennapi életét jellemzik, melyeket az iskolai nevelés a növendékekkel szemben megvalósíthat, s ezért a józan pedagogia előtt kötelezettséget is vállal. Ezek a hatások három főtenyező körül csoportosulnak: jó levegő, tisztaság és mozgás.

Szinte fölöslegesnek látszik, az elsőrül szólani. Hiszen, elméletben mindenki jól tudja, hogy a levegő szükséges tápláléka a tüdőnek, alapja a szív működésének, az egész emberi organizmusnak; hogy a mennyit a jó levegő tesz a testi egészség és épség fentartásában, legalább ugyanannyit tesz a rossz levegő a megrontásukban. De, ha egyes iskoláknak azt az ámbicióját látjuk, hogy minél több növendékük legyen, s inkább beszorítanak egy terembe hatvan-hetven növendéket, mint hogy a létszám csökkenése menthetetlen hiúságukat érintse; ha mindennap tapasztaljuk azt, hogy, vagy a gondozatlan testnek, vagy a száradó ruháknak kigőzölgése, az elhasznált levegő, mely gyakran óraszámra féltékeny gonddal van bezárva, a padokrúl és a padozatrúl fölvert és a lábballal behordott por a terem levegőjének minden éltető elemét megfertőzteti; ha kezdetleges torna-termeinkben, melyeket egyéb célra használhatatlan, eléggé nem szellőztethető, vagy éppen nedves helyiségekből, vagy egyszerűen csak nagyobb osztályterem módjára alakítanak, porfelhő fogad bennünket, mely az erős mozgással járó fokozott tudóműködést célja-tévesztetten egyenes ártalmára irányítja az ifjúságnak: ilyen mindennapos tapasztalatok után a jó levegő emlegetése nem látszik fölöslegesnek. A nevelőnek kötelessége, hogy a jó levegő szükséges voltát szóval, de még inkább példával is bizonyítsa; annak értéke felől a növendékeket meggyőzni iparkodjék, és ne engedje meg soha, hogy a testi fejlődés korában poros, füstös, vagy egyébkint rossz levegőjü, vagy méreteihez képest zsúfolt teremben tartózkodjanak.

Második főtenyezőnek a tisztaságot említettem. Érttem pedig ez alatt a legszigorubb gondot, a mely az iskola-épülettől mindenféle rendetlenséget és tisztátlanságot eltávolít; nem csak azért, mert az iskola-épület tisztasága a jó levegővel szoros kapcsolatban van; hanem azért is, hogy a tanuló a rendnek és féltékeny tisztaságnak példáját lássa maga előtt. És értem a növendékre nézve a

test és ruházat gondozását minden legkisebb részletével együtt. Nem érzik ezen szükséglet fontosságát nagyvárosi iskoláink tanárai; hol a vagyonos és intelligens szülők házából viszi magával a tanuló az iskolába a tisztaság, és csín hajlamait. De annál inkább érzik szegény vidékeink internátusai, a melyeknek, ha nem csak diákszállások akarnak lenni, hanem a nevelő-intézet kiegészítő részei, a családi nevelést is pótolniok kell. Lassan és nagy fáradtsággal lehet itt a tisztaság iránt való érzéket felkölteni és növelni például, figyelmeztetéssel, sőt kényszerítő eszközökkel is. De meg kell tenni, mert a test tisztasága szükséges életeleme a bőr tevékenységének és szoros kapcsolatban van az ember önérzetével és esztétikai érzékével; a két utóbbit épp úgy nem lehet a tisztaságra való gondos felügyelet nélkül növelni, a mint hogy nem működhetik nélküle a bőrnek kiválasztó ereje.

Az iskolának nem kevésbé fontos kötelessége, felügyelni arra is, hogy a növendék idegrendszere sokáig egyoldaluan igénybe véve ne legyen. Az egyoldalúság még kifejlett testszerzetben is az idegbetegségek legkülönfélébb nyilatkozatait okozhatja; a fejletlen gyermeki szerzetet pedig végképp tönkre teheti. Iskolás gyermekeinknél feltűnő figyelem-hiány, a koruk természetével teljesen ellenkező bágyadtság, kedvetlenség, ideges főfájások, szemgyöngeség, vértululások szokták büntetni az egyoldalú agyműködést. Még nagyobb a veszedelem akkor, ha a gyermek élénksége, mozgás-vágya elég táplálékot nem nyerhetvén, s az egészséges anyagcsere zavartalanul le nem folyhatván, a sok ülés a vért a nemi részek felé hajtja, s elősegíti a gyermek fizikai és morális életében a legveszedelmesebb méreg pusztításait. Különös kárral hat az egyoldalú szellemi foglalkozás azokra, kik lelkiismeretesen végzik iskolai feladatukat, a kikben a szellemi munka megkedvvelése, vagy a fejlettebb kötelesség-érzet a mozgás kedvét elrontotta. Valóban, sok ember akár szakpályára való előkészületeiben, akár életpályáján annak köszönheti boldogulását, hogy az iskolai munkájában nem használta el szellemi erejét, s így valódi hajlamait, kedélye derülttségét, szellemi éberségét minden tehertől megőrizte. A szellemi munkát a testi mozgás, s a vele járó vidámság paralizálja, melynek legközvetlenebb formája a játék.

Játék a gyermek valódi élete, jól megválogatva, a nevelés legjobb eszköze; mert, benne alkalmazkodunk egészen a gyermek egyéniségéhez. Ez a mozgás feltétlen szabadsága, melynek korlátai sem terhesek, mert a gyermek maga szabja önmagának. Világa az isten-adta jókedvnek, felpeszdlése az életerőnek az ideális tevékenységben, mely titkon mégis az életre készít elő, az élet és hivatás céljai komolyságának minden nyomása, terhe nélkül. Olyan világ ez, melyben a gyermek társadalmi életet él, önkénytelen alárendeli magát a kis társadalom fegyelmeinek és konvencióinak; irigység nélkül elismeri az erő és ügyesség elsőségét; az elfogulatlan vidámság élete, melyben a tevékenység boldogít; melyben a vetélkedést és társas érintkezést a képzelet költői színben ragyogtatja. Egész életünkre kiható benyomásokat viszünk e világból magunkkal a férfi korba s a nagy társadalomba; s még sokáig azontúl a föl-fölcsillanó játékkedv lesz mértéke a bennünk élő ifjuságnak és életörömmek. Itt nyilatkozik az ember a maga jó és rossz

tulajdonságaival óvatlanul, legtisztábban; itt nincsenek meg azon választó falak, melyeket az élet és elfogultság az emberek közé vonnak. S a nevelő soha sem fogja megismerni igazán növendékei egyéniségét, ha e kis világba, hová az iskola egyformásító fegyelme nem hatolhat, őket el nem kíséri. Itt az áldott, kényszer nélküli mozgásban pihen meg, ha az iskola fegyelme kifárasztotta; itt szedi fel újra azt a vidám életerőt, mely őt sokszor a kelleténél korábbi s a kelleténél komolyabb munkára is képesíti. Vétkezik a nevelő, ha ezt a játék kedvet nem ápolja és fenn nem tartja mindaddig, a míg csak az ifjú fejlettebb testi ereje erősebb mozgást, hogy úgy mondjam, testi munkát nem kíván. Természetesen, iskolás gyermeknél olyan játékot értek mindig, mely a szabad levegőn foly le és mozgással van kapcsolatban. A futkosás és ugrálás teszik a játék természetes elemeit. Az élénk mozgás gyorsítja a lélekzést és szivverést; a tiszta levegővel és rendes emésztéssel elősegítvén az anyagcserét, a tüdő és gyomor táplálékát az egész testtel közvetíti; tágitja a mell-kast s erőltetés nélkül gyarapítja a lábizmokat. A gyermekornak, melyet a 14-ik életév végeig számítok, tornaszer nem való; mert nem lehet megóvni a megerőltetéstől; ez pedig, a helyett, hogy növelné, apasztja a test izomanyagát; sőt az erőltetéssel való visszaélés rendetlen szivműködést is okozhat. Vagy ha már a gyermeket mozgás-ösztöne tornaszerre viszi, maradjon a mozgás ott is játékszerű, saját nevében, csatangolás.

Testedző játékhoz számítom mindazon önkényes mozgásokat, melyeket a gyermek jó kedvéből, a mozgás ösztönéből, minden külső fegyelmezettség nélkül, a szabadban végbevisz. Tehát, a korcsolyázást is, mely a szabadban való futkosás minden javát egyesíti magában, éppen olyan időben, midőn a legtöbb szobai tartózkodásra van a növendék utalva.

Játék mellett, első sorban a katonai és tornászrendgyakorlatok azok, melyek a gyermeki kor testi nevelését helyesen kiegészítik az iskolában. Ezek tökéletesítik azon nevelői eljárást, mely a növendéket rendes állásra és járásra szoktatja. Ezen gyakorlatok sikerének részletesebb bizonyítása helyett, csak a katonai nevelés hatására utalok, mely a testi fejlődés előhaladott, vagy éppen megállapodott korában is képes néhány hó alatt az esetlen, minden mozdulatában is félszeg ujonc-katonából egyenes tartású, könnyed járású embert formálni, a kinek magatartása csak most kezdi igazolni a költő mondását: «Os homini sublimis dedit coelumque tueri.

(Folytatása következik.)

Lázár István.

Az erdélyi ev. ref. tanárok XIX-ik Értekezlete.

Maros-Vásárhely, 1892. máj 30—31. és jun. 1.

Első nap, május 30.

Az Értekezletet máj. 30. d. e. 10 órakor nyitotta meg br. Kemény Domokos, szépen átgondolt; magvas beszéddel, melyben emelkedetten vázolta a ref. tanárok feladatát, mely szerinte abban áll, hogy küzdéssel, fáradtsággal gyűjtött kincsekkel minél pazarabban bánjanak, mint az egyház ariszto-

kratái, a milyenek voltak: Szász Károly, Dósa Elek, Mihályi Károly, Sámí László, Gáspár János. stb. stb. Végül, az Értekeztet működéséhez sikert kívánva, fölhívja Bedőházi János m.-vásárhelyi kollegiumi igazgatót előterjesztésének megtevésére és a további elnöki teendők vezetésére.

Bedőházi János átvévén az elnökséget, meleg hangú, emelkedett beszédben üdvözlő az Értekeztetet, bemutatja főtiszteletű Szász Domokos püspök üdvözlő táviratát, mely, a püspök elmaradása miatt, sajnálattal vétetik tudomásul.

Azután, Gáspár János királyi tanácsos és tanfelügyelő, tiszteletbeli értekezleti tag elhaltát jelenti be, részletesebben, vázolván tevékeny működését és jegyzőkönyvileg kifejezést kíván adatni az értekeztetet ért veszteségnek.

Az indítvány elfogadása után, a jegyzőket és bizottságokat választják meg, mire elnökölő igazgató-tanár hozzá fog tömör jelentése felolvasásához a m.-vásárhelyi kollegium állapotáról 1860—1892-ik évig terjedőleg. Részletesen megemlékezett a lefolyt harminckét év alatt működött tanárokról, gondnokokról s különösen hangsúlyozta a m.-vásárhelyi kollegium protestans szellemben nyilvánult kulturai hivatását és hatását, mely, bár a mai igényeknek nem minden tekintetben megfelelő külső viszonyok közt, de mindig intenzíve nyilatkozott. Reméli, hogy rövid idő alatt a kollegium külső viszonyai is meg fogják ütni a modern mértéket.

Tíz percnyi szünet után, a tárgysorozat megváltoztatásával, Szakács Mózes udvarhelyi tanár olvassa «A jövőendő gimnázium» című értekezését, mely a Csáky miniszter által kontemplált egységes középiskola kérdését tárgyalja rövid, világos modorban s nagyjában el is fogadja az eszmét. Kilenc osztálylyal gondolván azt megvalósítandónak, melyek négy elseje latin nyelv nélkül teljesen egységes volna, utolsója meg inkább hodogetikus irányú.

Rövid ideig, de széles mederben hullámzó vita után, dr. Török István és Szabó Sámuel kolozsvári tanárok indítványára, a kérdés tárgyalása holnapra halasztatik, hogy a Szabó Sámuel hasonló tárgyú értekezésének felolvasása után, azzal egyszerre tárgyalassék.

A két óraker megkezdett diszebed után, melyet br. Kemény Domokos főgondnok adott a kollegium nagy termében a tanárnék s főképpen Bedőházi Vilma közreműködésével és a melyen a város színe-java hivatalos volt s mint természetes a toasztok özöne sem hiányzott: d. u. 5 óraker újra megnyílt az Értekeztet.

Tárgysorozat rendjén következik Both István, zilahi tanár értekezése: «Felekezettünk és a tanárképzés.» (Szerző szívességéből közölni fogjuk. Szerk.)

Második nap, május 31.

Szabó S. értekezik az «Egységes középiskoláról», főtékintettel a mi kollegiumainkra s azok belviszonyaira, internatusára is; a több órán át tartó szellemes értekezés, mely azonban néha tulságokba megy, mindvégig érdekeltséget keltett. Minthogy azonban konkrét javaslatra nem irányul, az Értekeztet Szakács Mózes értekezésével együtt, most nem vette tárgyalás alá.

Kevésbé hangzatos, de sokkal gyakorlatibb, sokkal inkább értékesíthető s tanári értekeztetünkre felette üdvösen ható volt a Lázár István, enyedi tanár, előterjesztése, «Tanári közvélemény az erdélyi ev. ref. egy-

házkerületben» címmel. Fejtegetvén az erd. ref. egyházkerületben a tanári közvélemény hiányát, tanáregyesületünk nehézkes szervezetét, nem eléggé hathatós működését, a következő vitapontokat állítja föl: 1. az értekeztet minden évben tartassék meg s kérdéseit állandó választmány készítse elő; a prot. testvériség és kartársi összetartás ápolására lépjen érintkezésbe a tiszántúli prot. és az orsz. középiskolai tanáregyesülettel; 3. az internátus, konviktus és testgyakorlás kérdését a jövő évi értekeztet egyik elsőrangú fontosságú tárgyának mondja ki; legyen nekünk is tanügyi orgánunk, esetleg, lépjen érintkezésbe a Prot. Közlöny szerkesztőségével tanügyi mellékletek kiadása végett.

E négy pont mindenike élénk eszmecserét keltvén, Értekeztetünk a következőben állapotodott meg: az értekeztet évenkénti megtartását, alapszabályaink úgy is követelvén, Értekeztetünk jövőre is fentartja; a választmány kérdésének előkészítésével a sz.-udvarhelyi kolleg. tanári kara bizatik meg. A második pont elfogadtatik, azon hozzáadással, hogy nevezett egyesületekhez még innen intézessék átirat. A harmadik pont alatti kérdés előkészítése értekeztetünkre bizatik. Végül a tanügyi organumot illetőleg, egyelőre legalább leghelyesebbnek tartja az Értekeztet Évkönyv kiadását.

A szászvárosi tanárok indítványa következett ezután, mely nagy arányú és sok tekintetben már-már elmérgesedő vitát idézett elő. Indítványuk az volt, hogy az özv.-árvai gyámintézetbe az államilag kinevezett tanárok is haladéktalanul fölvéssenek, mely indítvány azonban, tekintettel arra, hogy sem a gyámintézet érdekében, de pl. sem a sepsi-szentgyörgyi államilag kinevezett tanárok érdekében nincsen a fölvétel, nem fogadtatott el, hanem Értekeztetünk elvben helyeselvén annak lényegét, legközelebbi alkalomra hagyja a kérdés megoldását, mikorra az kellőleg elő lesz készítve. Egyszersmind, a kolozsvári tanári kar indítványa értelmében, kimondja, hogy amélt. Áll. Ig.-Tan. útján intézessék kérdés a vall. miniszter urhoz az iránt, hogy az általa kinevezett tanárok kötelezhető-e említett egyletbe lépésre? Egyszersmind, fölkéri a ml. Áll. Ig.-Tanácsot, hogy 1889-ki enyedi értekeztetünk pontját, mely szerint minden kollegium minden egyes rendes tanári széke után 10—10 frttal járuljon a gyámintézethez, életbeléptetés végett méltóztassék az egyházk. közgy. elé terjeszteni.

Az erősen előrehaladt időre való tekintetből dr. Farnos Dezső, s.-szentgyörgyi tanár «Előterjesztés az isk. kirándulások rendszeresítéséről» címen lehetőleg röviden öt pontot állit föl, mely pontok mindenikét egyhangulag magáévá teszi az Értekeztet, Bedőházi elnök azon módosításával, hogy csak egy évi próba után határozon véglegesen. A pontok a következők voltak: 1. legyen a kirándulás kötelező; egy évben az I—VIII. oszt.-nak legalább 12 félnapi és az V—VIII. oszt.-nak két egész napi kirándulása, sétája legyen; 3. osztályvezetők rendezzék, a a term.-rajzi, term.-tani és tornatanár közreműködésével, vagy helyettesítésével. 4. a kirándulások idejének meghatározása az illető kollegiumokra bizatik; 5. az órák úgy osztandók be, hogy legalább egy teljesen szabad délutánja (vasárnapon kívül) minden osztálynak maradjon.

Harmadik nap, június 1.

A jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után, Bod Károly, udvarh. tanár, értekezik az ifjusági önképző-

körökről, rövid, de beható és érdekes fejtegetés után, javasolván, hogy egy szaktanárokból álló bizottság minél előbb közös és mindenik kollegiumban életbeléptetendő önképzőköri alapszabályokat készítsen. A köszönettel fogadott értekezés javaslatát elfogadta az Értekezet.

A m.-vásárhelyi t. kar előterjesztése a magántanítói intézményről, hogy az fentartandó-e, vagy nem, s ha igen, milyen alakban, szintén élénk vitára adott alkalmat. Hosszabb eszmecsere után, a Váró Ferenc indítványát fogadták el, mely így hangzik: «Tekintve, hogy a «magántanító» névhez ma már alaptalan és a szülőket tévutra vezető váradalmak fűződnek: kimondja Értekezetünk, hogy a «magántanító» elnevezés megszüntetését kívánatosnak tartja és helyében a «felügyelő» nevet óhajtja alkalmaztatni; kötelességei sorából a tanításra vonatkozók korlátozását s ezek helyett, a nevelésre, gondozásra, tanácsadásra, felügyeletre vonatkozó pontok mentől lelkiismeretesebb végrehajtását tartja intézeteink érdekében állónak. A felügyelőknek tanítással, korrepetícióval való megbízását, az igazgatók tudtával, a szülők tetszésére bizhatónak itéli.»

A bizottságok zárt ülésben megtörtént jelentéseivel,

melyekből az Értekezet a m.-vásárhelyi kollegium viszonyaihoz mérten örvendetes fejlődéséről és működéséről értesült.

Tárgyalás alá vették Berde Sándor nagy-enyedi theol. tanár kérését, hogy vétessék föl az özv.-árva gyámintézetbe, Az Értekezet egyhangulag elhatározta az egyházkerület ezen új tanárának fölvetelét.

Benke István, értekezése fölolvásásától az idő rövidsége miatt, eláll, csak egy pár ujkori angol latin tankönyvet mutat be érdekes fejtegetés és magyarázat kíséretében.

Az Értekezet mindvégig számos tag jelenlétében s érdeklődésével folyt. Vagy két fiatalabb intézet csak 4—4 tanárral képviseltette magát, de a többi kollegiumtól feles számmal jelentek meg.

Ime, ez rövid vázlata XIX-ik tanári Értekezetünk lefolyásának!

Ugy az előadások, előterjesztések nagyobb körű tárgyai, mint a tárgyalás mindvégig higgadt és emelkedett menete arról tesznek tanúságot, hogy tanári értekezetünk azon az úton halad, mely a fejlődés, izmosodás útja s mely a tanügy üdve s a haza boldogsága felé vezet.

1.

TÁRCA.

Adat, búcsuztató irodalmunkhoz.

(Búcsuztató, Bocskay István, zempléni főispán fölött.)

(Folytatás.)

Secundus RITHMISTA, az Magyar Országától in Specie Zempleny Varmegyetül kinek fő Ispanya volt, abban való jó akaróitúl es az Ecclesiátul bucsuztattya az Uratok.

- Oh te Hattyu zengés után setét gyszra
Változott rongyollott s condorlott jó Haza
Szegény Magyar Ország! szakivettek Haza,
Az ki síralomnak löttel tornyos Halma!
- Kinek az igazság szült nyughatatlan jajt,
Mert mint Anya méhet sereglő sűrű rajt,
Ra az Austria torlatott annyi zajt,
Kik kimelletlenül veled tartnak nagy bajt.
- Hogy hogy fordicsam rád utolsó szavamat,
Jaj csak említeni is, irtozom dolgodat,
Mert nem indithatom vigságra orcádat,
Setét kódbül ki nem hozhatom napodat.
- A mig Hataridon engemet jártattal,
Hű szolgálatomban tudod részt tanáltál,
De mar szemeimet be fogta az Halál,
Ezennel setétlő Sirban be is kapál
- A miben kezdette Bocskai Familia,
Az Magyar Nemzetben szabadság Istapja,
En azon végeztem így utolsó napja
A Bocskai Nemnek mind egyez folyása.
- Nev szerint peniglen te Zemplen Varmegye,
A tizen háromnak ki valál cimere,
Fő Ispánságomat ki sokszor köszönte
Fordicsom meg Isten valaha jó rendre!

- Benne lakó Nemes Hazának fiai,
Assistentiaval tisztelnék segédi,
A kik is jöttetek bujdosásom társi,
Jőjjenek meg rátok örömmek napjai.
- Te is Isten Magyar Anyaszentegyháza.
Kit most jaj mint csapdos üldözésed árja,
Kinek mint jól tudod, voltam egy Dajkája,
Legyen Isten veled reformata Haza.
- Téged nevezettel jó Pataki Schola,
Sok jó reménségű Ifjúságnak Anya,
A kit jobbik kezem hiven ápolgata,
Tericsen meg Isten egyszer meg Pazakra.

Másodszor bucsuzik az ő Nagysága maga özvegyen maradt keserves Házastársátúl.

- Oh özvegyen maradt édes Török Katalin,
Kivel esztendőig, tizen ötig lakám,
Nehéz tagaimban jó Orvosló Dajkám,
Fele segítségre már nem nyulhac hozzám!
 - Már az kéttős gondot egészen rád teszem
Kivel mindazáltal frigyem meg nem szegem
Hanem az melly hitet tenéked kötöttem
Christus jegyesemnek eleiben vittem.
- Már én a romlandó köntöst le vetkeztem,
Mennyei ruhámat reám fel öltöttem,
Ha mikor te is így követed jövésen,
Az Ur ruházzon fel tégedet is, kérem.
- Az igaz özvegyek s árvák éltetője,
Isten özvegységed hű gondviselője,
Szomorú szivednek meg csendesítője
Legyen mindenkben élted fedőzője.
 - A te hűségédért, mellyel hozzám voltál,

Sok nyomoruságim között vigasztaltál,
Számkivetségemben hogy velem bujdosnál,
Áldgyon meg az Isten, engem nem utáltál.

6. Adgya az Ur Jésum, hogy még az egekben
Veled örvendezzen lelkem dicsőségben,
Sok ezer szenteknek dicső Seregében
Dicsérhessük Istent vigan az mennyegben.

Harmadszor Tekintetes és Nemzetes Sós György Uram-
túl így búcsuzik:

1. Amaz Nevezetes hét Nemzetségeknél,
Gróff Michán törsoékből kik régen jöttek,
Jó hírek s nevekben úgy tündököllöttek,
De már nagyobb résztint enyészetre mentek.

Két Fiui ágat az Isten azokban
Engedt vala lenni meg Magyar Országban,
Edgyik el enyészett Bocskai Istvánban,
A ki jó kezdetit jól viszi az sirban.

(Vége következik.)

Közli Sámuel Aladár,
IV. éves theol.

Reflexiók.

Irta: Széchyné, Lorenz Josephine.

Mily nagyra becsüli magát az, ki saját magának elveket és törvényeket szab, s azokat követi is!

*

Nagyon kell szeretnünk valakit, hogy egész szivből háládatosak lehessünk iránta.

A természet egyik legnagyobb jótéteménye: az eszméletlenség a fájdalom legmagasabb fokán.

*

Vannak emberek, kik társaikat csak a jövőjük szerint taksálják.

Kevés ember ért a boldogulás művészetéhez, mert hiányzik belőle a megelégedni tudás.

Mint a jó kép fényből és árnyból áll, úgy a nagy jellemnek jósból és szigorból kell állania.

Sok embert tartunk jó szivűnek, a ki voltaképp talán csak gyáva.

A válogatás: ingadozás.

Életünk minden eseménye a magunk egyéniségétől kapja bélyegét.

*

Barátaink szerencsétlensége méla búval tölt el; a magunk szerencsétlensége pedig elkeseredéssel.

*

Csak az olyan nagy ember, vagy alkotás imponál nekünk, a mi rokonszenves előttünk.

A nemes jellemű emberre nézve az sem megaláztatás, ha visszaélnék vele.

A ki sokat szenvedett, könnyebben megbocsát másoknak, mint a boldog.

Az emberek soha sem érdemlik egészen azt a gáncot, és csak ritkán teljesen azt a dicséretet, melyben részesülnek.

*

A kit a boldogság elkényeztetett, az legtöbbször rossz vigasztalója a szenvedőnek.

*

A reménység, mely az életet megkönnyíti, egyszersmind megfosztja nyugalmától.

*

Hálásnak lenni, nagyobb művészet, mint másokat lekötelezni.

*

Sok ember veszt, ha másokkal hasonlítják össze, de van olyan is, a ki csak is összehasonlítás által juthat érvényre.

*

Az okokra kellene mindig nagyobb súlyt fektetni, mint a hatásra.

*

Az, a ki gyűlöl, képtelen itélni: valamint a beteg nem lehet soha egészen tárgyias.

A távolság mindent kisebb alakban tüntet fel előttünk: úgy a szeretetet s áldozatot, a melyet nekünk hoztak, valamint a fájdalmat és igazságtalanságot is, melyet szenvedtünk.

Nem az ár állapítja meg az értéket.

Különfélék.

= **A szivnek, a szeretetnek, vallásukhoz** való ragaszkodásnak és az egyházas gondolkodásnak szép megnyilatkozását jegyezhetjük föl abban a tényben, melynek jelét adták a dunamelléki egyházkerület némely egyházai. Főtiszt. Szász Károly, püspök aa. minden esztendőben meglátogat egy pár egyházmegyét. Csodálatra méltó kitarással, teljes ismeretével a legparányibb egyházi körülményeknek, viszonyoknak, megáll minden legkisebb egyházban, a helyzethez képest, predikál mindenütt, dicsér, oktat, lelkesít, buzdít, feddözik és számba vesz mindent. És a hívek, és az egyházak elámulva, hallgatják, tanácsait beveszik és hálás szeretetükkel halmozzák el. E tavaszon a zsolti egyházmegyét látogatta meg A hívek lelkesedése nem ismert határt Az egyház és a papság külsőleg is jelét óhajtotta adni őszinte, hálás ragaszkodásának. Az egyházmegye papsága ezüst névjegy tartót, a lacháziai ezüst babékoszorút, a szabadszállásiai ezüst gyümölcs- és virágtartót ajánlottak fel. És Szász Károly püspök szívesen fogadta a nem várt meglepetést, és mi mélyen meg vagyunk győződve, hogy nem az érték, hanem annak erkölcsi jelentősége bír előtte kimondhatatlan fontossággal. Mi is erre helyezve a súlyt, szivünkbeli idvezeljük a népszerű és méltán szeretett püspököt, a költőt, és tudóst.

= **Ő Felsége a király**, a koronázási jubelium alkalmából, főtiszt. Kún Bertalan, tiszáninneri püspök aa-nak és felsőházi tagnak a Lipót-rend középkeresztjét adományozta.

= **Megjelent a «Protestans Almanach»** első füzeté, mely nyolc füzetből fog állani és huszonegy napi időközökben jelenik meg. Előfizetési ára 10 frt, mely 5—5 frt-jával két részletben is beküldhető Budapest, Vármház-körút 8. sz. A képek jók és az életrajzokban sok becses adat található. A ki megszerezheti, egy becses gyűjteménnyel szaporítja azt a társaságot, melynek körében jól érezzük magunkat, mert mégis csak ezekhez a protestáns férfiakhoz vagyunk mi legközelebb.

= **Május 29-én köszöntött be** ketesdi egyházunkban ujonnan választott ifju pap barátunk, Lajos János. Iktató papnak Régeni Ferenc, m-bikali pap aát. küldte ki

az esperes. Megelőző nap az egész egyházközség apraja-nagyja fölkerelkedett s részint a b-hunyadi állomásig, részint a község határszéléig ment ifju papja elé, hogy annál szívélyesebben fogadja. A beiktatás protestans egyszerűséggel, de meghatottsággal folyt le. Beiktatás után, az egyházközség ingatlanai adattak át az új papnak és gondnok iak s utána a presbiterium, szolgáló papok s egy pár más községbe való meghívott közös ebédre gyűltek össze. A község utcái zöld lombokkal, virágokkal s bibliai mondatokkal ékített számos kapuval pompáztak. A lombok virágok elhervadnak, de hiszszük, a lelkesültség a hívekben s az egyszerűségében is meghatározó szívélyes fogadás emléke ifju pap aában hasznos gyümölcsöt fog teremni ketesdi egyházunknak.

— **Szép ünnepélynek** volt színhelye a torda-túri ev. ref. egyház folyó év május 29-én. Mező Lajos, torda-túri körlelkész e napon iktattatott be hivatalába, szép közönség jelenlétében. A beiktatást tiszt. Miklósi József alsó-szentmihályfalvi lelkész végezte, kinek szép alkalmi beszéde után Mező Lajos lépett a szószékre, a hol emelkedett és meleg hangu ima után tartotta meg beköszöntő beszédét. Az ünnepélyt emelte Kovács Sámuel állami-tanító gyermek-dalkarával. Mindkét lelkész igyekezett meggyőzni a jelenvolt közönséget, hogy betelyesedtek szentlélekkel. T-Túr, 1892. május 30. Tarsoly Albert.

— **Pályázati hirdetés.** A s.-sz.-györgyi államilag segélyezett ev. ref. Mikó-kollegiumnál klasszika-filológiai szakra helyettes-tanári állomásra pályázat hirdettetik. Fizetés évi 800 frt. előleges havi részletekben. Pályázók vallásukat,

életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítetttségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntetve okmányokkal fölszerelt folyamodványukat a s.-sz.-györgyi ev. ref. Mikó-kollegium Elöljáróságához folyó évi június hó 25-ig nyujtsák be. Csak evang. reform. egyének folyamodványai vétetnek figyelembe. A s.-sz.-györgyi ev. ref. Mikó-kollegium Elöljáróságának, 1892. május hó 25-én tartott üléséből. Dr. Székely Bendegúz, igazgató.

— **A kolozsvári ev. ref. kollegium** közvizsgálatainak sorrendje az 1891—92-iki iskolai év végén. Június 12-én, d. e. az énekkar és önképzőkör zárünnepélye. 13-án d. u. 5 órakor testgyakorlat. 14-én d. e. 8 órától magánvizsgálatok, d. u. 5 órától francia nyelv. 15-én d. e. 8 órától I. o. vallás, mennyiségtan, II. o. latin nyelv, vallás, d. u. 3 órától III. o. földrajz latin nyelv, II. o. földrajz, mennyiségtan. 16-án d. e. 8 órától IV. o. vallás, természetrajz, mért. rajz, I. o. mértani rajz, latin nyelv, d. u. 3 órától II. o. magyar nyelv, mértani rajz, I. o. földrajz, magyar nyelv, 17-én d. e. 8 órától IV. o. latin nyelv, történelem, III. o. mért. rajz, magyar nyelv, mennyiségtan, d. u. 3 órától V. o. magyar nyelv, német nyelv, VI. o. vallás, latin nyelv, 18-án d. e. 8 órától IV. o. mennyiségtan, magyar nyelv, német nyelv, V. o. latin nyelv, mennyiségtan, d. u. 3 órától III. o. vallás, történet, német nyelv, 17-én d. e. 4-ik elemi oszt. minden tárgyból, d. u. 3 órától 1-ső elemi oszt. minden tárgyból, 18-án d. e. 8 órától 3-ik elemi o. minden tárgyból, d. u. 3 órától 2-ik elemi o. minden tárgyból, 20—23-ig szóbeli érettségi vizsgálat, 23-án d. u. 3 órától VII. o. latin nyelv, mennyiségtan, 24-én d. e. 8 órától VII. o. történelem, görög nyelv, d. e. 8 órától V. o. vallás, term. rajz, történelem, d. u. 3 órától VI. o. történelem, magyar nyelv, 25-én d. e. 8 órától VI. o. mennyiségtan, természetrajz, VII. o. philosophia, német nyelv, d. u. 3 órától V. o. görög nyelv, VII. o. magyar nyelv, VI. o. német nyelv, görög nyelv, 27-én d. e. 8 órától VII. o. vallás, természettan, 28-án d. u. 3 órakor zárünnepély.

HIVATALOS RÉSZ.

621—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebeleztetett felfalusi II-od osztályu egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: díszes, gazdasági épületekkel, egy holdnyi udvarral és termékeny kerttel ellátott lakáson kívül, az újított díjlevél szerint, 680 frt 74 kr értékű papi fizetés, melyből 28 hold, 99 □ tagosított kanonika, 50 frt 40 krban van számítva, 367 frt 4 kr. dézma és részleges kepeváltsági készpénz. A megválasztandó, a beköltözéstől f. évi szentmihály napig eső időre, lakás és kert egész hasznán kívül, a fizetés arányában az egyház által fog kielégíttetni, az özvegygyel történt kiegyezés értelmében, az 1892. szept. 30-tól 1893. sept. 30-ig terjedő kegyév alatt a félfizetés jár.

Pályázati határnap július 15. Folyamodványok nt. Lénárd József esperes aához küldendők, Magyaróra, u. p. Disznajó.

Kolozsvártt, 1892. jun. 7. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

608—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebeleztetett csekfalvi egyházközség IV-ed osztályu papi állomására, ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, egyházközségi becslés szerint, 400 frt 28 kr. értékű kepe és kánonika porció haszonélvezete. A megválasztandó köteles egy évi javadalma félének 75%-át és az évi járulékot a gyámintézet javára fizetni.

Pályázati határnap jun. 30. Folyamodványok nt. Menyhárt András esperes aához küldendők Kecsetbe, u. p. Sz.-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1892. jun. 7. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

638—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebeleztetett somlyó-ujlaki egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Évi javadalma: lakás és gazdasági épületeken kívül, 203 frt 90 kr egyházközségi becslés szerint.

Pályázati határnap f. évi jun. 30. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához, Sz.-Somlyóra küldendők.

Kolozsvártt, 1892. jun. 7. *Szász Domokos,*
erdélyi ref. püspök.

193—1892.

FELHÍVÁS.

Egyházmegyénk választott képviselőinek, valamint a tanító aai által, 1887-ik évben választott egyházkerületi közgyűlési képviselőnek is ideje kitélvén, ez okért hivatalos tisztelettel kérem a presbiteriumokat és tanító aait, hogy az egyházi törvény 43. illetőleg 26. §-a 12. pontja és a 60. §. rendelkezése s viszont a tanító aai. az egyházkerületi közgyűlési képviselő választásra nézve, nevezett törvény 96 §. h. pontja szerint járjanak el s az e hó 11. és 12-ik napjain megejtett választás jegyzőkönyvi kivonatát és a tanító aaink titkos szavazatukat, e hó 14-ig esperesi hivatalunkhoz mulhatatlanul küldjék be, hogy a 15-én tartandó tanácsülésben igazolhatók legyenek a megválasztott képviselők.

Az erdővidéki ev. ref. egyházm. esperesi hivatalától, Közép-Ajtán, 1892. jun. hó 4-én. *Kövér András,*
ev. ref. esperes.

196—1892.

MEGHÍVÓ.

Folyó év, június 27-ik napjára, d. e. 8 órára olaszteleki egyházközségünkbe, a papiháznál tartandó egyházmegyei rendes közgyűlésre e gyűlés tájzait, van szerencsém, ezennel hivatalos tisztelettel meghívni. E gyűlést megelőző isteni tiszteleten papi szolgálatot végez. tiszt. Benke Ferenc, n.-baconi lelkész társam.

Tárgyak: 1. elnöki megnyitó; esperesi jelentés és beszámolás az egyházlátogatásról; 3. az egyházmegyei tanács működéséről szóló jelentés; 4. tanügyi előadói jelentés; 5. az egyházmegyei pénztáros számadásának felülvizsgálása; 6. lelkész bekebelezés és tanítói eskü-bevétel; 7. választások: a) köz- és b) házassági törvényszéki bírák választása; c) a kerületi közgyűlési képviselőre beadott szavazatok számbavétele s az eredmény kihirdetése, d) iskolalátogató körlelkész választása az Olt mentére; 8. az egyházmegyei levéltári rendezők jelentése működéséről; 9. leiratok közlése; 10. indítványok, észrevételek stb. tárgyalása.

Az erdővidéki ev. ref. egyházm. esperesi hivatalától, Közép-Ajtán, 1892. jun. 4-én. *Kövér András,*
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Junius 16.

24. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Prédikátori Tár. Könyörgéses Könyv.

E becses lap idei 22-ik számában «A szerkesztőhöz» intézett nyílt levélben, egy igen életre való indítvány jelent meg Gönci Jánostól, melyhez méltó, hogy minél többen hozzá szóljunk és az ügyet diadalra juttassuk, mert a hiányt, mely abban jelezve van, mindnyájan érezzük, kik az úr beszédének szólói, és akaratának teljesítői vagyunk. Ebből a szempontból kívánok én is, igen röviden, a kérdéshez hozzá szólani és szerény véleményemet elmondani.

Tény az, hogy protestáns egyházi irodalmunk terén a «Prédikátori Tár» hézagot pótol, mert abban az ihletett írók legjobb és a lelki élet építésére leghatásosabb beszédei látnak napvilágot, szemben egyesek tíz éves beszéd-gyűjteményeivel, melyekben sokszor elvéve is alig akad egy-egy igazán remek beszéd. Tény az, hogy a «Prédikátori Tár» és e lap áldozatkész szerkesztője, pályadíjak kifizetése által, megmérhetetlenül emeli a munkakedvet és nemes ámbiciót, mert eseteket tudnék felhozni, hogy oly papok, kik éveken át csupán az anyakönyvbe jegyezték be egy-egy esetet, és hivatalos leveleket irtak (pedig hányan vannak ilyenek?), tollat ragadtak kezükbe és megkísérelték a nemes versenyben részt venni, gondolataikat, érzelmüket papírra tenni. Tény az, hogy prédikáció-irodalmunk meglehetősen gazdag, míg az imakönyveknek meglehetősen szűkében vagyunk.

Mindezek kétségbe vonhatlan tények lévén, nem helyeselhető eléggé Gönci indítványa, mely által, a prédikáció-irodalom mellett, a könyörgés-irodalmat is gyarapítani kívánja olyképpen, hogy a «Prédikátori Tár» következő kötetének legalább fele részét könyörgések foglalják el. És éppen itt van az én mondani valóm. Az eszmét, hogy a könyörgés-irodalom gyarapíttassék, általánosságban helyeslem, de a kivitelre nézve, nem értek egyet indítványozóval, és a célt nem látom oly

módon elérhetőnek és kellő eredménnyel biztatónak, hogy a «Prédikátori Tár»-nak csak fele részében jelenjenek meg könyörgések. Hanem, nézetem szerint, a hiányon sokkal inkább úgy lehetne segíteni és magához az eszméhez is, a kivitelnek az a módja volna inkább méltó, ha egy önálló Könyörgéses Könyvet adna ki a szerkesztő, vagyis, a «Prédikátori Tár» következő kötete, mint könyörgés-gyűjtemény, úgy jelennék meg.

E nézetem mellett szólalának a következő okok.

Egyházi irodalmunkban, mint Gönci is jelzi, kevés a jó könyörgéses könyv. A meglevőket, s köztük sokszor még Révész is, annál inkább Borsodit, Celdert, stb., csak úgy használhatjuk, ha előre átnézvén, viszonyaink szerint lelkünkön átbocsátjuk, átalakítjuk. Én legalább, mostani alakjukban, mind az ünnepi, mind a közönséges vasárnapiak közül, keveset tudnék elmondani; sőt, mióta könyv nélkül imádkozom, nem is mondtam úgy, hanem mindig kibővitve. Több e hiányon ma úgy igyekeznek segíteni, hogy kettőt is összeolvasnak. De, hogy ebből milyen könyörgés áll elő, könnyen elképzelhető.

Ha a «Prédikátori Tár» csak fele részben tartalmazna imákat, nem képezne egy kötetes egészet, legfőlebb egy pár közönségest, melyekből hamar kifogynánk, és egy pár oly alkalmat, melyeket csak ritkán, vagy sohasem volna alkalmunk elmondani, mint pl. a Molnár Albert, különben igen szép, iskolai évet megnyitó és bezáró imáit. Tekhnikai kivitele és használata is nehéz lenne egy prédikációs és könyörgéses könyvnek, mert más betűkkel kell nyomni a beszédeket és ismét mással a könyörgéseket, (Ugyan, miért? Szerk.) a mi egyik vagy másik rovására történnék, és ez a körülmény a gyakorlati használatot is megnehezítené.

Míg ellenben, ha a «Prédikátori Tár» következő kötete, mint külön ima-gyűjtemény, úgy je-

lenik meg találni fogunk abban több közönséges, innepi és alkalmi imát, melyeknek mindenike írójuknak válogatott terméke levén, maga a kötet nem csak hogy előnyösen lesz használható, hanem egyházi irodalmunkat is egy drága gyöngygyel fogja gazdagítani. Látjuk úgy is, hogy egyes, még oly termékeny és ihletett írók is, mily ritkán adnak ki egy-egy kötet könyörgést.

Karoljuk föl tehát az ügyet úgy, hogy annak kellő láttatja legyen és kérjük föl a nt. szerkesztő urat, hogy a «Prédikátori Tár» következő kötetében adjon csupán imákat, és ha, mint eddig, jövőre is tüz ki pályadíjakat tüzze azokat belátása szerint meghatározandó imákra.

És, együttal, bátor leszek az imakönyv tartalmára én is egy indítványt tenni. Legyenek ezen kötetben leggyakrabban előforduló közönséges vasárnap délelőtti és délutáni imák, ünnepek, alkalmiak, hasonlóan délelőttre és délutánra. Az elől említettek között helyet foglalhatna egy pár évszaki (tavaszi, nyári stb.) ima is; az ünnepek felölelnék a Krisztus emlékezetére szentelt innepeket és a hat úrvacsora osztáskor mondandó imákat, míg az alkalmi részben azon különösebb esetekre írottak jőnének, melyek inkább egy-egy nevezetes eseményhez vannak kötve, mint a reformáció emlékünnepe, vagy papi beköszöntés, kibúcsuzás, vagy az egyházat ért nagy csapás, vagy öröm, stb.

A hétköznapi és halotti imákat pedig, a vállalat sikeréhez képest, tartsuk fön egy-egy következő kötetre.

Ezekben óhajtottam a Gönci indítványával kapcsolatban véleményemet nyilvánítani, s általa az ő indítványát mintegy kiegészíteni. A ki érzi, hogy egy jó könyörgéses könyvre szüksége van, siessen szellemileg és anyagilag annak megjelenését előmozdítani.

a—z.

Iskolai egészségügy.

(Folytatás.)

A testmozgások ritmikus szépségének s vele a ritmus érzékének fejlesztésére kitűnő eszköz az uszás és a tánc; különösen, ha arra gondolunk, hogy a hideg víz a test ellenálló képességét növeli; másfelől, ha eltekintünk azon ártalmas mellék-körülményektől, melyek a táncot kísérni szokták s azt az őszinte jó kedv, a lelkesedés hevéből származtatjuk, melyben a régi népek, isteneik oltárai körül, az istentisztelet legünnepiesebb hangulatát szokták kifejezni.

A gyermek-korban tehát, melyet átlagosan a tizennegyedik év befejeztéig számítok, de a melyet esetenként csak az individuális fejlettség állapíthat meg, azon moz-

gások egészítik ki leghelyesebben a nevelést, melyek a járás, futás és ugrás alap-gyakorlatainak változataiból keletkeznek. A mint azonban lehetetlen az életkorok tulajdonságait akár egyesekre nézve, akár általában számszerű adatok korlátai közé szorítani: ugyanez áll a megfelelő nevelés eszközeire nézve is. A jókedv ezen legtermészetesebb nyilatkozatai lesznek az ifjú és férfi-korban is az egészség és testi készség leghivebb ápolói. Csak annyit akarok kifejezni az életkor fölemlítésével, hogy a felső test izmainak mesterséges gyakorlásával, ezen korszak fiziológiai mértékéig várakozni kell.

Az elősorolt mozgások azonban oly természetiek, melyek a szabad levegőhöz, vagy egyes esetenként kinnálló alkalmakhoz fűződnek. Van olyan időszak, a melyben a szabadban sem játékot folytatni, sem kirándulásokat tenni, nem lehet; az uszás csak a nyár, a korszolyázás csak a tél egy-két hónapjához van kötve, a tánc-szezon és tánc-mulatság pedig valóban csak egy anekdoton az iskolai év történetében. Az iskolai évek pedig legalább öt hónapja, a legsürgősebb szellemi munka ideje, éppen olyan időjárás közt foly le, melyben a szabad levegőn való mindennapos és elégséges mozgás szinte lehetetlenné válik. Ehez járul még az is, hogy iskoláinkat, főképp, a hol ezek internatussal vannak kapcsolatban, ez időszakban a betegségek egész sora látogatja meg, a melyek az időjárás és szobai levegő hiányai mellett, újjal mutatnak az elegendő mozgás hiányára is. Az iskolának tehát gondoskodnia kell arról is, hogy a nevelés ezen szükséges része, a mozgás s a benne nyilatkozó élénkség, az időjárás és évszakok különféleségei közt érintetlen maradjon.

E mellett, a serdülő kor izmai erősebb mozgásokat is kívánnak a játéknál: a szervek kifejlődése után az izmok vastagodása s a csontok erősödése következik. Ezen ösztönszerű törekvés vezeti az egészséges ifjút arra, hogy erőit próbálja, velük vetélkedésre, küzdelemre szálljon; ezen törekvés legtermészetesebb megnyilatkozása a súlyemelés és birkozás. S ennek az ösztönnek foglalkoztatásáról, helyes irányba való tereléséről, kihasználásáról az iskolának éppen úgy kötelessége gondoskodni, mint a gyermekkor játékaikról. Az izomnak éppen úgy táplálék kell, mint a tüdőnek és a gyomornak, különben elsatnyul.

Az izomfejlődés összefüggésben van az egész szervezet fejlődésével, az agyműködéssel épp úgy, mint a karok és lábak erejével.

A nevelésnek ezen kor számára, a mozgásnak az egészség ápolásában és az izmok erősödésében való céljain kívül, olyan módszerről is kell gondoskodnia, a mely legjobban beillik az összes képességek harmónikus fejlesztésének keretébe. Az akarat-erő szoros kapcsolatban van az egész testi szervezettel. Ezt az akarat-erőt mai iskolázásunk kiválóan filologus, tehát absztrakt irányával eléggé nem növelheti. A növendék elveket tanul, s azokat hangoztatja is, valamint a kátéből megtanúlja a vallásos, és erkölcsi tételeket; de a mint ez utóbbi nem lesz még vallásosság és erkölcsösség: úgy a többi elv is üres hang mindaddig, míg a tevékenység nem realizálja. A képzelet, és judicium neveléséről eleget gondoskodunk, sőt át is lépünk a kellő mértéken egész a gyakorlatiatlanságig, és a szöförgácsolásig. Pedig az életnek az akarat, a tevé-

kenység adja meg az értékét. S ez a leggyöngébb része nevelésünknek. A nevelésnek ideális céljai vannak, a melyeket, az egyéniségek szerint, a lehető fokig meg kell valósítanunk. S ha az egyéniség itt-ott ellenáll is e törekvésnek, de a nevelés a képességek harmonikus fejlesztésétől el nem állhat.

Az erő érzete bizonyos nyugodtságot, higgadtságot áraszt el az emberen. Ez a nyugodtság az akarat uralma, az idegek edzettsége, mely különösen veszélylyel szemben tűnik ki, a hol gyengeség, érzékenység és képzelődés találkoznak egymással, mint a meggyengült idegek bizonyítékai. Kitartás hiánya a munkában, állhatatlanság a külső hatásokkal szemben, könnyü ingerlékenység és kényesség, mely egyformán ott van a szellemi működésben, a kedély mozgalmában és a test bőrének csiklandásában: mindezek napjainkban olyan általános, olyan szomorú és gyakran válsággal járó pszichológiai tünetek, az idegek gyengeségét hirdetik. Ennek könnyebb elejét venni, mint orvosságát találni. Elejét veheti a nevelés, ha a testi szervezet erejét, s vele az akaratot megerősíti és az embert a valódi műveltség magaslatára emeli, mely kétségtelenül először is abban áll, hogy az idegesség erupciói: az indulatok felett uralkodni tudjunk. Az akaratot meg kell edzeni arra, hogy a test mozgulatai, cselekvése fölött uralkodjék. A nevelésnek nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy az erő érzete az önérzethez tartozik s egyiknek az erősödését a másiktól elválasztani, nem lehet. A fölkellett és helyes irányba terelt önérzet pedig hatalmas eszköz arra nézve, hogy az ember mindattól, a mit az akarat gyöngeségéből lehet származtatni, főképp minden alacsonyástól távol maradjon. Mindattól, a mi az ember méltóságát, a hazugság, csalás, szemérmelenség és a szexuális visszaélések hajlamaival és tetteivel lealázza. Meg kell edzeni a testi szervezetet nem csak az időjárás kedvezőtlen behatásai ellen, a mivel az egészséget támogatjuk, hanem társadalmunk számos kórsága ellen is, melyek szokásainkban, divatainkban megvannak. Meg kell edzeni különösen azokat, kik szellemi munkásokká lesznek. A szellemi foglalkozás több idegerőt emészt fel a szorosan vett testi foglalkozásnál; s ha ez a működés a kellő mértéket meg nem tartja s a többször hangoztatott egyoldalúságba esik a szervezet összevágó működése, mit egészségnek nevezünk, megbomlik. Legvilágosabb jele ennek az álmatlanság, vagy az álomnak üdítés helyett zsidbasztó hatása. Egyedüli orvoszer, melylyel ezt megelőzhetni, az erősnek növelt szervezet, mely aztán a kellő mozgás és edzés ösztönét is magával viszi az iskolából.

Ezen célokat szolgálja az iskolai testgyakorlásnak az a formája, melyet tornázásnak nevezünk.

A tornázás célszerűen kiválasztott és módszeresen folytatott gyakorlatokkal a testet természetes szép tartáshoz szoktatja általában és minden mozdulatban, a melytől a félszeg házi nevelés, esetlen ruházat, rossz szokások, hibás iskolai pedagogia, az élet foglalkozásai, de mindenek felett az akarat gyöngesége miatt mindinkább elmaradunk. A tornázás az ifju test kifejlődését elősegíti és egészségét s ellenálló képességét ápolja, hogy a külső hatásokkal szemben, az ideges érzékenység el ne hatalmasodjék; fentartja a test izomerejét és gyarapítja; kitartást, és ügyességet szerez a testrészek használatában. Előkészíti,

és hozzászoktatja az ifjuságot az életben gyakran előforduló testi képességekhez, főképpen a katonai szolgálathoz. Az egészség ápolásával szellemi frisseséget, az erővel és ügyességgel neveli az akarat-erőt, lélekjelenlétet és bátorságot. Az ifjut a gyakorlatok kivitelében, a parancsszó teljesítésében szoros fegyelemhez, önuralomhoz szoktatja és megtanítja arra, hogy egyéniségét általánosabb célnak alárendelje. Mindezzel kiválóan elősegíti az iskolát nevelő munkájában.

Természetesen, a tornázás vezetőjének nagy emberismeretre, erős pedagógiai érzékre, az emberi test szerkezetének pontos megfigyelésére, önfeláldozó türelemre, hivatásának szeretetére, s ezen hivatás fontosságának mély meggyőződésére van szüksége, hogy ezen célok közül annyit elérhessen a növendék, a mennyire egyénisége képesíti. Minden növendéket külön kell tanulmányoznia; a szertelen élénkséget együttes gyakorlatok alkalmával korlátok közt tartani, a gyengeséget bátorítani, az erő és egészség értékét megbecsültetni; és mindenek felett, úgy kell a szükséges fegyelmet a szabad mozgással megosztani, hogy valamiképp azt a jó kedvet, mely nélkül a tornázás inkább fáraszt és untat, mint hogy üdítene és lelkesítene, a torna-óráknak ezt az éltető elemét, el ne fojtsa. Alkalmat kell adni a csapatgyakorlatok közt a felbuzduló erő és élénkség ösztönének, akár a játékban, akár a tornaeszközök szabad használatában nyilatkozzék az. Ne engedje magát nagyképpü akadékoskodástól félre vezetni; a növendék élénksége, vidámsága oly becses érték, melyet elveszteni, bűn volna. S ez a meggyőződés még éppen nem lett általánossá. Tanúja voltam, hogy egy jónevű tanférfiu, mikor a növendékség a torna-tanár felügyelete alatt tetszésszerűen gyakorlatokban foglalta el magát a játéktéren és tanszereken, mint miniszteri biztos, célzásokat tett a sorakozás és csapattornázás hiányára. A torna-tanár természetesen kötelességének tartotta, ez irányban is bemutatni az ifjak készségét.

De, miért beszélek én csak a testgyakorlás vezetőjéről, mikor ugyanezen kötelességeket kellene éreznie és teljesítenie minden nevelőnek? Aztért, mert tapasztaltam, hogy nálunk a testi nevelés fontossága iránt való érzék nincs kellőképpen kifejlődve. Tehát, addig is, míg lesz egy újabb tanár-nemzedék, mely az egyetemen nem csak egy tudomány-szaknak, s nemcsak sporádkusan és néha szélsőösen tárgyalás alá vett kérdéseivel, hanem jövődő hivatására való előkészülettel is foglalkozik; addig is, míg minden leendő tanár elméleti képzettsége mellett a testgyakorlás fontosságát és vezetését is megtanulja, hogy aztán ne legyen nap, a melyen a testi egészség, fejlődés, mozgás-ösztön igényeinek gyenge fáradságig minden növendék eleget nem teszen; addig is, míg az általános közvélemény a testi nevelésnek megadja azt a fontosságot a családban és iskolában, melyet az elméleti disciplinák érdemjegyeinek tulajdonít: addig is, legyen legalább egy-két ember iskoláinkban, a ki az igazi nevelés kivánalmainak elsőbbséget ad az elfogultság kicsinylése fölött.

Sem ezen folyóirat célja, sem a szivesen felajánlott tér nem engedi meg, hogy akár a tornázás részletes kérdéseivel, akár a helyének és idejének megállapítására vonatkozó útmutatásokkal tüzetesen foglalkozzam. De, néhány dolgot szükségesnek tartok itt is fölemlíteni.

1. Egyik a téli tornacsarnokok szüksége, általában is, de főképpen ott, hol az internátusok növendékei az előadás óráin kívül is szorosabb fegyelem alatt állanak, mint a családi körben; és számukra még azon mozgás sem jut ki, melyet a tanuló egyébkint az iskolától hazáig és otthon végezni szokott. Olyan csarnoknak, mely a gyermekekre nézve téli játéktérnek is szolgál, részletes leírásába, igényeinek felsorolásába: mekkora a területe; milyen a szellőztetése; milyen a fedélszerkezete, hőmérséke, berendezése, mellék-helyiségei; mennyi gondot kíván a tisztán tartása; mekkora óvatossággal kell a legkisebb port is távol tartani bármennyire is szeretnék rámutatni ezen kérdések közül néhány tévedésre, a föntebbi okoknál fogva, nem bocsát-kozzhatom.

A másik, a mit a tornázásban ki akarok emelni, azon fontos pedagógiai eiv, hogy: in natura non datur saltus. Sehoh annyi kárt nem tehet ezen elv figyelmen kívül hagyása, mint éppen a testi fejlődésben. Oly csoportokká kell alakítani a növendékeket, melyek a kor és testi fejlődés arányai szerint tartoznak együvé. Ilyen csoportok végezhetnek csak azonos fokú gyakorlatokat; de itt is mindig elemi gyakorlatok képeznek a nehezebbekre jutás lépcsőjét, a melyeket már a növendék elsajátított. Ezen határokon belül aztán, szükség esetén, nem ugyan parancs-szóval, hanem az ámbició fölkelésével, buzdítással kell hatni az eredmény érdekében ott, a hol indokolatlan gyengeséget, bátortalanságot, vagy a mi sokkal gyakoribb az előbbieknél, restséget észlelünk.

(Vége következik.)

Lázár István.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. június 12. és 13.

Elnökölt főtiszt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak Dr. Kolozsvári Sándor, Bartha Lajos, dr. Szász Béla, Domokos Antal, Parádi Kálmán, dr. Sárkány Lajos, Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, Bodor Antal, k.-előadó és Kádár János, s.-titkár, mint jegyző.

Felolvastatott az időközben elnökileg ellátott ügydarabok jegyzéke, s a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek.

Jelentés tétetett az újabban eszközölt értékpapír-vásárlásokról és eladásokról, s az elért jelentékeny nyereség örvendetes tudomásul vétetett.

Püspök aa. előterjesztésében tárgyalás alá vétetett a körlelkészések részére állandósított központi segélyek tőke-szerzési hányadainak törlési ügye, s az előterjesztés indokai alapján, a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, elhatározta Igazg.-Tanácsunk, hogy a kérdéses segélyek után tőke-szerzési hányadokat többé le nem von, s hogy az eddig le vont és tőkésített összegeket a házi pénztárba útálja, hogy kamataiból további segélyek legyenek oszthatók.

Ugyancsak a főtiszt. püspök aa. előterjesztése alapján vétetett tárgyalás alá hosszufalusi körlelkészésünk templomépítési kölcsön-kérése, s elhatároztatott, hogy a felajánlott biztosítékok elfogadása mellett, nevezett egyház-községünk részére 7500 frt. kedvezményes kölcsön útaltatik ki, hogy rég óhajtott templomát, a bemutatott és elfogadott terv és költségvetés szerint, fölépíthesse.

Kolozsvári egyházközségünk, külmagyar-utcai iskolája helyett, egy díszes új iskolát és azzal kapcsolatosan három tanító részére lakást, valamint hidelvei iskolájához egy új tantermet szándékozván építeni, bemutatott tervei és költségvetései elfogadtattak, s az azok alapján leendő építkezés, valamint a fedezetből hiányzó összeg költsönképpen való fölvehetése engedélyeztetett.

Az egyházkerületünk közalapja által megvásárolt Mäetz-féle házastelek átvételéről készített leltár felülvizsgáltatván, elfogadtatott, s úgy ezen, mint a Plihal-féle ház gondozásával Maksay János, pénztári ellenőr aa. megbízott, gondoskodás tétetvén egyidejűleg fáradozásainak méltányos díjazása iránt.

Az egyházkerületi ügyvéd aa. kezén levő perek állásának megvizsgálására kiküldött bizottság munkálatának eredménye tudomásul vétetvén, nevezett bizottság útasított a további lépések megtételére.

Az almakeréki gróf Haller-féle birtok megvásárlása iránt beadott ajánlatok tárgyalása napirendről levétetett, mivel a fölkerült szakértők beérkezett jelentéseiből kitünt, hogy az illető birtok inkább erdő-gazdaságra alkalmas, s így egyházkerületünk céljainak meg nem felelne.

Zilahi kollegiumunk előljárósága kérvén a vallás-tanári tanszék betöltésére vonatkozó pályázati hirdetés közzétételét, utasított, hogy a jelzett állomás ideiglenes betöltése iránt, saját hatáskörében, intézkedjék, minthogy a vallás-tanári tanszékek rendes tanárral való betöltését, ez idő szerint, még számos függő kérdés tisz-tázása akadályozza.

Ez alkalommal fölterjesztés intéztetett a főtiszt. és mélt. egyetemes konventhez, a vallás-tanári képesítés meg-állapítása iránt.

Szászvárosi kollegiumunk megvizsgálásáról észrevételeket közöl a közokt. miniszter ur, melyek tudomásul vétetvén, utasított nevezett kollegiumunk a kitüntetett hiányok mielőbbi elenyésztetésére.

Fábián Domokos, egrestői pap aa. papilak építési segély iránt beadott szabálytalan kérésével elutasított.

Botos Dénes, sárdi tanító az iránti kérése, hogy a tanképesítő vizsgálat utólagos letételének kötelezettsége alól fölmentessék, teljesíthetőnek nem találtott.

Hosszufalusi leány-egyházközségünknek, a gabona-kepe pénzre változtatásával módosult lévitai díjlevele, a főt. kerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, meg-erősített.

(Folytatása következik.)

Az egyházmegyéből.

A sz.-udvarhelyi egyházmegyéből.

Csak röviden értesitem lapunkat az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye május 18 és 19-kén Székely-Udvarhelyen, a papi tanácskozó teremben lefolyt egyházmegyei közgyűlésről. Kilenc órára a teljes számban megjelent papság a világiakkal a templomba vonult. T. Csulak Zsigmond, kőbori lel-kész aa. egyszerű, de közvetlen, jól alkalmazott beszéde mindvégig lekötve tartotta a jórészen idegenekből álló hall-gatóságot. Sajnosan kell megjegyeznünk, hogy a városi hívek, dacára, hogy a közgyűléssel kapcsolatban tartandó istentisz-

telet előre ki volt hirdelve, csak távollétükkel tündököltek. Nem tudjuk, mi van itt a levegőben, de minden protestáns embernek éreznie kell, hogy nyomasztó. Egy kis pünkösti lélekre itt igazán szükség lenne!

A templomból a papilak tanácstermébe vonultak a nagy számban megjelent világi és papi képviselők. Ntszt. Menyhárt András, esperes aa. keresetlen, szép szavakkal ecsetelé az egyházmegyének anyagi és szellemi állapotát, mit a már megejtett esperesi vizsgálat alkalmával tapasztalt. Mindenütt rend és előhaladás uralkodik. Az iskolák, egy párt kivéve, minden lehető igényt kielégítenek. Nem hagyhatja el azonban szó nélkül, hogy egy némely lelkész valódi hivatását felelve, az evangéliumot eldobva, a politikai zászlót veszi kezébe, némelyek hamis mosolyáért. Miután három fontos ügyre felhívja az egyházmegye figyelmét, a gyűlést megnyitottak nyilvánítja.

Tek. Miskolci Károly, képviselő aa. ismételtén rámutatva az egyházmegye és az udvarhelyi egyház kritikus helyzetére, hivatkozva egy nem régen tartott közgyűlésen történt felszólalására, kérdést intéz esperes aához tett-e valamit abban a tekintetben, hogy a papság egy ilyen ünnepélyes alkalommal, ha nem is mind egyenruhában, de legalább palástosan jelenjék meg. Mert ő kevés haladást lát ebben a tekintetben. Esperes aa. kijelenti, hogy ő akkor is felszólította a papságot, hogy a törvényt tartsa meg s arra most is komolyan kívánja figyelmeztetni. Ugy hisszük, körrendelet nélkül csak a régi miserábilis állapotok maradnak ezután is.

Darvay Lajos, főjegyző aa. tette meg ezután az egyházmegyei tanács működéséről szóló gondos és ügyszerettel írott jelentését, kiemeli ebben különösen t. Kelemen János aa. fáradhatatlan pontosságú számvevő elvégzett munkáját. Az egyházmegye elismerő köszönetet szavazott.

A sorrend változatlan elfogadása után, olvastatik mélt. Gyárfás Domokos főgondnok levele, melyben arról értesíti a közgyűlést, hogy elindult és az úton leverte a betegség, azért nagy sajnálatra, nem jelenhetik meg. A közgyűlés szüntelen egyházunkért buzgólkodó, veterán főgondnok elmaradását sajnálattal tudomásul veszi. De annál inkább örvendett azon leiratnak, melyben értesítetik az egyházmegye, hogy ugyancsak fönnebbi gondnok afa. előbbi szándékát megváltoztatván, állását továbbra is megtartja. Még a krajcáros előtöke egyházmegyénket illető többletéről, a gyámin-tézeteknél elfoglalható hivatali állásokról s Kádár Domokos, egyházkerületi képviselő lemondásáról szóló leiratokat hallgattuk végig tudomás-vétel végett.

Esperes aa. örömmel jelenti, hogy a közalap ügye teljesen rendbe jött. Tartozását minden egyház pontosan fizeti. Hátrálék kevés van. Az örvendetes tudomásul szolgált jelentésben foglalt indítvány alapján, egy bizottság küldetik ki Bedő Ferenc, Solymosi János és Bedő András személyében az 1885—91-ig terjedő számadások felülvizsgálására.

Ezután, Kertész Mózes, szt.-erzsébeti és Sándor András, patakfalvi lelkész aai bekebelezettek. Majd a kerületi képviselők 25 frt. díja kiutaltatott.

Az új útdadó-törvények életbeléptetése alkalmával, sok lelkészre és tanítóra méltatlan adó rovatott ki a kanonika porció természetének nem ismerése miatt. Közgyűlésünk elhatározza, hogy e tárgyban átiratot küld a megyei közig. bizottsághoz, mely a valóban méltányos kérést talán nem tagadja meg.

Ezután a kérelmi bizottság jelentése került tárgyalás alá. Kis-Medesér harangra való kéregetése, Felső-Sófalván a községben eszközöndő adakozás megengedése, ugyancsak ezen egyházközség 52 hold erdejének üzemterv szerint történő kihasználása iránti kérése, felső-boldogasszonfalvi egyházközségnek a tizenhétfalusi havason levő erdejének eladhatása iránti folyamodása, Szolokma regále-tökéjének kezelhetésére vonatkozó kérése, peteki egyháznak a papi fizetéspótlás fedezhetése iránti folyamodása, az új-székelői templomjavítás, rugonfalvi templomkerítés javítás: mind az illető egyházközségek igényeinek, javainak figyelembevételével és a törvénynek megfelelőleg intéztettek el. Demeter Zsigmond, volt bikafalvi pap, kéri az egyházmegyei papi gyámintézetbe már befizetett 100 frtról szóló kötvényét. Miután a nevezett okmány sehol sem található, kimondja az egyházmegye, hogy nevezett aa. ezen pénztárnak nem tartozik semmivel, a miről hivatalosan is értesítve lesz.

Erre a gyámsegélyek kiutalása következett. A papi özvegyek és árvák között 643 frt. 04 kr. osztatott ki. Egy egész részlet 55 frt. 90 krt. A tanítói özvegyek és árvák között 291 frt. 30 kr. egy egész részlet 34 frt. 26 kr. volt. A kik most kaptak, felajánlottak a központi segélyezésre is. Ezen kiutalások alkalmával egy fájdalmasan megható eset adta elő magát, melyet nem lehet eléggé tanító aai. figyelmébe ajánlani. Néhai Bándi Mózes özvegye négy gyermekkel maradt az úton, sem az állami, sem az egyházmegyei gyámintézetnek tagja nem volt. Most esdekelve folyamodik, hogy segítsenek. Az egyházmegye, hosszabb tárgyalás után, abban állapodik meg, hogy felveszi a jogosultak közé, de illetékéből 5 év alatt, az alaptökét levonja, az eddigi kamatot elengedi. Ezen ügyek kapcsán felmerült, hogy egy negyedik osztályban özvegy mellett szolgáló lelkész, ha harmad osztályú egyházba megy ugyancsak özvegy mellé, tartozik-e felemelkedett fizetés többlete felének 75%-át az özvegy-árvái alapba befizetni? A felvetett kérdésre csaknem mindnyájan nemmel feleltek.

Azon alkalomból, hogy a görgényi egyházmegye volt szíves temetkezési együletének kinyomott szabályait megküldeni, fölmerült, nem lehetne-e ebben valami olyat találni, mi a mi viszonyaink közt is beválnék, sőt szükséges. Rövid eszmecsere után egy bizottság lett kiküldve az összehasonlítás megtételére, mely rövid időn megfelelővén feladatának, ezen munkálat után jelenti, hogy csakugyan három dolgot e tekintetben figyelmébe kíván ajánlani az egyházmegyének. A javasolt betoldások a már formulázott alapszabályok pótlásául elfogadtatnak. Az intéző körök utasítást nyernek, hogy a szabályok helybehagyás végett terjesztessenek felsőbb hatóság elébe s léptetődjének életbe.

Miután buzgó közpénztáros, t. Maksai Gyula, odaadó gyámintézeti pénztáros, Kis Pál aa. méltányoló elismerés mellett felmentetnek, a tanácskozás bezáratott.

Tizenkilencedikén a jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése megtörténvén, esperes aa. szívélyes szavakban megköszöni a figyelmet, a támogatást s a gyűlést bezárja.

X.

Külföldi egyházi szemle.

A híres berlini pap, Stöcker, gondos megfigyelést érdemlő eszmét vetett fel egy Düsseldorfban tartott lelkészi értekezleten. Alap gondolatai arra a viszonyra vonatkoznak,

mely a mai korban az egyház és az állam közt tényleg fennáll. Érdekesebb elvei, melyek az ismertetést is megérdemlik, legkiváltképpen az ő helyzeténél fogva, a következők. Az egyház ma határozottan ott áll, hogy ellentétbe jutott az alkotmányos monarchiával, a paritást ápoló állammal. Hiszen, minden erejével az önállóságra törekedik; és arra, hogy megsemmisítse az állami befolyást, e helyett maga diktáljon az államnak. Magában ez még nem nagy baj, de ezen tény valóságából kifolyólag feltétlen kötelessége már most az egyháznak, hogy meglevő önállóságát szilárdul megtartsa, a hol pedig hiányzik, ott minél előbb megszerezze. Máskülönb az egyház és az állam fennállhatnak egymás mellett. De segítsék egymást. Erkölcsi tekintetben biztosítsa az állam annak a rendnek és azoknak az intézményeknek külső feltételeit, melyeket az egyház a maga céljaira szükségesnek lát; tulfelől, az egyház, ezeknek megfelelőleg, igyekezzék, a népet a polgári erényekben előbbre vinni. Socialis vonatkozásokban az állam, mint törvényhozó, tartassa tisztelben az evangyéliumi jogot, ez által a tulajdon, a munka, s a személyiség értékét; az egyház pedig törekedjék arra, hogy azt az evangyéliumi jogot minél tisztább világításba hozza. Aztán, a politikai érdekek szempontjából, az állam gondoskodjék tiszta paritásról, a prot. érdekek megóvásáról; arról, hogy a kor liberalis és radikális áramlatai engedelményekre ne szorítsák; az egyház teremtsen tiszta ker. népszellemet és józan közfelfogást és gondolkozást. Így elsimulnak az ellentétek, vagyis inkább, nem fognak harcra készen állani egymás ellen, mert a két hatalmi tényező képviselni fogja a legeslegmagasabb igazság igazgató hatalmait.

*

A Balti-tenger melletti tartományokban csakugyan agyonszorította a tudomány szabadságát, a miveltség lehetőségét az oroszítás véres erőszakoskodása. Ma már csak itt-ott villan fel egy-egy kicsinyke szikrának utolsó fellobbanása, aztán, a sötétség birodalma terül el mindenfelé, a világosság pedig fel nem támad többé. Már a dorpáti egyetem sem bírja előbbi erejét és ellenállását kifejteni, azon a ponton áll, hogy teljesen megadja magát életre, vagy halálra. Pedig, itt volt még koncentrálna, a mi kis szellemi világosság e szomorú tartományok felett derengett, ha ez is ki lesz oltva, és ez már tán megtörtént, hiszen, az egyetem tanárai javarészt száműzve, vagy elbocsátva, helyeik mind oroszokkal vannak betöltve, akkor, mint a «Sipka-szorosban, csendes lesz minden», az agyonfojtogatás kiáltásai nem hallatszanak át többé a szomszéd birodalmakba. Már is nagyon megcsendesültek e segélykiáltások. A tanárok után, ugyanis, a tanulók törekvéseinek is útja van állva, még csak az ifjusági egyletekbe való belépés is el van tiltva az ujonnan beiratkozott hallgatóknak, száznál több stipendiumot rendszeresítették oroszajku ifjak számára; nem csoda, ha az egyetem

enerválása ma már oly teljes, hogy még erőszakkal sem lehetne többé feltámasztani régi virágzását.

*

A paszszió-játékok nagy kelendőségnek örvendenek Németország nyugati tartományaiban. Nem rég volt, hogy a hatóság eltiltott egy nehányat, ujabban ismét föllevenedett az utánuk való vágy, ugyannyira, hogy az oberammergauinak mintájára, teljesen be is rendezték a stieldorfit, nem messze Kölnntől. A nép, mint még a napi sajtó is megfigyelte, özönnel tódul a játékokra még a messze vidékekről is, nem sajnálva áldozatot és fáradságot. Tényleg a színház, hol játszanak, nagyon látogatott, annyira, hogy ujabban már részvénytársaság akarja megvásárolni és belőle jövedelmező üzletet alakítani.

A württembergi királyságban nem haboztak sokáig, hanem mikor látták az idők jeleit, elhatározták s ennek alapján be is hozták a parokhialis felosztást. Így megmutatták a berlinieknek, hogy gyorsabban tudnak valamit megvalósítani, mint ők. Az esemény rendkívül nagy érdeklődést keltett, még a politikai lapokat is bejárta a hire. Németország nagyobb városainak figyelme pedig kíváncsian fordult Württemberg felé s ma már egyre nagyobbodó mértékben kezdik az ottani állapotokat szemügyre venni, mert az itteni sikertől tették függővé további eljárásukat. Meglepő különben, hogy a parokhialis felosztás ellenzői milyen helyes érvekkel és józan okossággal fejtik ki nézeteiket s bizony, legtöbbször igazuk van. Maga ez a felosztás nem valami sok áldást fog hozni, nem ettől kell várni a vallásos és erkölcsi meggyőződések újjászületését, hanem, mint rámutatnak, az élő hitű, egyházas gondolkozású papoktól s a józan közszellem teremtésétől. Csak így következik be az az egészséges áramlat, mely feleslegessé teszi a zisztema-változtatás szükségességén való gondolkozást, feleslegessé azt a sajátságos tüneményt, a melyet most pl. Berlinben lehet észlelni, a hol a század elején a parokhialis szabadságot eltörölték, centralizációt hoztak be, hogy aztán most meg ennek vessenek véget s a régit vegyék elő.

Az angolok ismételten meghívták Pflaiderert, a híres berlini tanárt, hogy a jövő télen tartson nekik felolvasásokat a vallás-tudományi főbb kérdésekről. E felolvasásokkal akarnák folytatni a Müller-Gifford-előadásait a «természeti vallásról.» Pflaiderer már 1885-ben is volt az angoloknál. Akkor Londonban és Oxfordban olvasott fel «Pál apostorról és befolyásáról a ker. vallás elterjedésére.» Mostani előadásai igen széles alapokon fognak nyugodni, több ciklusra terjednek ki s fel fogják ölelni a theologia összes főbb kérdéseit. Sőt, az angolok azt várják, hogy Pflaiderer valami új iránynak veti meg az alapját.

TÁRCA.

A szerkesztőhöz.

E becses lapok folyó évi számában, érdekes adatot tesz közzé Sámuel Aladár, magyar ref. egyházunk «bucszató irodalmához.» Tholnay Istvánnak, Bocskay István, zempléni főispán felett 1672. május 29. tartott

verses bucsuztatója ez. Közlő, bevezetésül, elmondja a megvilágosító történeti adatokat is; de Tholnay Istvánra vonatkozólag megjegyzi, hogy «ki és mi volt Tholnay: adatai semminemű felvilágosítást nem nyújtanak.»

Csak éppen kiegészítésül az egész érdekes és becses ereklje történeti háttérhez, és némi útbaigazítóul a fiatal

búvárló részére, szabad legyen, megemlítenem azt, hogy Tholnay F. István a «Kolozsvári Orthodoxum Collégiumnak» volt, az én tudásom szerint, egyik országos hírvé professzora; sőt ezen iskolának Bánffy Dénes és neje Bornemisza Kata segélyével, azon korban egyik szellemi és anyagi regenerátora. Rendkívül nagy tudományn férfit a XVII. század egyik leghatalmasabb és félelmetesebb református hitvitázója.

Ő írta és bocsátotta közre 1679. Kolozsvarott ilyen című hírneves munkáját: «Igaz Keresztyéni és Apostoli Tudomány e vallás Utára vezető és az el-tévelyedésről jó Utba hozó Kalauz» stb. Művét Bornemisza Katának dedikálja s dedikacionális beszédében magát a Nagyságos asszony méltatlan alumnusának nevezi s egészen érdekes adatokat közöl, egy részről munkája megírásának körülményeire, másrészt a kolozsvári kollegium, akkori szorongatott helyzetére vonatkozólag.

Ajánlom e művet, tanulmányozás végett, Sámuel Aladár figyelmébe, valamint magát Tolnai F. Istvánt is, a kinek élete és nagysága megérdemelné, hogy valamelyik fiatal egyháztörténeti búvárunk tüzetesen foglalkozzék vele. Sárospatak, jún. 7. 1892.

Mitrovics Gyula.

Adat, búcsuztató irodalmunkhoz.

(Búcsuztató. Bocskay István, zempléni főispán fölött.)

(Vége.)

Második még fenn áll, a ki már utolsó,
A Fiu ág között csak egyedül álló,
Nemzetes Sóvári Sós György, ki bujdosó
Számkivettségében szomoruan járó.

4. Ki Sós Familiád virágos kertében
Ma csak magad állasz a Christus hitiben,
Te marac ez földön igaz vérségemben,
Maragy fenn sokaig régi Nemzetemben.
5. Oh adgyon valaha Isten szabadulást,
Ez szomorú kettős gyászbul fel virradást,
Sós Fiui ágad hogy hosszú fenn állást,
Szép Magyar Hazádban lellessen még szállást.

Negyedszer minden egyéb Férfi s Asszony atyafiaitul.

1. Ti is vérségtek kik hozzám tartjátok,
Nemes Uri rendek Férfiak s Asszonyok,
Vég búcsumat veszem tületek halljátok,
Az Urnak kegyelme maradjon rajtatok.
- Ötödszer az ő Nagysága négy mostoha fiaitul.

1. Már tinéktek szollok oh szép négy Fiaim,
Klubúsocki Pál és János multságim,
Ferenc s Ifju András udvaromban,
Engemet sohajtó s óhajtó kedvesim.

Méltán mondhattjátok, napotok aranya
Hogy bennem el mulék örömetek tornya,
De legyen rajtatok az nagy Ur orcája,
Minden dolgotokon legyen fényes fáklya.

3. Ti mindenek felett az Istent féllýétek,
Szent parancsolatit kérlek szeressétek,

Igaz vallásomban engem kövessetek,
Hogy állhatatossak holtig lehessetek.

4. Árvaságra maradt szerelmes Társomat,
Bús s bánatos szívű édes Anyátokat,
Tisztelvén, féllýetek, mint hű Tútortokat,
Mert Isten ő reá bizta gondotokat.
 5. Mindenekben neki szavát fogadgyátok,
Engedetlenséggel ne szomoricsátok,
Hogy Isten áldását rátok várhassátok,
És ez élet után boldogittassátok.
- Hatodszor vele bújdosó Szolgáitúl.

Hát bújdosásomnak ti is hű szolgái,
Most homályba borult Udvarom Társai,
Bádgýatt tagaimnak jó gondviselői,
Rátok vigyázzanak az úrnak szemei.

Hetedszer a Kolozsvári Ecclesiátúl.

Te is Colosvári reformált Corona,
Hideg csontaimat ki vótted szállásra,
Végem rendelte volt isten hatásodra,
Fényeskedgyék rajtad az úrnak orcája.

Utolszor az jelen való tisztesség tevóktúl.

Ti is, kik utolsó illy tisztességemre,
Reménségem felett jöttetek ez helyre,
Roshatt tagjaimat kíséretetek sirba,
Sok isteni áldás szálljon rátok érte. Amen.

Közli: Sámuel Aladár,
IV. éves theol.

Különfélek.

= **A Lapunk májusi folyamában** megjelent cik-
kekre vonatkozólag, a kitézött időig, június 10-ig, beérkezett
nyolc szavazat. Ezek közül, id. Lészai Ferenc, főgondnok,
Józsa Ferenc, kükülli körlelkész, és Kiss Ferenc, gegesi pap
szavazott a «Tavaszi hangulatok» című hangulatos cik-
kecskére; öten, és pedig, Felméri Lajos, egyetemi tanár, Ince
Lajos, erzsébetvárosi körlelkész, Péterfi Ferenc, m.-vécsi pap,
Bogdán József, gyalakutai pap és O. Veres Sándor, sárdi pap,
szavaztak a «Nyilt levél, a böjti gondolatok ír-
ó-jához» című cikke. A cikk szerzője Vajda Ferenc, püspöki
titkár. Egyike ama fiatal embereknek, kik egész szeretettel
csüngenek pályájukon, és a kik tehetségüket megtoldják buz-
gósággal és az ügy iránt való igaz lelkesedéssel. Őszintén
óhajtjuk, hogy pályáján kísérje szerencse és siker.

A többi cikkek szerzői így következnek: «Az özvegy-
árva pénztárak érdekében» cikket írta Nagy Mihály, sz.-mátéi
pap. «Tavaszi hangulatok», Csekme Ferenc, geryeszegi pap.
«Ellenvélemény», Bitay Béla, csikmegyei körlelkész. «A kultusz-
vita alatt» feliratu cikk szerzője Horváth István, bürkösi pap.

= **Br. Bánffy Zoltán, marosi egyházmegyénk,**
és a m.-vásárhelyi kollegium egyik főgondnoka, Maros-Torda-
megye és M.-Vásárhely volt főispánja, a főrendház tagja, a
Lipót-rend lovag-keresztése, élete 50-ik, második házasságá-
nak 14-ik évében, folyó hó 7-én Beresztelkén meghalt. A
legmélyebb részvétellel és kegyelettel adjuk át nevét az emléke-
zetnek. Egyike volt azon férfiaknak, kik kevés szóval, láрма
nélkül, tetteikkel szeretik megmutatni, hogy igaz hazafiak, és
vallásukhoz buzgón ragaszkodó igaz kálvinisták. Temetése
folyó hó 10-én nagy részvét mellett ment végbe Beresztelkén,
hová két vármegye és a szomszédos egyházmegyék tömegesen
gyültek össze, megadni a végtisztességet az eléggé meg nem
gyászolható derék férfinak. A szertartást főtiszt. Szász Do-
mokos, püspök, aa végezte, ki Budapestről útazott le e

szomorú, de kegyeletes kötelesség teljesítésére. A bánatos sziveket enyhítse mindnyájunk őszinte részvéte.

== **Megjelent «Egyházzertartástan»** (Liturgika). Irta Csiky Lajos, debreceni theol. akad. tanár. Ára 1 forint. Olyan források után dolgozott munka, hogy a legjobbat várhatjuk tartalmától. Addig is, míg bővebben szólhatnánk róla. ajánljuk a derék, szorgalmatos, fáradhatatlan szerzőnek művét olvasóink szives figyelmébe.

== **Gyurátz Ferenc, pápai evang. lelkész**, megírta és még is jelent «Gusztáv Adolf, svéd király Élete» című munka, 28 nyomtatott íven. Ára 2 ft. Kilenc megrendelt példányra egy tisztelet-példány jár. Nem láttuk még a könyvet, de Gyurátz urat olyan embernek ismerjük, a ki röstelné, nevét olyan munka alá írni, melyből valamit tanulni, ne lehessen. Ajánljuk olvasóink figyelmébe.

== **«Népoktatásügyi Tájékoztató»** címmel jelenik meg N.-Becskeken egy közhasznú munka tanítók, tanügybarátok és népnevelésügyi hatóságok számára a jövő évi teljes naptárral, 20—25 íven. Ára csak egy ft. A Tartalom minden a népnevelés körébe tartozó viszonyt magába foglal. A pedagógiai művek jegyzékét, az engedélyezett és nem engedélyezett tankönyvek jegyzékét, a tanhatóságokat, a közoktatási tanács szervezetét, tanárok címtárát, a tanító egyletek szervezetét, a tanítói nyugdíjak állapotát, iránycikkeket, sat. Szóval, annyit ígér, hogy ha felét adja, akkor is többet adott egy forintnál. Kérjük tanítóinkat, ne sajnálják e néhány krajcárt, mert bizony, sok tájékozást szerezhetnek e munkából.

== **Az alsó-sófalvi károsodottak részére** vettünk a domokosi egyházból 1 ft. 41 krt. a lelkésztől, Kovács Gyula, aától. 59 krt. összesen 2 frtot. El fogjuk küldeni rendeltetére helyére. Egyszersmind kérjük az illetőket, hogy emlékezzenek meg a szükségbe esettekről: istentől várván a jutalmat.

== **Nyilvános számadás és köszönet.** A megyesi ev. ref. egynáz énekvezéri fizetése alapja javára az eddig beküldött gyűjtő-íveken adakoztak: 1. Özv. Zaturetzkiné íven: Özv. Zaturetzkiné 5 ft. 2. Buday Gábor, járásbíró íven: Buday Gábor 1 ft. 3. Ullrich Lajos, állomásfőnök íven: Ullrich Lajos 1 ft. Gaál József 50 kr. 4. Ferenc Lajos íven: Ferenc Lajos 1 ft. Boér István 1 ft. 5. Berkovics Gábor állomásfőnök íven: Berkovics Gábor 20 kr. Páljános Sándor 20 kr. Huszár Sándor 30 kr. Megyesi Schwartz F. 50 kr. Maksai Béla 20 kr. 6. Szotyori Nagy Károly íven: Imreh Albert 1 ft. Pocsa Bertalan 1 ft. Temesvári János 2 ft. Br. Szentkereszti Béla 1 ft. Pocsa József 1 ft. Székely György 1 ft. Ujvárosi József 1 ft. Henter Béla 1 ft. Tompa Miklós 1 ft. Tuzson János 1 ft. Csipkai János 1 ft. Dr. Antal Mihály 1 ft. Séra Tamás 1 ft. Kónya Gábor 1 ft. Vajna István 1 ft. Málk József 1 ft. Szentiványi Miklós 1 ft. Gyárfás Győző 1 ft. Révai

Pál 2 ft. Pünkösti Lajos 1 ft. Kupferstein József 1 ft. Benedek János 1 ft. Domokos Ödön 1 ft. Vajna Miklós 1 ft. Domokos Miklós 1 ft. Vitályos Gyula 1 ft. Gyárfás Jenő 1 ft. Séra Lajos 1 ft. Bogdán Artur 1 ft. Császár Bálint 5 ft. Ifj. Gödri Ferenc 1 ft. Fehér Manó 1 ft. Rehák Ödön 1 ft. Gazda Gyula 1 ft. Szotyori Nagy Károly 5 ft. Összesen: 56 ft. 90 kr. Fogadják a kegyes adakozók, kik felekezeti különbség nélkül a nemes cél érdekében adakoztak, fogadják Szotyori Nagy Károly ur, ki fáradságot nem kímélve, egymaga 45 frtot gyűjtött, úgy a magam, mint egyházmag nevében hálás köszönetemet. Medgyes, 1892. május 29. Péchy Árpád, ev. ref. pap.

== **Hálás köszönet.** Súlyosan nehezedett az úrnak keze a görgényi egyházmegye algonokára és a magyar-régeni egyház pátronusára, tek. zilahi Éltető Albert úrra, akkor, a midőn leányát, Gizellát, férjezett zágoni Dr. Szabó Ödönnét, el kellett vesztenie. De, nem csak ő érezte e csapást, mert a fájdalom, melylyel illetették, a miénk is vala. hiszen, egyházközségünk is pártfogójának elvesztét siratá az elhunytban. Ki ifjúsága dacára, meleg érdeklődéssel viselteték úgy társadalmi, mint egyházi életünk iránt; ki mindkét téren meghozta a tetteit és követésre méltó példát adott nekünk: bizony, méltó közzétételül lett korai sírjába elkerítve. És ime, az édesatyja, még a földalmainak közepette is, megmutatta az úrban vetett hitét, mert 12 forint alapítványt tett le egyházunkhoz azon célra, hogy az adakozók is nagyobb részint az ő pártfogásával és közreműködésével létrejött tőke kiegészítessék annyira, hogy egyházunk tagjainak a közalap javára évenként fizetendő adóját, kamataiból fedezhesse. Az úrtól szálljon rá vigasztalás, mindnyájunktól adassék tisztelet. Fogadják a magam és egyházmag köszönetét. Magyar-Régen, 1892. jnn. 12. Jung Ferenc, ev. ref. lelkész.

== **Nyilvános köszönet.** A tompai ev. ref. egyházközséget 1892. június 5-én, pünköszt első napján, szép ajándékkal örvendeztette meg méltóságos Szentiványi Gábor, egyházmegyei képviselő úr, küldvén a templomba, a régi elavult helyett, igen értékes, szép és csinos úrasztalát, nője pedig, Wagner Hortenzia, ő nagysága, egy saját kezével művészileg varrott aranyozott rojtu veres bársony úrasztali terítőt. A kegyes adakozók fogadják e helyen magam, s egyházmag nevében szives köszönetünket. Tompa, 1892. június 10. János György, ev. ref. lelkész.

Szerkesztői nyiltposta.

== **Sz. L. úrnak. M.-Décse.** Kivánságukra kijelentjük, hogy ha Décseben nem volt kétszer papválasztás, hát egyszer volt. Ha kétszer lett volna, akkor sem forogna a föld kétszerte sebesebben; de hogy csak egyszer volt, hát a világ forgása így sem állott meg. Szent a békeség?

== **Dr. Both István, Zilah. Szakács Mózes, Udvarhely.** Köszönjük. Ez a dolog helyes megfejtése. Az egész egyházkerületnek joga van ahhoz, hogy lássa, mit gondolnak azok, kik a középiskolai nevelésre befolyással kell hogy bírjanak. Az «Évkönyv» szentelt víz. Régen lomtárba vetett forma, melynek nincs létjoga. Közölni fogjuk, és esetleg mellékletekkel pótoljuk. Szives üdvözlötünket küldjük.

== **Z. G. úrnak, Bardóc.** A szavazás 10-én befejeztetvén, a 11-ről kelt votum érvénytelen lett. A cigányok dolga ugyanazon törvények alá tartozik, a melyek másokat köteleznek. Külön lépényt nem lehet sütni senki számára.

HIVATALOS RÉSZ.

1295—1892.

KÖRLEVEL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. t. Előjáróságának.

Tudomásvétel és nyilvántartás végett, tudatjuk a m. t. t. Előjáróságokkal, hogy a vall. és közokt. m. kir. miniszter ur idei 17,826. sz. a. kelt rendeletével a félegyházi kath. gimnázium ujonnan megnyílt ötödik osztályának az 1891/2-ik tanévre a nyilvánossági jogot megadta.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1892. május 27-én tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

661—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a gy.-fehértvári egyházmegyébe bekelezett magyar-régeni egyházközség I. oszt. papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakáson, és gazdasági épületeken kívül, 915

ft. 10 kr. melyből 754 ft. 34 kr. dézmkárpótlási járadék. A megválasztandó az első évben csak félfizetést kap; a másik fél az özvegyet és árvát illetvén.

Pályázati határnap, július 15. Folyamodványok nt. Tókos Sándor, esperes aához küldendő, Vajdasdra, u. p. Tövis. Kolozsvártt, 1892. jun. 13. *Szász Domokos,* erdélyi ref. püspök.

601—1892.

FELHIVÁS.

Mindenik t. lelkész úr a vizsga után 15 napra küldje meg, felelősség terhe alatt, az ellenőrző iskolai ívet, és pedig felvilágosító melléklettel, a presbiterium által felvett jegyzőkönyvvel, hogy mi is felelhessünk meg a «Protestáns Közlöny» 21. számában közölt 1372—1892. számú felhívásnak. Az irt számot ajánlom figyelmükbe.

Doboka, 1892. június 13.

Nagy Lajos,
esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Junius 23.

25. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Válópör. Vadházasság.

Igen sok oly aktuális és életre való eszme lett fölvetve e becses lapok hasábjain, melyek beható diskusszió tárgyává tétetvén, többé-kevésbé gyakorlati megoldást nyertek.

E precedensek buzdítanak arra, hogy egy, úgy az egyházi hitéletet, mint a közmorálitást mélyen sértő s az életben, különösen az alsó néposztály életében, lépten-nyomon felmerülő sajnálatos jelenségről a fátyolt ismételten félre vonjam, annak főokait ismertessem és a bár részlegesen gyógyító orvoszerre is reá mutassak, s így igénytelen hangom talán meghallgatásra találand.

E sajnós jelenség a vadházasság. Újabb időben veszedelmesen gyarapodik a modern társadalom e kórtünete. A városokból szét kezd szárnyalni a falvakba is. Legfőbb előmozdítója a védkötelezettség, mely bizonyos időig visszatartja az illetőt az egyház törvényeinek megfelelő család alapítástól, sokszor pedig a legégetőbb szükség hajtja erre. És ezt a példát követik más esetekben is. Különösen, a mezőszégi részek egyházai vannak leginkább kitéve a társadalom e rákfénjének, mert ott a nemzeti fajszeretet érzése, öntudata lazultabb s a mi ezzel együtt jár, az erkölcsi érzék is tompultabb. S már-már a nép tisztességesebb része is minél kevesebb megbotráncolni valót talál benne, s egész kedélyesen «polgári házasság»-nak kezdi nevezni. Így közelünk lassankint a názárénus állapotok felé.

Ismerek egyházközséget, hol állandó gyakorlat volt, különösen a védköteles egyéneknél az ilyen «polgári házasság». S midőn már nem is voltak kényszerülve az ilyen extra állapotot fenntartani, csak szigorú felhívásokra keltek össze törvényesen s eljárásukat a régi tiszteletes úr elnézésével indokolták. S valóban, akadt lelkipásztor, ki az ilyen nem lakodalmakon, hanem lakomákon, ha nem is fungált, de legalább prezideált, s le-

fizettetvén neki az illendő «sallárium», cikornyás pohárköszöntőt is mondott a hitetlen párra a keletes lelkipásztor (?).

S mi az oka, hogy e kóros jelenség oly veszedelmesen gyarapodik?

Az egyház, a maga gyenge kényszer-eszközeivel útját nem állhatja; legerősebb fegyvere az intés, dorgálás, s jó és véletlen szerencse, ha a megtevedettnek lelkében van még egy fogékony pont, melyben a jó tanácsok kicsirázhatnak; de, a legtöbbször, bizony, nincs így. És akkor mi a teendők? Átirjuk a botrányos életüket a világi hatóságnak, mely tesz ellene, ha akar, s ha nem akar, nagyot alszik reá. Sőt még a külhatósági intézkedést is ki lehet cselédkönyvvel pompásan játszani, s ez ellen nincs orvosság.

Igaz, hogy botrányos életű és vadházasságban élő van elég, olyan is, ki a tisztességes útra is térhetne, ha akarna; s ezekre nem is vonatkozhatik alább teendő indítványom; ezeknél az államhatalomtól eszközözlendő szigorubb eljárás szükséges; de, viszont az is igaz, hogy a mi alapjában jó lelkű és értelmes magyar népünk még sem jutott éppen odáig, hogy a bűnt magáért a bűnért szeretné, hanem legtöbb esetben reá kényszerítik a körülmények. Lássuk csak.

B—t egy évi házasság után felesége hűtlenül elhagyta és többszöri hívásra sem akart visszatérni. B. megjelen a papi hivatal előtt és e miatt panaszt emelvén, kéri nejének hivatalos megidézését. Megtörténik. A felek szembesíttetnek, béke megpróbáltatik eredménytelenül.

Nos hát, ott van a válópör.

Éppen ez a bökkenő. A nő megköti magát, ő válópert nem indít; a férj válnék szívesen, de ő szegény, a válás pénzbe, nekik rengeteg pénzbe kerül, s nem telik. Felesége vissza nem tér, válópert nem indíthat, munkás ember, a ki meleg ételt óhajt, tiszta ruhát kíván, gyermekei vannak: «szerez asszonyt» a házhoz, s kész a vadházasság.

Az ok igen sokszor ez. S bizonyára, ezerszer inkább elítélendő ama földi magasság, ki maitresse-t tart magának, mint a szegény napszámos ember, kit a lét, vagy nem-lét kérdése hajt ide.

E jelenséget voltam bátor ismételten fölemlíteni, a milyent, s a melyhez hasonlót számtalant produkál az élet; felmutattam, hogy a kiknek tisztükben áll, segítsenek rajta, s mentseék meg az anyaszentegyház testét e sebtől, mely hova-tovább terjeszkedik. Igaz, hogy az orvoszer, mit ajánlandó vagyok, nem segít ugyan általánosán, de a vadházasságok főokának biztos elenyésztetője lesz.

Ez pedig az ingyen válópör.

Mindazok, a kiknek az elválásra alapos okuk van, de a válópert, vagyontalanságuk miatt, meg nem indíthatják, saját kérésükre, szegény-ségi bizonyítvány alapján, a lelkesz ajánlatára, a bélyegilletékek lefizetését is ide értve, teljesen díjmentesen választassanak el. Ezt találom a jelzett esetben a legegyszerűbb megoldásnak; s «a priori» feltételezek a házassági törvényszékek tagjaitól annyi önzetlenséget, hogy a díjtalan munka szaporulattól visszariadni nem fognak.

Én fölvettem az eszmét, a kik illetékesek, szóljanak hozzá. És azt hiszem, s nem csak hiszem, de tudom és vallom, hogy mi, kik istentől a reánk bizott lelkek őreiül állítottunk, mindent elkövetünk arra nézve, hogy a par excellence magyar kálvinista nép vallásos buzgósága rendületlen, erkölcsi és faj-tisztasága mocsoktalanul fenmaradjon.

Gáspár János.

Iskolai egészségügy.

(Vége.)

3. Fontos dolog a lélegzés szabályozása, hogy az soha oldal-szúrásá, pihegessé ne fajuljon, soha visszafajtvá gyakorlat közben ne legyen, mert rendetlen szív-működésre ad alkalmat.

4. Egészen könnyű és kényelmes öltözékre van szüksége a tornázónak, hogy sem terhével, sem bő, vagy szűk voltával a gyakorlatok plasztikus szépségét ne akadályozza.

5. Nyáron van ugyan a növendéknek ideje és alkalma, hogy naponta önkintes mozgást végezessen. De, részint azért, mert télen és kedvezőtlen időben nem teheti; részint azért, mert mindenütt vannak, a kik velük született, vagy a családi nevelés alatt kifejlett gyengeségükkel, vagy restségükkel, vagy mivel más irányu hajlamuk a mozgás ösztönét elfojtotta, önkintes mozgásra nem vállalkoznak: heti két óra a testgyakorlás céljaira nagyon kevés, mert nem képes, kiegyenlíteni egész heti

ülés és szobai levegő rossz hatását. Virchow már 1861-ben mindennapos mozgást kívánt az iskolától játék, vagy tornázás alakjában.

A tornázás legbecsebb elemeit a szabad gyakorlatok képezik. Ütemek szerint végzett, egyszerű és összetettebb tagmozdulatok ezek, melyek előkészítő átmenetet képeznek a szereken végzendő nehezebb gyakorlatokhoz; minden izomcsoportot erőltetés nélkül való működésbe hoznak; és a test fegyelmezéséhez, a mennyiben vezérlő szóra, és ütem szerint történnek, nagyban hozzá járulnak. Csak egy tulajdonságuk van, a mely a gyermeki természettel nem egyezik: a mozgás szigorú fegyelmezettsége; s azért a figyelmet kifárasztva, könnyen úntatókká lesznek. Tehát, rövid ideig kell tartaniok, s a tornatanárnak tetszetős változtatásokkal fen kell tartani irántuk az érdeklődést. Valóban, nagyon eltévesztené a testgyakorlás célját, a ki élénk vérmérsékletű magyar gyermekkel, vagy ifjuval sorra követné Zettler módszeres gyakorlatait.

Mellékes kérdés az, hogy Jahn csapattornázása, vagy Spiess osztály-tornázása felel-e meg legjobban igényeinknek; legcélszerűbb alsó osztályokban az első, nagyobbaknak az utóbbi; a lényeg csak a mozgás, a tüdő működésének fokozása, gyenge fáradtság, a gyakorlatok sikerülte fölött való vidám elégedettség, s enyhe, kellemes izzadás.

Az iskolai testgyakorlásnak, valamint általában a nevelésnek, éltető eleme a vetélkedés. Már a játékok közt is azok felé hajol inkább a gyermekkor, melyek az ügyes-ségek küzdelmén alapulnak. A vetélkedésre volt alapítva a görög nép testgyakorlása is, melynek példáját ma legjobban az angol nevelés követi. A testedzésnek a vetélkedésre alapított módszere az áthletika. A legegyszerűbb és természetesebb gyakorlatokban, a járásban, futásban, ugrásban, birkozásban, súlyemelésben és hajtásban való kitartásnak és erőnek lehető magas fokra emelése, célja az áthletikának. Az a kérdés merül fel itt, mi a különbség a tornázás és áthletika közt, s melyik illik be alkalmasabban az iskolai nevelés körébe?

Az elméleti különbség könnyen megállapítható a két módszer meghatározásából; a gyakorlatban azonban éppen nincs okunk a kettő közé mesterséges különbségeket állítani. Azt ugyanis a tornázás lelelkesebb hívei is kénytelenek bevallani, hogy a szabad levegőn való játéknak és természetes mozgásnak, melyek az áthletika alapját képezik, határozott elsőbbségük van a tornázás mester-séges és fejlettebb izomerőt kívánó gyakorlatai fölött. Iskolai testgyakorlásunknak is, mikor ez a szabadban folyhat, kétségen kívül, ezen természetes mozgásokra és a rendgyakorlatokra kell támaszkodnia. Tehát, a gyakorlatban kizárólagosság nincs, az áthletika gyakorlatai a tornázásban is alapgyakorlatok. De nagy különbség van a módszerben. A mai áthletikának a gyakorlatban lényeges elemeivé lett a training és az egyoldalúság. Főcélja lévén maga a verseny, húzamos és erőszakolt készüléket tesz szükségessé azok számára, kik az áthletika vetélkedés feladatát, a kitartásnak és erőnek egy bizonyos irányban a legmagasabb fokra való emelését meg akarják valósítani. Ezzel jár az egyoldalúság, mert az egyénileg elérhető legmagasabb fokot csak egyetlen egy irányban lehet a siker reményével erőszakolni. Ezen két tulajdon-

ság tehát lehetetlenné teszi, hogy az így értelmezett átlétikát az iskolai nevelésben, a fejlődés korában, alkalmazzuk. A testi képességeknek, tehát az összes izmoknak harmonikus és erőltetés nélkül való fejlesztése lehet csak a nevelés célja; ez pedig kizár minden olyan egyoldalúságot, mely a verseny előkészületeit jellemzi. Még kifejlett, erős testszervezet is megviselnek ezen előkészületek, a mint a szorgalmas trainirozók természetellenes lesovádása és az erőltetés szomorú következményei mutatják. Az ilyen erőfeszítés felemésztí az idegerőt és a szellemi munkára képtelenné teszi az embert. Fokozni lehet és kell is a testi képességeket, de helytelen törekvés, abszolút célok felé törekedni az egyéni célok és képességek relatív mértékei között.

Tehát, az átlétikai gyakorlatok és maga a vetélkedés kiegészítő részét képezik a helyes testi nevelésnek. De, ha a szabad levegőhöz kötött ezen mozgások időszaka letelik és beáll az a korszak, a melynek több szellemi munkája és kevesebb mozgása a testi nevelés folyamatánál szükségesebbé teszi, téli csarnokaink területe megengedi-e, hogy az átlétika irányát folytassuk? Nem engedi meg; de a gyakorlatban az átlétika-irány hívei sem ragaszkodnak kizárólagosan hozzá, mert hiszen télen ők magok is nyújtó- és korlát-gyakorlatokkal egészítik ki lepadt programjukat. Tehát, semmi okunk sincs rá, hogy mesterséges különbséget állítsunk fel a testi nevelés formái között, mikor mindenikük hasznavehetősége a körülményektől, s a módszer életrevalóságától függ.

A felnőttébb ifjuság nevelésében kiváló helyet érdemel a vívás. Nem csak azért, mert változatos és energikus mozdulataival az alsó és felső test izomcsoportjait igénybe veszi, kivált, ha a bal kézre és lábra is kiterjeszkedik a gyakorlat; hanem, mert az erők és ügyességek küzdelmének sehol sincs olyan sokoldalú hatása a jellem-képzésre.

I.élekkjelenlét és önuralom a veszedelemben, gyorsaság a tervezésben, határozottság a kivitelben, lovagias érzület az ellenféllel szemben: mindezek gyakorlatban vannak a vívás alatt.

Az iskolai egészségügy mindezen momentumai az iskolai orvos felügyelete, ellenőrzése alá tartozik. Nem csak szabályzatban, mert ebben bizonyára nincs hiány, hanem a legszigorubb és felelősséggel járó kivitelben. Az iskolai orvos a nevelő-testület fontos kiegészítő része; megvizsgálja a tanulót a fölvetelnél, nincs-e fertőző vagy, undort keltő betegsége, fogyatkozása? Maga ez a vizsgálat kényszerítő eszköz lesz arra, hogy a tanuló és szülője figyelmét az egészség és tisztaság iránt fölébressze, és ébren tartsa. Megvizsgálja, hogy a növendéket testi fejlettsége képessé teszi-e arra, hogy valamely iskolai fokozat szellemi munkájának megfeleljen? Lehet, hogy ezen vizsgálat egyeseket előhaladásukban visszatart, sőt le is szorít az elméleti képzés útjáról, s ezzel korlátozni fogja a tanulás szabadságát. De a szabadság bármely dologban csak olyan embernek való, a kinek fejlett judiciuma azt a szabadságot a maga és a társadalom javára, nem pedig kárára, használja föl. Valamint a törvény helyesen korlátozza az emberi önkényt és fegyelem alá szorítja az egyéni akaratot, mikor a köz java megkívánja; valamint

helyesen fogja egy jövődő század állama, a nemzeti épség érdekében, orvosi vizsgálat alá venni azokat, kik házasságra lépni szándékoznak: úgy helyesen kívánja meg ugyanezen szempont ez iskolától, hogy a szellemi képzést a testi épség rovására ne erőszakolja. Gondosan megvizsgálja az orvos, nincs-e a növendék oly organikus hibák valamelyikében, melyek a testgyakorlást vagy egészben, vagy részben veszedelmessé teszik; de egyszermind ugyanazon gonddal ajánlja ott, a hol a gyengeség a korhoz képest szembeötlő, a szorgalmat a testgyakorlásban. Az iskola jó levegőjét nem engedi semmiféle más tekintetnek, még a szegénységnek sem alája rendelni. Fölkeresi a tanulót otthonában és az iskolában minél gyakrabban, és meghatározott időben, de minden kínálkozó egyéb alkalmalmmal is egészségi tanácsokat osztogat. Nem engedi meg, hogy az internátus lakói éjjel és nappal ugyanegy helyiségben töltsenek. Főlemeli szavát a jó ivóvíz, a téli és nyári fürdő érdekében. Különös figyelmet tordít a testgyakorlásra s ebben az egyesek individuálításának megállapítására; részt vesz a kor- és fejlettség szerint való csoportok alakításában, az egész testgyakorlás tervezetében és hiányainak javításában.

Bizonyosan soknak látszik az, a mit én itt e kis téren összefoglalok. Én ezzel szemben csak azon csodálkozom, hogy ha az állam mindezen gondját, még pedig sikerrel, kiterjeszti a kaszárnyákra, a miket, közbevetőleg legyen mondva, én a népnevelés legfontosabb kiegészítő részeinek tartok; ha kiterjeszti oda, a hol testileg már kifejlett emberek élnek: miért vannak kevesebb figyelembe részesítve általában az iskolák, a hol a fejlődő nemzedék épségéről és jövődő használhatóságáról kellene gondoskodni?

De minden intézkedéseink sikerre csak akkor vezetnek, ha törvény, tantervek és legkivált felelősségük egész érzetével a tanárok is részt vesznek az iskolai egészségügy javításában.

A törvény ne engedje meg, hogy kilenc esztendős gyermek, az előismeretekre való tekintet kivételével, minden egyéb szempont megválogatása nélkül, gimnáziumi tanfolyamra léphessen. Mert akár mennyire enyhítsük meg a gimnáziumi tanítás feladatait, míg a mai absztrakt irány dominál, vagyis, míg mai tanterveink érvényben vannak, annyira nem szállhat le az iskola az engedékenységekben, hogy mértékét a kilenc éves gyermek értelmi erejének átlagához alkalmazza. Ez a mérték pedig, a kisebb rész kivételével, vagy a testi fejlődést tartja vissza, vagy a munka teljesíthetlensége miatt, lelkiismereti lazaságot terem. A tanterv egyszerűsítésének és egységesítésének kérdése is a levegőben van, s remélhetőleg, a játék és a testgyakorlás egyéb iskolába való alakjai is elég térre találnak. De legtöbbet lendíthet maga a tanár, ha első sorban nem szaktudós, a ki maga előtt csak tárgya feladatait látja, hanem nevelő, a ki minden cselekvését a növendék javára irányítja, és nevelő feladatában szellemet és testet mereven el nem különít egymástól; érzi van az egészségügy kivánalmi iránt, s igyekszik, ezen érzéket, a fejtegetett három főszempont szerint, szóval és tettel ápolni.

Lázár István.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. június 12. és 13.

(Vége.)

A p-kamarási egyházközség papilakának terve és költségvetése műszakilag felülvizsgáltatván, az építési engedély megadása előtt, azonban, a költség fedezése tekintetében való előkészítés végett, az összes idevonatkozó iratok áttétetnek főt. püspök afiához.

A hosdái egyházközség zeykfalvi diásporája, és Zeyk József között történt birtok-csere ügyében, fölterjesztést tevén, Zeyk József afa felkéretik, a cserébe adott sztrigy-szentkirályi fekvők átírására vonatkozó szerződés és megfelelő térrajz vázlatok kiállítására s Ig.-Tanácsunkhoz való felterjesztésére, valamint a zeykfalvi egyházközség tulajdonát képező és csere tárgyává nem tett belsőség és temetőhely állítólagos önhatalmi elfoglalására vonatkozó felvilágosító nyilatkozata megtételére.

Nagy Lajos, esperes afa felterjesztvén Miklósi József, páncélcsehi ref. lelkésznek, Nagy Benedek, deési kántor-tanító, mint egyházmegyei házassági törvényszéki ügyvéd elleni fegyelmi panaszos ügyében az esperes által hozott elutasító válasz ellen beadott felebbezését: az iratok áttétetnek az egyházkerületi főtörvényszékhez illetékes ellátás végett.

Maros-Gezsén iskoláról és templom-helyről kívánatos lévén gondoskodni, az egyházközség értesítettik, hogy a központban csak 321 frt. 61 kr. iskola-építésre fordítható pénze van; utasítottik, hogy folyamodjék az Emkéhez. Gr. Bethlen Sándor afiának, az iskolahely és templomozási helyiség felajánlásáért, köszönet nyilvánítottik s a templomozási helyiség átalakítására felkéretik.

A m.-vásárhelyi kollegium előjárósága által, Ig.-Tanácsunk felhívása folytán, Bothos Kálmán és Reichreit Mór fegyelmi ügyében tett felterjesztés, annak kijelentésével, hogy fennálló szabályaink szerint éppen az Előjáróságnak joga, sőt kötelessége a consilium abeundi eseteit mindenkor és haladéktalanul bírálata tárgyává tenni és saját véleménye, illetőleg bírálata kíséretében fölterjeszteni további intézkedés végett Ig.-Tanácsunkhoz, tudásul vétetett; s felhivatott az előjáróság arra vonatkozó jelentéstételre, hogy az illető tanulók, kiknek az osztályba járás meg van engedve: felállhatnak-e a rendes nyilvános osztályvizsgálatokra?

Hérderfáji ref. iskolánknál, még egy tanterem és egy tanítói állásnak ottani ref. egyházunk által leendő felállítása végett, Kis Küküllővármegye közig.-bizottsága Ig.-Tanácsunkat megkeresvén, a közig.-bizottság értesítettik, hogy az iskola nevezett hiányain, az illető egyházközség, anyagi képtelensége miatt, segíteni nem tud.

Maros-bogáti több egyháztagnak, a küküllői egyházmegye tanácsa által, 64 jkvi szám alatt kiadott s a szabálytalanul kikölcsonzött egyházi tőkék biztosítását elrendelő határozat elleni felfolyamodása elutasított.

A fogarasi egyházközségnek a cinterembe járó kapú-oszlopnak a nyugati szomszéd épületébe való beépítése és azzal egyidejűleg új határvonal megállapítása tárgyában hozott határozata, a felhozott indokoknál fogva, jóváhagyó tudomásul vétetett.

A sepsi-szentgyörgyi egyházközség ama határozata, mely szerint a segéd-papnak 37 frt. 50 krnyi fakepe illetéket ad, jóváhagyatik s ennek a segéd-pap díjlevegélben való bejegyzése elrendeltetik.

Técsy József, kajántói lelkész kérésére, ki a tanító, eltávózása óta, a tanítói teendőket is végzi, a tanítói Emke-, és államsegély f. évi január 1-től június végéig, 28 frtban kiutaltatik.

Oláh-újfalusi körlelkész, t. Páll Károly állomásáról más egyházba távozván, esperes afa kéri a pályázat kihirdetését. Ig.-Tanácsunk a 404 frt. 95 kr. csekély összeget tevő körlelkészi fizetés emelésére 100 frt. rendszeresített államsegélyt szavazván meg, a pályázati hirdetés 504 frt. 95 kr. fizetéssel kihirdettetik.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

Egyházmegyénk két gyűléséről van szerencsém röviden referálni. Folyó év jun. 9-én általános Papi Értekezleti, 10-én egyházmegyei közgyűlést tartottunk. Az értekezletet Farkas Károly, elnök, magvas beszéddel nyitotta meg, melynek tartalmát az ifjú egylet jegyzőkönyve fogja megörökíteni. Beszámoltak azután a fiókköri jegyzők egy év működéséről, melyből láthatók, hogy a sorompók fel vannak húzva, a pályatér a szemhatáron feltűnt s a versenyzők lázas örömmel várják az indulást. Az alsó kör két gyűlést tartott Gernyeszegen és Nagy-Fülpesen, a felső egyet Szász-Régenben. Voltak egyházi-beszédek, felolvasások, vitatételek, szóval, minden, a mi élet, és a mi a szoros értelemben vett egyházi adminisztráció által már-már elfojtott vala.

A jun. 10-iki közgyűlés jubiláris isteni tisztelettel lesz vala összekötve a 25. év előtti koronázás emlékére, ha a kirendelt szónok, Jánosi Béla, báró Bánffy Zoltán halálával és éppen az napi temetésével, akadályozva nem lesz vala az alkalmi beszéd megtartásában. Ember tervez, isten végez!

Lénárt József, esperes, megemlékezvén ez alkalomról, gyűlésünk részvétét jegyzőkönyvben is kifejezte s a családhoz is részvétiratot küldeni, határozta. Esperes-elnök azután üdvözli az ujonnan választott és igazolt világi és tanító-képviselőket, megemlékezik a két ciklusban lefolyt zsinatról, melynek a papválasztásról és a zsinati képviselők választásáról hozott szakaszai mindnyájunk örömére szolgáltak. Papi-Értekezletünk Jung Ferenc, magyar-régeni és Pál Károly, toplicai lelkész aával szaporodott, de elvesztettük egyházmegyénk Nesztorát, Szabó Józsefet, a tudós lelkészt, az emberbarátot, mindnyájunk tanácsadóját. Emléke szívünkben van!

Ünnepélyes volt a pillanat, midőn esperes szívhez szóló, meleg szavakkal üdvözli egyházmegyénk két veterán tagját, Szabó Sámuel, abafáji és Bod Sándor, vajdaszentiváni, ötven évig szolgált lelkészeket, kik 1842. jun. 8-án lettek felszentelve a vámosgálfalvi zsinaton, Antal János, néhai püspök aa. által. Az öreg Szabó, gyengélkedése okán, nem vehette személyesen üdvözlésünket. Bod bácsi könyezve felelt, és mi sirtunk. Örömről telt benne, hisz, mi úgy szeretjük a jó Bod bácsit, mint édes atyánkat. Isten még sokáig tartsa meg nekünk!

Ősz és tavasz. Az öregeket üdvözölve, ingremiáltuk Jung Ferencet, isten hozta! Tárgysorozat rendjén, Tavaszi

József, jegyző, beszámol az egyházmegyei tanács működéséről, Dénes József, direktor, Gergely Lajos, gyám-és alapítványi pénztáros a kezelésük alatti pénzekről, Csekme Ferenc, tanügyi referens, az iskolákról; e jelentések meggyőztek arról, hogy minden poszton a legarravalóbb egyén áll, ki szakmáját szereti és azt betölti. Avagy, van-e kéz, melyben a penna jobban állana, mint a Tavasziban, lámpással kellene keresni egy olyan pénztárost, mint Gergely s a direktorok mintája lehet a puritán kálvinista, Dénes. Ezek vezetése mellett, megy minden, mint a karikacsapás, a hátrálékok apadnak, a tőke nő, az adminisztráció simul, a gyűlés nem feneklik meg sehol, a tagok vitézek az egyes örállomásokon, szóval, a görgényi egyházmegye a hagyományos «minta traktus» névre méltó lehet most is.

Hat gyűlést tartott a tanács s 151. jegyzőkönyvi szám a mutatótáblája. Végellátta (Furcsa kis szó! Szerk.) a híres tekei ügyet, szolgálatjára állott a kerületi kölcsönpénztárnak, gondját viselte az egyházak és egyesek anyagi és szellemi ügyeinek. A központi segélykölcsönpénztár csökkentette a mi tőkénk forgalmát. A tanítók túlmagasra becsült fizetésük leszállítására megtörtént az intézkedés. Kellemetlen helyzet állott elő M.-Págozsán az által, hogy az Emke a tanítói javadalomra egyszer folyósított évi 150 frt. segélyt megtagadta. Dextrád-Széplak a tagosítás alkalmával szép ajándékot kapott, egy rétet, mely 2000 frt. konvertált kölcsönkamatját futja. A gr. Teleki Juliánna-féle alap körül felmerült nehézségek megszűntek az által, hogy Teleki Domokos gr. a nála levő összeget befizette. Falfaluban a Gyárfás-féle kegyjavadalom megszűnt. A temetkezési-egylet alapszabályszerűen megalapult. Elkeresztelési eset csak egy volt egyházmegyéinkben. Müller János, építész, a sz.-régeni templom kialakított építési árából elengedett 254 frt. 83 krt. Éltető Albert, gondnok pedig a magyar-régeni domestika-alap gyarapítására 212 frtot adott.

A direktori számadás 1891. évi bevétele 4768 frt. 26 kr. kiadás 4469 frt. 26 kr. Pénztármaradék 299 frt. volt. Az özvegy-árvai alapból 13 jogosult özvegynek kiosztatott 749 frt. 97 kr. a miből személyenkint 57 frt. 69 kr. jutott. A Bajnóci-alapból tíz özvegy 17 frt. 50 kr.-jával kapott 175 forintot. A Benkő-alapból Benkő Gyula árvai, kaptak 47 frt. 60 krt Elekes Imre nagyenyedi tanuló ugyanannyit. Temetkezési egylet alapja 285 ft.

Új iskolák épültek: Nagy-Ercse, Erdőcsinád, Holtmaros, Oroszfája és Abafáján. Épülőfélben vannak: Magyarpéterlaka, Erdőszengyel és Szász-Régenben. Új tanerők: Szent Albert s-tanító Ercsében, Nagy András, paptanító, Sárpatokon, Vig Sándor, falfalusi és Szilágyi József, bölkényi kántortanítók. Tanügyi előadó meglátogatott 33 iskolát, melyekről részletes jelentést adott. A méhészetért és gyümölcsenyésztésért két tanító fáradozik dicséretesen Zsigmond József, sárpatoki és Keresztési Miklós, szászrégeni tanítók. Az ismétlők külön vizsgálja célszerűnek bizonyult. Legalább három évenként egy felekezeti tanítói értekezlet ajánlatba hozatott.

Ezekről ezekben röviden ennyit. Délután testületileg br. Bánffy temetésére mentünk Beresztelkére, hová püspök urunk már reggel megérkezett volt. E testületi megjelenés a néhai főúr iránti kegyeletünk s jelenlevő püspökünk iránti tiszteletünk jele volt.

Cs. F.

Külföldi egyházi szemle.

A Stöckerék pártjáról Németországban nem lesz érdektelen, ha megjegyezzük, hogy egyáltalában nem érzik magukat nyugtalanítva, hogy a püspöki hatalom kiterjesztését célzó törekvéseiket az egyetemes zsinat leszavazta. Sőt, újabban még határozottabban kezdenek ez irányban működni, mint az előtt. A «Kirchenfreund» egyre élesebb és követelőbb modorral irt cikkeket bocsát közre, legközelebb pl. a következőket kockáztatta meg, hangoztatni: mivel a hitvallás a «hívők közössége»; mivel a tan az állandó, a századunkban is megkövetelt azon tapasztalatból merített vallásos megismerésnek a gazdságát állítja szem elé, melyet, mint a téves nézeteken győzedelmeskedő hitközösséget lehet felismerni, ezért a püspök arra van hivatva, hogy az egész hitéletnek a szellemi organizmusát áthassa és élővé tegye. Püspökre tehát ezen szempontból igen nagy szükség van. Eddig lehetetlen volt, püspöki hivatalt állítani föl, sőt lehetetlen lesz még ezután is, addig, míg a theologia elfátyolozza a szentlélek munkájába való bepillantás lehetőségét. Csak, hogy ha már eddig sem bomlott fel az isteni rend és az egyház kormányzata, bár a püspökök nem lehettek pásztoraiknak pásztorai, a világi hatalom ellenében védelmezői, sokkal inkább az igazságtalanság szolgái, kik a papoknak a szegénységét szaporították, a mi miatt aztán sokszor megakadt az organizmus egészséges vérkeringése; most, midőn világossá lett, hogy az isteni kormányzás értése a theologia tévelygése által homályba borult, még a mi kis élet maradt, azt meg kell menteni s pedig a püspöki hatalom visszaállítására, ennek következtében, a speculativ theologia zászlójának ledöntése, az isteni és egyházi pedagogia értése által, midőn a pastoralis kormányzás a hívő papok öntudatában világosságra és megértésre jutand. A hírlapi polemikánál azonban nincs még vége a dolognak. Ugy általában az események, hogy a püspöki hatalomra vonatkozólag igen határozott küzdelmek vannak Németországon kilátásban.

*

A svájci kántorokban, a közvetítők minden törekvései ellenére, újra meg újra kiújul a régi harc, melyet a reformisták idéztek fel annak idejében. Béke egyáltalában nincs, a theol. irányok küzdelme szétrombolja az együttes munkálkodás lehetőségét, s a mint az események mutatják, nem is várható, hogy egyhamar ki lehetne egyenliteni az elvi ellentéteket. Ilyen körülmények közt aztán természetes, hogy még a legkisebb fontosságú törekvések is erős izgalomba hozzák a pártokat, nagy jelentőségűek lesznek, mert mindenkinek úgy tűnik fel, hogy a nagy megmérkőzések helyett tulajdonképpen ezek vannak hivatva a helyzet lehető irányát megállapítani. Most is egy ilyen kicsinyke esemény fordult elő, egy magában igen jelentéktelen eset, de lett belőle egy olyan erős csapás az egyik pártra, a konzervatívokra, melyet csak nagy sokára fogunk kiheverni. Mindössze a bázeli egyháztanács megújítása forgott szóban, néhány új tagot kellett volna beválasztani, aztán, az elmérgesedett viszálykodás miatt, szét kellett hogy oszlassák az egésztest, új tanácsot kellett hogy alakítsanak, az egész dolog pedig annyira feldulta a bázeli egyházi állapotokat, hogy talán a legrosszabtól lehet félni. És éppen ilyen dolgok ismétlődnek más városokban is. Szinte csoda, hogyan tudnak megküzdeni e meghasonlott pártok a mind erősebben fenyegető

kath. áramlattal, melyet maga a kormány is pártolni kezd, kigúnyolván több intézkedésével azt az állami törvényt, mely a katolicusoktól az állami elismerést megtagadja. Még csak a katolicizmus ne üljön diadalt az evangéliumi egyház romlása felett!

A vasárnap megszentelését célzó nemzetközi kongresszusok már régen olyan előkelő nevezetességet vívtak ki maguknak, hogy komolyan foglalkoztak velök a birodalmak kormányai. A régebbi kongresszusok valóban ki is érdemelték azt,

hogy rájuk súlyt helyezzenek, hanem, pl. ez idén, a több rendbeli ilyen összejövétel, nagyban alászállította a kongresszusoknak régebbi tekintélyét. Nem lehet mondani, hogy nem magok az egészben vett kongresszusok voltak ennek az okai, de a körülmények is olyanok voltak, hogy nagy befolyásuk lehetett. Ezért kellett aztán annak megtörténni, hogy például a legközelebbi stuttgarti nemzetközi kongresszus olyan helyzetbe jutott, hogy alig vett részt valaki rajta, még a ki ott volt, az sem vette egészen komolyan a dolgot.

*

TÁRCA.

Kali Józsefné, sz. Nagy Leóna.

Nem akarok, Szerkesztő Ur, sem nekrológot, sem himnuszt írni a fenn tisztelet névről, hanem be akarom mutatni a tiszteletes asszonyoknak e tiszteletes asszonyt. A papoknak, és a papokról eleget irunk, miért ne olykor az ekklézsia másik részéről is. Hiszen, ki ne ismerné ama miszsiót, melyet a papnék teljesítenek, főképpen falu-helyeken. Egy jó papné vezetője a falu asszonyainak mindenben, a hagyma-ágyás beállításától a gyermek-nevelésig. Neki kell, hogy első legyen, kinek tavasszal leghamarább salátája, friss hagymája, spárgája, hónapos retke van. Káposzta, kártifol, és virág-palántja pedig ugyancsak legyen, mert sokan számítanak reá: a kurátorné, egyházfőné, harangozóné, szomszédasszonyok, mind a négy világtáj felől. Aztán ősszel gondoskodni annyi aszalni-valóról, hogy az egész falu kiteleljen vele. Bodza- és hársfa-virág hurutos gyermekeknek, kigyófü marha-tályog ellen, mályvagyökér, iromlevél, cickóró-virág, székfű: mindezek hidegláz, nyaktörés, nátha, kaccenjammer ellen.

Osztovátája legyen a legjobb; de, aztán a vászna is ám hosszú, hogy kinyúlják a cinteremből fehérítéskor. Csirkéje, libája, récéje, pulykája, minden módoson. Háza a legrendesebb és tiszta, mert úgy illik a papi háznál; sokan meglátják kereszteléskor, esketéskor, és sok más alkalmakkor.

A gyermeknevelésben példás. Gyermekai szépen tudnak imádkozni, az utcán járni-kelni, mindenkinek köszönni.

Szóval, kiszámíthatatlan, vagy a mint egy kollégám szokta mondani, elbeszélhetetlen a papnék befolyása a népeletre és a népnevelésre. (Majdnem minden. Szerk.) A hol egy a népre hatni tudó papné van, az udvarok seprettek, a kapu-lábon istenes feliratok, házak szépen kimeszelve, konyhakert csinnal elrendezve, utcai gyermekek az idegenre nem dobálnak, részeg férfiak az utcán nem káromkodnak, veszekedő asszonyok nem nyelvelnek át a kerítésen, a korcsoma üres, s a korcsomáros éhezik és rongyos.

Kaliné, tiszteletes asszony, ennél is többet teszen. Rendesen vezetett dalárdája van, mely most közelebről, pünköszt másodnapján is egy minden tekintetben jól sikerült és tiz krajcáros belépő-dijakból a n.-ernyei omló-bomló templom restaurálására 55 frt. 7 kr. tiszta jövedelmet hozott.

Én nem tekintek sem az említett 55 forint 7 kr-ra, sem az ilyen úton összehozott összegre, előttem óriási tőke az a szolgálat, melyet Kaliné a dalárda-vezetés által a nép ízlésének finomítására, erkölcsének javítására tesz. Természetes dolog, hogy míg egy koncertet kijáró sorozatot betanít azoknak a kottát még hirtől sem ismerő egyszerű

embereknek, sok órát igénybe vesz s a korcsomáros az alatt hiában ül. A szép ének továbbá a nép előtt is kedves, s ez által legközelebb férhetni hozzá. Templomába is beviszi az összhangot s érzéseiben is alkalmazkodik hozzá. Léptenyomon tapasztalom, hogy a könyvtártól, olvasó-egylettől irtózik, de a szép énekért odaadná ingét is.

Szóval, Kaliné tiszteletes asszony, midőn maga is kezét az ekeszarvára vetette s férjének a népnövelésben is «segítőtársul» szegődött, mindnyájunk tiszteletére és elismerésére méltó dolgot cselekedett, s úgy hiszem, nem veszi rossz néven, ha ez elismerés koszorújával első sorban sietek őt üdvözölni. (Mí kész szívvvel állunk sorba másodikkal. Szerk.)

Csekme Ferenc.

Különfélék.

= **Főtiszt. püspök, Szász Domokos aa.** majdnem egy esztendei szakadatlan munka és törődés fádalmait kipihenni, folyó hó 20-án egy néhány hétre Marienbadba utazott. Kívánjuk, hogy felfrissülve, a megszokott erőben üdvözölhessük majd viszont abban a munkakörben, melyen már is annyi szép eredmény, és maradandó alkotás hirdeti nemes lelkesedését, igaz buzgóságát, melylyel csüng egyházkerületünk felvirágzásán.

= **A «Reformátusok Lapja»** egyike azon egyházi lapoknak, a mely egész szívvvel, lélekkel, mondhatni, az ügy iránt való egész szenvedélylyel szolgál az egyetemes reformált egyháznak. Nem mindenben értünk vele egyet, de ez semmit sem von le őszinte becsülésünkéből. Szerkesztője, Biki Károly, nem csak érdeklődik, hanem valósággal fermentálódik dolgainkért és mindenre kész volna, csak hogy úgy lássa azokat, a mint kellene lenni. Legközelebből «Az egyházi sajtóról» beszél lapjában. Elmondja, hogy az egyházi lapok «ingyen olvasó generációt» neveltek maguknak, értvén alatta azt, hogy a papok, egyházak bizony nem fizetnek és a sok restáncia aztán tengődésre kárhoztatja őket; elmondja, hogy ennek következtében a szerkesztők nem honorálhatván az írókat, az egyházi lapok szellemi színvonala sem áll oly magasan, a mint lehetne és kellene; főlemlíti azt is, hogy tán igen is sok az egyházi lapok száma, tán koncentrálni kellene erőjüket és így egy akaratlan javítani sajtó-viszonyainkon. Ajánlja is, hogy az egyházi lapok szerkesztői, és az érdeklődők tartsanak e tekintetben konferenciát, hogy az teremtsen egységesebb viszonyokat, egészségesebb állapotokat. Mindez igen jó, és helyes. Alkalom-adtán mi is konferenciázunk, ha kell. De, nem igen hisszük, hogy ez sokat segítsen. Ha a mostani szerkesztők ma közös akaratlan megszüntetnek, egyen kívül, minden egyházi lapot, holnap kétannyi burjánzik fel helyükbe. Sok ma a tollforgató ember és nyomdát kezdenek alapítani minden vidéki városban. Azoknak is, ezeknek is élni kell. És megindul a hajsza. A ki nem győzi szellemmel és jó akaratlan, megpróbálja rikkantással. A kinek a tisztesség útja nem jövedelmez, az kísér-

letet tesz a személyeskedéssel, a botrány-csinálással. És így tovább. Mindez tán szomorú, tán aggodalmas, de útját állani, nem lehet, és nem is kell. A sajtó szabad. Gondolkozók kiki a maga eszével. A végén, kiválik a búza a konkoly közül; a férgese elhull; és a mi idétlenül született, meg meghal. Mi igyekezzünk arra, hogy keltsük fel a lelki szükségét, hívjuk életre a protestáns öntudatot, önzetlen munkásságunkkal gyűjtsük össze a higgadtan gondolkozókat: és sajtó-viszonyaink önmagunkban feltétlenül megjavulnak és nem kell sóhajtanunk: öröködbe, uram, pogányok jöttek!

== **Zayzon Ferenc, sz.-udvarhelyi paptársunk**, folyó hó 17-én, életének 72-ik évében, meghalt. A megboldogult egyike volt a régi gárdának, sok tudással, sok akarat-erővel, kitartó szívóssággal, és legyőzhetetlen munka-ösztönnel. Volt pap Kovásznán, K.-Vásárhelyt, Sz.-Keresztúron hosszabb-rövidebb ideig, míg végre Udvarhelyen állapodott meg, hol a kollégiumban is tanított latinnyelvet, műéneklést, későbbre hittant is. Mint egyházi szónok a jelesek közé tartozott, bár meglátszott rajta a régi iskola, mely az egyszerűség, és a kedély-világhoz szólás helyett, egyáltalában nem tartózkodott a túl-terheltségtől és a templomi szószéket nem egyszer összetévesztette a tanári kathedrával. Mint ember, sok háborgatáson ment keresztül, de eszményeitől soha el nem szakadt, és a mibe hitt, a mit igazságnak tartott, a mellett mindvégig megállott. A jó isten most megnyugvást adott számára; gyászoló özvegyének és öt sirató derék családjának is, hisszük, hogy elküldi a vigasztalásnak lelkét. Élete, pályafutása megérdemelné, hogy egy kegyeletes kéz megírja mindannyiunk tanuságára. Ezt reméljük is, kérjük is.

== **A szász-csávási egyházközség**, mely Biró Áron eltávozásával üresedett meg, egyhangulag hívta vissza papjává Dali István, nyugalmazott lelkészt, a ki betegsége miatt hagyta volt el, pár évvel ezelőtt, papi állomását. Igen szép jele ez az egyházközség részéről a lelkész iránti hálának és szeretetnek. Adja isten, hogy az erejét visszanyert lekipásztör működjék továbbra is hiveinek megelégedésére és isten országának terjedésére.

== **Lelkészválasztás.** Erdővidéki egyházmegyénkben fekvő Magyar-Hermány egyházunkban folyó hó 13-án ejtett meg a lelkészválasztás, mely a legnagyobb csendben és békés egyetértésben folyt le, levén a választók egyenlő értelemmel és egyező akaratúak. Az öt, pályázásra bocsátott tiszteletes aa. közül kettő a választás előtt visszalépett, és így három jelölt közül kellett választani. A 305 szavazó közül 170 élt szavazati jogával s 111 szóval, 3 és $\frac{3}{4}$ szavazattal szemben, mely két választható lelkész között oszlott meg, Kovács József, ifjú papjelöltet, a székely-udvarhelyi kollégiumban jelenleg működő tanító aát. tiszteletük meg bizalmukkal a választók. Azt az igazi lelkesültséget, melyet ifjú lelkész aával szemben a jövő szép reménye után való sóvár vágyakozás szült s mely férfiaknak, nőknek, öregnek, ifjúnak egyiránt meglátszott tekintetén, viselkedésén: leírni nem, csak érezni lehetett. Adja isten, hogy ifjú aa. a ráváró terhes, de gyönyörűséges ígát úgy hordozza, hogy a kevesen méltónak találhatván, többre bizassék ezután. Találja fel hiveinek szeretetében azt a kincset, mely megtermi gyümölcsét sokszorosan.

== **Pályázat.** A zilahi, államilag segélyezett ev. ref. főgimnáziumnál a magyar és latin nyelvnek az alsó osztályokban való tanításával egybekötött helyettes-ta-

nári állásra pályázat nyitattik. Javadalom: évi 800 frt. havi részletekben. Kötelezettség: a szaktárgyaknak a tör. ényes heti óraszámában való tanítása és a tanári közös teendőikben (osztályfőnökség, tanárkari jegyzőség, stb.) való részvétel. Pályázni óhajtok életkorukat, vallásukat, végzett tanulmányukat, tanári képesítettségüket, vagy a jelzett tárgyaknak az egyetemen kellő ideig való hallgatását s legalább alapvizsgálatukat, esetleg eddigi szolgálataikat feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványukat a zilahi ev. ref. kollegium Elöljáróságához folyó évi július 15-ig nyújtsák be. Csak protestáns vallásúak pályázhatnak. A zilahi ev. ref. kollegium Elöljáróságától. 1892. május 16. Lorinci György, gondnok, elnök. Dr. Both István, tanár, jegyző.

== **Egy szép per.** A nyárad-andrásfalvi ev. ref. egyházközség ez év tavaszán saját erdője mellett beültetett egy jó darab pusztás helyet fiatal tölgycesemével, mely szépen meg is fogant. Azonban, az történt, hogy saját helye mellett beültette még a nyárad-andrásfalvi birtokos, Csongvai Károlyné—Miske Klára urnőnek is 1330 négyszög öl terjedelmű birtokát is. Ez, természetesen, egy kis pert idézett elő. Az egyház elismerte, hogy ő bizony foglalt, de a helyet visszaadja s punktum. De, nem punktum, mondja rá a tisztelt bíró úr, hanem beszélék a feleségemmel. Beszél is és eredménye az lett, hogy a tisztelt urnő az egész beültetett és elfoglalt helyet odaajándékozta a nyárad-andrásfalvi ev. ref. eklézsiának, hisz, mondá: «annak a szegény egyháznak bizonyosán szüksége van arra a helyre, mert különben nem ültette volna be. Ugyis adtam volt még ezelőtt több évvel a Nagyrét nevű helyen egy hold 500 négyszög öl terjedelmű, elsőosztályú fekvőt. Ez ama szépen végződött per, a mit a nyilvánosság előtt elhallgatni, nem lehet, mit az egyház hálás szívvel fogad s óhajtja, hogy az adományozó tisztelt urnő, még sokáig jó egészségben éljen, hogy gyönyörködhessek szép családjában, jóreményű unokáiban, hogy sokáig lehessenek oszlopai nem csak a saját, hanem a testvér-egyházaknak is. A jogtanácsos öreg urnak pedig, a mindenható isten a jó egészségét tartsa meg még sokáig, hogy e vidék élvezhesse hosszasan azt a jó magyar humorát, melylyel a társaságot valósággal megfűszerezi. (M.-Vásárhely.)

== **Nyilvános köszönet.** Aldobolyi születésű, jelesleg Bukarestben lakó kereskemester, Kocsis István és nője Hádrácki Lina, a pünkössti innepekre rokonai látogatására haza jövén, egy szép piros bársony urasztali terítőt ajándékoztak ref. egyházunknak. Fogadják nyilvánosan is, a magam és egyházam nevében legmelegebb köszönetem nyilvánítását. Aldoboly, június, 13. 1892. Gáspár Albert, ev. ref. lelkész.

== **Gyulára káplán kerestetik.** Jelentkezni lehet Dombi Lajos, lelkésznel. Fizetése havonként 40 frt. és szolgálataiért stóla. Az állomást folyó évi szeptember 1-én el kell foglalni. A haterzenél nagyobb népességű egyházban szép tér nyílik a gyakorlati lelkészkezdés betanulására.

Szerkesztői nyiltposta.

== **Cs. F. Gernyeszeg.** A tanügyi jelentés hogyne kellene, különösen, ha általános érdekű dolgokat is tartalmaz. Nekünk minden kell, a mi jó, s öntől csak azt várunk.

== **Rákosi Lajos, esperes úrnak.** A marosi egyházmegyéből a mai napig restál 54 egyház. Levélben többet Ugy hiszem, ez elég szép dolog. Ha ugyan dolog.

HIVATALOS RÉSZ.

1891—1892.

KÖRLEVEL.

Egyházkerületünk nagytiszteletű espereséhez s az összes közalapítványokhoz.

A folyó évben tartott egyetemes konvent, 39. számú határozatával, a magyarországi ref. közalapítványok végrehajtó bizottságát újra alakítván, annak elnökévé Beöthy Zsigmondot, alelnökévé Szász Károlyt és előadó-jává Kenessey Béla, budapesti theol. tanárt választotta meg.

Miről a T. címet oly fölhívással értesítjük, hogy az orsz. ref. közalapítványok végrehajtó bizottsága előadó-jához, mint jegyzőhez intézedő megkereséseit és köldeményeit nt. Kenessey Béla aához (lakása: IX. Csepelrakpart 7. szám) intézni sziveskedjék.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvárt, 1892. június 16.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1849—1892

KÖRLEVÉL.

Az országos ref. közalaphoz segélyért folyamodott egyház-községeknek, egyházi tisztviselőknek, és mindenik egyház-megye nt. Esperesének.

Az országos ref. közalaphoz segélyért folyamodott egyház-községek és egyházi tisztviselők közül az alább felsoroltak részesítették a kitüntetett összegű segélyezésben.

I. Egyházak Kristyor 100 frt. Zalatna 100 frt. Vajasad 70 frt. Lőrincréve 100 frt. Maros-Gombás 100 frt. Maros-Kapud 50 frt. Mező-Záh 100 frt. Torda-Tur 70 frt. Szász-Ujfalu 70 frt. Ajton 50 frt. Jákótelke 50 frt. Egrespatak 70 frt. Erked 50 frt. Lecsmér 50 frt. Tasnád-Szántó 50 frt. Domokos 50 frt. Kozárvár 50 frt. Alsó-Ilosva 50 frt. Noszoly 80 frt. Tulyon 50 frt. Szász-Nyires 50 frt. Visa 50 frt. Szász-Cegő 50 frt. Dedrád-Széplak 50 frt. Erdő-Csinád 100 frt. Kis-Ilye 70 frt. Maros-Jára 50 frt. Boós 50 frt. Böő 50 frt. Hagymás-Bodon 30 frt. Harcó 50 frt. Selye 50 frt. Bernád 50 frt. Gogán-Váralya 50 frt. Kutyfalva 100 frt. Mike-Szásza 50 frt. Árvátfalva 70 frt. Bethfalva 50 frt. Patakfalva 50 frt. Sükő 50 frt. Bibarcfalva 100 frt. Olasztelek 50 frt. Gidófalva 50 frt. Kőkös 50 frt. Nyén 100 frt. Papóc 200 frt. Ikafalva 100 frt. Oltszem 50 frt.

II. Lelkészek: Albert Imre, klopotivai 30 frt. Bota Sándor, bácsii 30 frt. Kiss Mózes, m.-németi 50 frt. Kósa Mihály, petrozséni 50 frt. Pap István, sz.-kocsárdi 50 frt. Péter Antal, Lőrinc-révei 50 frt. Bornemisza Károly, alsó-járai 50 frt. Barabás Árpád, magyaró-kereki 30 frt. Sófálvi Miklós, damosjákótelki 50 frt. Fejér Ferenc, lompéti 30 frt. Ferenci Endre, monoi 30 kr. Vas Lajos, rátoni 50 frt. Almási Sámuel, felső-tóki 30 frt. Surányi Nagy József, ormányi 30 frt. Gáspár Sámuel, alsó-szováti 50 frt. Musnai Károly, szász-cegői 80 frt. Gergely Lajos, radnótfái 30 frt. Benedek József, harcói lévita 40 frt. László János, ny.-szent-annai 40 frt. Simon Elek, vadasdi 30 frt. Székely Sándor, bergenyei 30 frt. Szócs Ákos, jeddi 50 frt. Varga János, n.-adorjáni lévita 30 frt. Vizi János, iklandi 50 frt. Bartha József, mikfalvi 30 frt. Vas Ferenc, m.-sülyei 50 frt. Kelecsényi Károly, alamori 50 forintot. Adorján László, héjasfalvi 50 frt. Bőjte Sándor, szolokmai 30 frt. Kádár Domokos, égei 30 frt. Menyi János, sükői 30 frt. Borbát Márton, bodosi 30 frt. Bartos László, eresztevényi 50 frt. Szabó Ferenc, bodolai 50 frt. Márk Mihály, kovásznai 50 frt. Benedek Ferenc, haranglábi 30 frt. Benedek Ignác, bitai 50 frt. Kelemen Győző, mátsfalvi 50 frt.

Midőn erről az összes segélyért folyamodók ezennel értesítettek, a segélyben részesítették fölhivatnak, hogy a segély fölveteléről szóló szabályszerű nyugtáikat e hó végéig multhatatlanul adják be illetékes espereseikhez, a kik is az egész egyházmegyéből beérkezendő nyugtákat, megerősítéssel ellátva, f. é. július hó 10-éig terjesszék föl egyházkerületi pénztárunkba, a folyósított összegek leküldhetése végett.

Zalatnai, lőrincrévei, ajtoni, sellyei és sükői egyház-községeinket értesítjük, hogy megszavazott segélyeik központi tartozásaik kamatjába, illetve törlesztésére, visszatartatnak, minthogy azok éppen e célra lettek megszavazva; kis-ilyei egyházközségünket arról, hogy a részére megszavazott 70 frtból 45 frt. szintén visszatartatik, államsegélyi előleg tartozása megtérítésére.

A jövő évi országos közalapi segély-kérvények beadására a véghatáridőt f. é. december hó 10-ére ezennel kitűzzük.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. június 16.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1907—1892.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagyszebeni ev. ref. egyházmegyébe kebelezett oláh-újfalusi körlelkészi állomás megüresedvén, Ig.-Tanácsunk arra ezennel pályázatot hirdet.

Az állomás javadalma: gazdasági épületekkel és kert-

tel ellátott tisztességes lakáson kívül, 504 frt. 95 kr. azaz, ötszáznégy forint 95 kr. mely összegből 328 frt. 30 kr. központi pénztárunkból folyó készpénz s a többi kanonikum jövedelme és kepe.

E körlelkészséghez tartoznak az anyaegyházon, mint központon kívül: Strezza, Opra-Keresisora, A.-Ucsa, A.-Árpás, Telek, Ujgyháza és Gajinár, diazporák, a mely községekben lakó hiveink vallásos gondozása iránt a kinevezendő körlelkész, részletes utasítása értelmében, leendő köteles eljárni.

Fölhivatnak mindazok, kik emez állomást elnyerni óhajtják, hogy kellőleg fölszerelendő kérvényüket főt. püspök, Szász Domokos aához, folyó évi július hó 15-ig annál pontosabban adják be, mivel a később érkezendők tekintetbe vétetni nem fognak.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1892. június 16-án tartott üléséből.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

687—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett jeddi egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakás, beltelek, gazdasági épületek és 1 $\frac{1}{2}$ hold kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 221 frt. 57 kr.

Pályázati határnap, július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához intézendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. jun. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

688—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett májai egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületek és kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 200 frt.

Pályázati határnap július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. jun. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

689—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett berei egyházközség lévita-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, beltelek, és gazdasági épületeken kívül, egyházhatósági becslés szerint, 134 frt. 5 kr.

Pályázati határnap július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. jun. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

859—1892.

MEGHIVÓ.

A marosi ev. ref. egyházmegyének, évi rendes egyházmegyei közgyűlése fog tartatni Marosvásárhelytt, a várbeli templomban tartandó istenitisztelet végeztével, nemes Maros-Tordamegye közgyűlési termében, július 6-dik napján d. e. 10 órakor, melyre a m. m. t. t. világi és tanítói képviselők, t. pap aa. tisztelettel meghivatnak. Tárgyak: 1. Esperesi jelentés. 2. Az egyházmegyei tanács évi működéséről való jelentés. 3. Tanügyi előadói jelentés. 4. Egyházmegyei, özvegyárvai gyámintézeti, Mátyusi intézeti pénztárnoki jelentések. 5. Főgondnoki, esetleg, algondnoki, egy házassági törvényszéki bírói és megállapítandó számú világi és egyházi tanácsbírói-választások. 6. Kérvények, indítványok s más előfordulható ügyek tárgyalása. Következő nap, július 7-dik napján d. e. 9 órán kezdve, házassági törvényszéki ülés tartatik a szokott helyen, melyre a t. t. bíró urak és peres felek meghivatnak.

Lukafalván, 1892. június 19.

Rákosi Lajos,
marosi ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1892. Junius 30.

26. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

A jövőendő gimnáziumáról.

Tudomány, erkölcs és vagyon; rövidebben, műveltség és vagyon e tényezők szabják meg korunkban az ember értékét. E tényezők pedig a legszorosabb kapcsolatban állván az iskolával, nem csoda, ha napjainkban is annyi nemes lélek töprenkedik a nevelés-ügy felett.

I. Korunk nevelésügyi reform-mozgalma.

Hogy ha hazánkban, közelebbről, protestáns egyházunkban, a nevelésügyi reform-mozgalom kezdete gyanánt csak a Török és Székács által alapított Protestáns Egyházi és Iskolai lap születését vesszük is immár több, mint ötven esztendeje, hogy protestáns iskoláink élete, átalakítása fölött foly a töprenkedés.

A negyvenes évek eredményeinek útjába lépett az ötvenes évek «Organizációs-Entwurfja», t. i. nem maga a tervezet, az Entwurf, hanem az azt életbe léptetni törekvő kárhuzatos szellem.

A szabadság hajnalát mutatni kezdett hatvanas évek meghozták a Szervezeti javaslat új rendjét, még pedig az új életnek mindenekben irányt adó hatalmas elve, a restitutio in integrum nyomása, és vezetése alatt, azon új rendjét, mely alkotott hat osztályu gimnáziumot, három éves bölcsészeti tanfolyammal, olyan V és VI osztálylyal, mely se a négy alsóbb, se a három felsőbb osztályhoz nem zárkozván, mint a költőrül megvan írva «menynyből ki van zárva, földön nincsen hona.»

Mielőtt azonban a szervezet jóformán működésbe jöhetett volna, az állami kényszer sietett letörni a bölcsészeti tanfolyam egyik reményteljes ágát, a harmadik évet.

Több, mint két évtizeden át e szervezettel éltünk, míg az 1883-ik évi 30-ik törvénycikkkel be-toppant, mondhatni, észrevétlenül, a nyolc osztályu egységes gimnázium

És azóta, tehát kerek számban tíz év óta, «megint panasz és már megint panasz.»

És a sok panasz miatt, előbb jött a görög-pótló tanfolyam, később fölmerült az egységes közép-iskola, kompenzációs táp- és gyógyszereivel, és az apa, és a nevelő kétségbeesetten kénytelen nézni, hogy gyermeke, növényedéke testben és lélekben elnyomorodik, ha ugyan idő-nap előtt el nem kell temetni. A tanárok kénytelenek nézni, elviselni, már csak ember-szeretetből is, hogy az egyetemekről a reáliskolás ifjakat, az öt-hatszáz forintos egyetemi év végén, csapatonként küldik, utasítják, hadd, szerezzenek pótérettségi bizonyítványt latinból, görögéből ott, a hol lehet.

Félszázados küzdelem után, jó lenne már, az efféle bajokon segíteni, ezeknek a bajoknak immár valahára véget kellene vetni!

II. A gimnáziumi nevelés baj-forrásai.

1. Legelső forrás, a VIII. osztályu gimnázium egységes mivolta, melyből kifolyólag a 9—10 éves gyermek egy alapra van állítva a 18—19 éves ifjával. (Alapterv.)

2. Második baj, a túlterhelés, a túlságosan sok munka. (Tanterv.)

3. A tanulmánytárgyak helytelen beosztása. (Tanterv.)

4. A féléves közvizsgálatok, s ezekkel kapcsolatos ismétlések megszüntetése. (Rendszabályok.)

5. A régi pedagógarkha-professzor, nevelés-ügy vezető tanár, munkakörének az elemi osztályokra szorítása. (Rendszabályok.)

Ezek szerint, hiba van I-szor, a gimnázium alaptervében; hiba van II-szor, a tantervben és hiba van III-szor, a rendtartási szabályokban.

III. Szervezkedési irányelvek.

Előre bocsátva, hogy az iskola ajtójának az életbe kell nyílni, s ha ez így nincs, a közvéle-

1892—1893

KÖRLEVÉL.

Az országos ref. közalaphoz segélyért folyamodott egyház-községeknek, egyházi tisztviselőknek, és mindenik egyház-megye ut. Esperesének.

Az országos ref. közalaphoz segélyért folyamodott egyház-községek és egyházi tisztviselők közül az alább felsoroltak részesítették a kitüntetett összegű segélyezésben.

I. Egyházak Kristyor 100 frt. Zalatna 100 frt. Vajasad 70 frt. Lőrincréve 100 frt. Maros-Gombás 100 frt. Maros-Kapud 50 frt. Mező-Záh 100 frt. Torda-Tur 70 frt. Szász-Ujfalu 70 frt. Ajton 50 frt. Jákótelke 50 frt. Egrespatak 70 frt. Erked 50 frt. Lecsmér 50 frt. Tasnád-Szántó 50 frt. Domokos 50 frt. Kozárvár 50 frt. Alsó-Ilosva 50 frt. Noszoly 80 frt. Tulyon 50 frt. Szász-Nyires 50 frt. Visa 50 frt. Szász-Cegő 50 frt. Dedrád-Széplak 50 frt. Erdő-Csinád 100 frt. Kis-Ilye 70 frt. Maros-Jára 50 frt. Boós 50 frt. Bőő 50 frt. Hagymás-Bodon 30 frt. Harcó 50 frt. Selye 50 frt. Bernád 50 frt. Gogán-Váralya 50 frt. Kutyfalva 100 frt. Mike-Szásza 50 frt. Árvátfalva 70 frt. Bethfalva 50 frt. Patakfalva 50 frt. Sükő 50 frt. Bibarcfalva 100 frt. Olasztelek 50 frt. Gidófalva 50 frt. Kőkös 50 frt. Nyén 100 frt. Papolc 200 frt. Ikafalva 100 frt. Oltszem 50 frt.

II. Lelkészek: Albert Imre, klopotivai 30 frt. Bota Sándor, bácsii 30 frt. Kiss Mózes, m.-németi 50 frt. Kósa Mihály, petrozséni 50 frt. Pap István, sz.-kocsárdi 50 frt. Péter Antal, Lőrinc-révei 50 frt. Bornemisza Károly, alsó-járai 50 frt. Barabás Árpád, magyaró-kereki 30 frt. Sófálvi Miklós, damosjákótelki 50 frt. Fejér Ferenc, lompéti 30 frt. Ferenci Endre, monoi 30 kr. Vas Lajos, rátoni 50 frt. Almási Sámuel, felső-tóki 30 frt. Surányi Nagy József, ormányi 30 frt. Gáspár Sámuel, alsó-szováti 50 frt. Musnai Károly, szász-cegői 80 frt. Gergely Lajos, radnótfái 30 frt. Benedek József, harcói lévita 40 frt. László János, ny.-szent-annai 40 frt. Simon Elek, vadasdi 30 frt. Székely Sándor, bergenyei 30 frt. Szócs Ákos, jeddi 50 frt. Varga János, n.-adorjáni lévita 30 frt. Vizi János, iklandi 50 frt. Bartha József, mikfalvi 30 frt. Vas Ferenc, m.-sülyei 50 frt. Kelecsényi Károly, alamori 50 forintot. Adorján László, héjasfalvi 50 frt. Bőjte Sándor, szolokmai 30 frt. Kádár Domokos, égei 30 frt. Menyi János, süköi 30 frt. Borbát Márton, bodosi 30 frt. Bartos László, eresztevényi 50 frt. Szabó Ferenc, bodolai 50 frt. Márk Mihály, kovásznai 50 frt. Benedek Ferenc, haranglábi 30 frt. Benedek Ignác, bitai 50 frt. Kelemen Győző, mátsfalvi 50 frt.

Midőn erről az összes segélyért folyamodók ezennel értesítettek, a segélyben részesítették fölhivatnak, hogy a segély fölveteléről szóló szabályszerű nyugtáikat e hó végéig multhatatlanul adják be illetékes espereseikhez, a kik is az egész egyházmegyéből beérkezendő nyugtákat, megerősítéssel ellátva, f. é. július hó 10-éig terjesszék föl egyházkerületi pénztárunkba, a folyósított összegek leküldhetése végett.

Zalatnai, lőrincrévei, ajtoni, sellyei és süköi egyház-községeinket értesítjük, hogy megszavazott segélyeik központi tartozásaik kamatjába, illetve törlesztésére, visszatartatnak, minthogy azok éppen e célra lettek megszavazva; kis-ilyei egyházközségünket arról, hogy a részére megszavazott 70 frtból 45 frt. szintén visszatartatik, államsegélyi előleg tartozása megtérítésére.

A jövő évi országos közalapi segély-kérvények beadására a véghatáridőt f. é. december hó 10-ére ezennel kitűzzük.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. június 16.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1892—1893

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagyszebeni ev. ref. egyházmegyébe kebelezett oláh-újfalusi körlelkészi állomás megüresedvén, Ig.-Tanácsunk arra ezennel pályázatot hirdet.

Az állomás javadalma: gazdasági épületekkel és kert-

tel ellátott tisztességes lakáson kívül, 504 frt. 95 kr. azaz, ötszáznegy forint 95 kr. mely összegből 328 frt. 30 kr. központi pénztárunkból folyó készpénz s a többi kanonikum jövedelme és kepe.

E körlelkészséghez tartoznak az anyaegyházon, mint központon kívül: Strezsa, Opra-Keresisora, A.-Ucsa, A.-Árpás, Telek, Ujgyháza és Gajinár, diazporák, a mely községekben lakó hiveink vallásos gondozása iránt a kinevezendő körlelkész, részletes utasítása értelmében, leendő köteles eljárni.

Fölhivatnak mindazok, kik emez állomást elnyerni óhajtják, hogy kellőleg felszerelendő kérvényüket főt. püspök, Szász Domokos aához, folyó évi július hó 15-ig annál pontosabban adják be, mivel a később érkezendők tekintetbe vétetni nem fognak.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1892. június 16-án tartott üléséből.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

687—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett jeddi egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakás, beltelek, gazdasági épületek és 1½ hold kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 221 frt. 57 kr.

Pályázati határnap, július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához intézendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. jun. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

688—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett májai egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületek és kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 200 frt.

Pályázati határnap július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. jun. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

689—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett berei egyházközség lévita-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, beltelek, és gazdasági épületeken kívül, egyházhatósági becslés szerint, 134 frt. 5 kr.

Pályázati határnap július 15. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. jun. 21.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

859—1892.

MEGHIVÓ.

A marosi ev. ref. egyházmegyének, évi rendes egyházmegyei közgyűlése fog tartani Marosvásárhelytt, a várbeli templomban tartandó istenitisztelet végeztével, nemes Maros-Tordamegye közgyűlési termében, július 6-dik napján d. e. 10 órakor, melyre a m. m. t. t. világi és tanítói képviselők, t. pap aa. tisztelettel meghivatnak. Tárgyak: 1. Esperesi jelentés. 2. Az egyházmegyei tanács évi működéséről való jelentés. 3. Tanügyi előadói jelentés. 4. Egyházmegyei, özvegyárvai gyámintézeti, Mátyusi intézeti pénztárnoki jelentések. 5. Főgondnoki, esetleg, algondnoki, egy házassági törvényszéki bírói és megállapítandó számú világi és egyházi tanácsbírói-választások. 6. Kérvények, indítványok s más előfordulható ügyek tárgyalása. Következő nap, július 7-dik napján d. e. 9 órán kezdve, házassági törvényszéki ülés tartatik a szokott helyen, melyre a t. t. bíró urak és peres felek meghivatnak.

Lukafalván, 1892. június 19.

Rákosi Lajos,
marosi ev. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

ménynek joga van, azt mondani, hogy az intézet nem e világból való; három dolgot tartok szükségesnek egy iskola berendezésénél:

1. Legyen a szervezetnek történelmi indoka, történelmi kapcsolata.

2. Alkalmazkodjék az emberi természet fejlődési menetéhez.

3. Feleljen meg az egyetemes társadalom követelményeinek.

Ha már e három kelléket nyomozzuk a mostani egységes gimnáziumban: megütközve látjuk, hogy ez intézmény rosszabb a 48 előtti idők gimnáziumánál, melyben meg voltak a grammatikális és humánior osztályok; rosszabb az «Organisations-Entwurf»-nál, melyben szépen ki volt domborítva, legalább papíron, az algimnázium és felgimnázium; rosszabb a Szervezeti javaslat gimnáziumánál, melyben a hat osztály fölébe három bölcsészeti osztály volt tervezve.

Világos a fönnebbi összehasonlításból, hogy korunk egységes gimnáziuma letérve a történelmi folytonosság útjáról, létjogát e tekintetben elveszítette.

De, az egységes gimnázium vétkezik az ember testi és lelki életének fejlődése ellen is, mikor a gyermek-osztályból kivieszi az állat- és növényéletrajzot; háttérbe szorítja a szabadkézi rajzot; az ó-kor történetét a negyedik osztályban kezdi; betű-számtannal gyötri a gyermeket; megszünteti a féléves ismétléseket és közvizsgálatot, mint ha soha sem hallotta volna, hogy «repetitio est mater studiorum», az egyetemeken pedig virágzik a «semestral collegiumok» egységes intézménye; öt-hat szaktanár kezébe adja a gyermek tanítását, hogy aztán a sok bába között elveszzen a gyermek. És így tovább és így tovább.

(Vége következik.)

Szakács Mózes.

Az ev. ref. felekezet és a tanárképzés.

(Felolvastatott az erdélyi ev. ref. tanároknak Maros-Vásárhelyt, 1892. május 30-án tartott Értekezletén.)

Az «egységes középiskola» kérdése, mintegy a töbit leszorítva, nyomul előtérbe tanügyünk kérdései közül; talán, jobban leköti intéző köreink figyelmét és tevékenységét, de bizonyos, hogy középiskolánk jövőjét, szellemi erőben való fejlődését nem érinti oly közvetlenül, olyan mélyre hatóan, mint a tanárképzés kérdése. Amaz a körül forog, hogy miket és mily arányban tanítsanak a középiskolában; emez pedig arra vonatkozik, hogy hogyan tanítsanak. A kiadott Utasítás és a legnagyobb pontossággal kidolgozott tanmenetek is csak rámutatnak e h o g y a n-ra, hiszen teljes megtartásuk mellett is lehet

a tanítás élettelen, eredménytelen. E hogyannak megvalósítása első sorban a tanár egyéniségétől, rátermettségétől függ s az ő képességeit teszi próbára.

Miután a tanítás módjára vonatkozik, érthető s a dolog természetéből foly, hogy a tanárképzés kérdését nem lehet egyszer s mindenkorra, vagy csak egy hosszabb korszakra is az állandóságnak olyan jellegével megoldani, mint pl. a középiskolai tantárgyak szabályozását. A közkinccsé váló s a tanár által elsajátítandó tudományos ismeretek folytonos gyarapodása s a sokasodó ismereteknek lehető legjobb, módszeres közlésére való törekvés azt eredményezik, hogy a tanárképzés módjának is időrül-időre változnia, javulnia kell.

Ismeretes dolog, miként foglalkoztatja e kérdés, a tanárképzés módjának javítása külföldön is, meg hazánkban is a tanügyek vezetőit és munkásait. A tapasztalás azt bizonyítja, hogy a nálunk érvényben levő rendszer a tanszabadság nyílt mezején általában vezető és kellő irányítás nélkül haladó tanárjelölteknél úgy az ismeretek elsajátítását, mint még inkább az ismeretek közlésére való képességet illetőleg sok kívánni valót hagy fenn.

A tanügyi sajtó és az «Országos Tanáregyesület» megtették ez ügyben, a mi módjukban állott; rámutattak a hiányokra s igyekeztek megjelölni az eszközöket, melyeknek segítségével e hiányokat pótolni lehet. Az Országos Tanáregyesület múlt évi közgyűlésére, mint egyik legfontosabb tárgyat, e kérdés megvitatását vette fel programjába. Céломhoz képest, röviden idézem itt ama tételeket, melyeket a gyűlés magáévá tett.

I. «A tanárképzés egyetemi feladat és pedig a philosophiai karra tartozik.»

II. Az elméleti képzés hiányainak pótlására «a tanárképzés érdekében a philosophiai előadások akkint szervezendők, hogy a hallgató a tanárvizsgálat követelményeire készülhessen» s mind az elméleti, mind a gyakorlati képzés szempontjából «kivánatos azon felül, hogy minden tanulmányszakban a személyes ügyességet biztosító gyakorlatok is kapcsoltsanak az előadásokhoz.»

III. «A gyakorlati, év különösen pedagógiai belátás, tapintat és ügyesség elsajátításának szempontjából, szervezendő, egyes jelesebb gymnasiumainkban.»

IV. Az ösztöndíjak kérdése az egyetemi élet neme-
sebb alakulása céljából oldandó meg.

Miután az előadónak itt idézett tételeit nem minden vita és változtatási kísérlet nélkül fogadták el általánosságban; s miután ez általános tételeket közel egy évi időköz óta megtámadni, meg sem kísérlette senki: úgy lehet tekinteni, hogy a kérdés általánosságban, legalább papiroson, már megoldatott. Férhet még szó a kivétel részleteihez, de a fő elvek megváltoztatásának szükségét kimutatni, mindenestre merész vállalkozás volna.

En, tisztelt Értekezlet, ez alkalommal sem ezen általános elvek helyes, vagy helytelen voltához, sem alkalmazásuk részleteihez nem akarok hozzászólni, hogy még is bőviben leszek a mondanivalóknak, megmagyarázza az a körülmény, hogy a tanárképzést egy tőle eddig távol álló tényezőhöz, felekezetünkhez való viszonyában fogom tárgyalni. Azt hiszem, időszerű is lesz felszólalásom, mert biztos jelek mutatnak arra, hogy egyházunk megsokalván távolmaradását, végre, mellé áll a tanár-

képzés ügyének. Felszólalással alkalmat óhajtok adni az Értekezletnek ez ügyben a vélemény-nyilvánításra. Hogy a magam véleménye lesz-e a t. Értekezlet által elfogadva, vagy más, az reám nézve teljesen közönyös, mert legfőbb célom az volt, hogy felekezetünk belső életével, szellemi erősödésével kapcsolatban álló eme fontos kérdés, a megoldás előtt, hozzászólásra illetékes testületünket ki ne kerülje.

Ösztönzött még egy más körülmény is. Egyházi sajtónkban leírva s még gyakrabban csak élőszóval itt is, ott is előadva, mindig általánosságban, de mindig a közvélemény megnyilatkozásának igényével kifejezve, anynyi nehezítés, kifogás, panasz, sőt vád halmozódott felekezetünk tanárságára, hogy e kérdés kapcsán, éppen alkalmoszerű lesz, egy kissé azokat is mérlegelni. Véleményem szerint, jobb lesz, ezekkel szembe nézni, leszámolni, mint agyonhallgatásuk mellett, esetleg úgy tenni fel, mintha mindannyinak alapos voltát beismernők.

I.

Ha a tanárképzés terén felekezetünk előtt álló teendőket tisztán akarjuk látni, mindenek előtt tudnunk kell azt, hogy miket követelhet meg felekezetünk tanáraitól?

A mint az állam megszabja általánosságban a tanári állás elnyerhetésének föltételeit, éppen úgy elvitáztatatlan joga van az egyháznak, a maga tanáraival szemben, az általános érvényű állami föltételek épségben tartása mellett, még azokon felül egyéb kívánalmakat is megállapítani. Semmi sem természetesebb, mint az, hogy egyházunk a középiskolákra fordított tetemes anyagi áldozatoknak, a vallásos érület és felekezeti összetartozás erősödésében nyilvánuló erkölcsi eredményeire számítva, megköveteli tanáraitól, hogy eme kívánt eredmények előidézésére minden erejükkel közreműködjenek. Az e tekintetben tapasztalható mulasztások pótlását eszközölni, az egyháznak önmaga iránt való elengedhetetlen kötelessége, mert csak ilyen célok szolgálatában tölthetik be középiskoláink hivatásukat teljesen.

A felekezeti tanárok képzése és képesítése ez ideig az állam intézetében, az egyetemen történik. Jeleztük, hogy a fennálló rendszernek általános, nem felekezeti szempontból is vannak hiányai s ezeknek pótlása remélhetőleg kiüszöbön van. A mennyiben azonban felekezetünk a maga szempontjából még egyéb hiányokat is érezne, az általános képzés mellett, az államtól eddig nyújtott és ezután nyújtható képzésen kívül, még ezekre is figyelmet s gondot kell fordítania.

Lássuk, tehát, mik azon fogyatkozásai felekezeti tanügyünknek, melyek a tanárképzés elhanyagolására vihethők vissza?

Mondják és irták sokan, hogy iskoláinkban el van hanyagolva a vallásos nevelés, pusztul a vallásos érület. Ez állításban lehet a különböző helyeken több-kevesebb igazság s ezért, hogy teljesen alaptalan volna, fájdalom, nem mondhatjuk; de az okot nem jó helyen keresik azok, kik ezért egyenesen a tanártestületekre hártják a felelősséget. Első sorban, figyelembe veendő itt a családi és társadalmi életben is elharapódzott vallástalanság, mely a növendék

kedélyét, midőn jótékony csiráknak kellene melegágyul szolgálnia, kártékony és veszedelmes gyommal borítja el.

Magában a középiskolában az egész tanári testületnek összefogó, helyes működése eredményezi a helyes oktatást és növelést. Az egyes tanárok működésének meg van szabva a köre és tárgya. Így pl. a tornatanár feladata a test edzése, a nyelvek tanáráé az illető nyelvnek megismerttetése s így tovább. Ilyen módon, a valásnak, mint studiumnak tanítása és a vallásos nevelés irányítása különösképpen a vallásos tanár hatáskörébe esik s ebből további fejtegetés nélkül is önkint következik, hogy a rendes vallásos tanári tanszékeknek egyházi sajtónkban többször fejtegetett szervezése, hivatva van, a középiskoláink vallásos nevelésében mutatkozó hiányon nagy mértékben segíteni.

Nagy jelentőségű e tekintetben az iskolai isten-tiszteletek szervezése, valamint az egyházi ének-tanítás rendszeres keresztülvitele, a mennyiben ilyen volna, a rendes vallásos tanár felügyelete alatt.

Sietek, azonban, a fönnebb előadott elv alapján, annak kijelentésével, hogy mindannyi között a vallásos tanár az, ki, hogy munkájának kellő sikere legyen, legfőképpen reá van utalva tanár-társainak közreműködésére. E közreműködésben határozódnak meg felekezetünk tanárainak azon kötelességei, melyeknek elmúlásztása folytán, a középiskolai vallásos nevelés hanyatlásáért a vád és teletősség őket is terhelné.

Lássuk, mik, és milyen természetűek e kötelességek?

Összefoglalva, így fejezhetnők ki ezeket: jó példaadás, vallásos élettel. Megkivántatik e célra, hogy vallásos érülettel bírjunk, minek kötelesek vagyunk az iskolai és templomi isten-tiszteleten, legalább meghatározott időközökben való részvétellel, külső bizonyítékát is adni. De, hogy ez ne maradjon pusztán külsőség, vagy a kényszer látszatát magán viselő kötelesség, meg kell kívánni a tanártól, hogy szavaiban, tetteiben, szóval, egész életében istennek és a vallásnak egész szeretete és tisztelete nyerjen kifejezést.

Ennyi, rövidbe foglalva, az, a mit a vallásos növelés érdekében, mint legkevesebbet, minden egyes tanártól el kell várnia felekezetünknek. De ezek teljességgel nem olyan kötelességek, melyeknek betöltése valami különös terhet róna tanárainkra, mert a ki ezeket nehéz tehernek tartaná, bizony, nem méltó szolgája az ügynek, melynek bajnokául szegődött.

Tegyük fel, bár én csak meggyőző bizonyítás és ebből eredő csalódás után ismerném el, hogy vannak tanáraink között, a kiket e tekintetben mulasztás terhel, a kik nem eléggé vallásos érületűek volnának. Kérdés: hól lehet jövőre nézve ezen segíteni? A tanárképzés folyamán? A felső iskolákban?

Határozottan állithatom, hogy nem.

A középiskola hivatása: teljesen kinövelni, megizmosítani a vallásos érületnek amaz árnyas fáját, melynek a családi élet csak melegágya, az elemi oktatás jótékony továbbfejlesztője volt. A felső oktatás történjék az egyetemi fakultáson, vagy akár a theológián, vallásosabbá a kedélyt nem teszi, mint a hogy a középiskolától átvette; legfőlebb, csak annyit ismerek el, hogy a theologia

a már pálya-választásuk tanúsága szerint is vallásosabb kedélyü ifjakban talán magasabb, tisztultabb vallásos világnézetet fejt ki.

(Folytatása következik.)

Dr. Both István.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1892. június 25.

Jelen voltak: dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes elnökle alatt, dr. Vályi Gábor, Székely János, Domokos Antal, Márkus János, titkár, dr. Sárkány Lajos, számvevő, Deák József, pénztárnok, Bodor Antal, k. előadó, és Kádár János, s.-titkár.

Felolvastatott az ülésen kívül, elnökiileg, elintéztett ügydarabok jegyzéke s a tett intézkedések jóváhagyó tudomásul vétettek. Ezek közül megemlítendő, hogy a Kolozsvártt felállítandó ref. theol. fakultás alapja javára özv. gróf Bethlen Istvánné 300 frtos és Dávid Antal 50 frtos alapítványt tett, valamint hogy ugyane célra Tavasz József, pap aa. 20 frt. Tarcaly Károlyné 2 frt. adományt küldött s hogy Szabó Pál, pap aa. évi 5 frt. rendszeres fizetésre vállalt kötelezettséget.

Ezután tárgyalás alá vétetett a nagy-enyedi Bethlen-kollegium előljáróságának kérése, hogy a kollegium által az egyházkerületi ügyvéd részére adott meghatalmazás fölmondassék, melyre vonatkozólag a kollegiumi előljáróságnak megiratni határozatott, hogy mivel a meghatalmazást nem hatóságunk adta, annak fölmondására nem is jogosult, hanem erre vonatkozólag a kollegium előljárósága intézkedjék.

Egyházkerületi ügyvéd aának az ügyvédi útasítás módosítása tárgyában tett előterjesztése napirendről levétetni határozatott, minthogy ezen ügy az egyházkerület jogi képviselőjének rendezési ügyével kapcsolatosan fog elintéztetni.

Nyéni ref. egyházközségünknek odavaló lelkesz, Puskás Lajos aa. elleni ügyében az egyházmegyei tanács által hozott elmarasztaló határozat feloldatik s a követelések megállapítása tekintetében, az egyházmegyei tanács új határozat-hozatalra útasítatik.

Abodi egyházközségünknek, a fizetések némi emelkedésével, módosult papi és kántor-tanítói díjlevelei, a főt. egyházkerületi kögyűlés jóváhagyásának fentartásával, megerősítettek.

Aldobolyi egyházközségünk indokolt kérésére megengedtetett, hogy egy régi és még az 1840. év előtt betiltott temető-helyét, önkénytes árverésen eladhassa.

Gyéresi és felvinci egyházközségeink, az özvegyi kegyévi fizetés kiadására nézve, illető papnéikkal kiegyeztek s eme kiegyezés fölterjesztetik jóváhagyás végett. Az egyezségek jóváhagyattak s a papi állomások betölthetése engedélyeztetett.

Felvinci egyházközségünknek, fizetés felemeléssel, kiállított papi díjlevele jóváhagyatott a főt. egyházker. kögyűlés helybehagyásától föltételezetten.

A m.-n.-zsombori egyházközségbe beszoigáló hidalmási pap részére 20 frt. fuvardij s a m.-n.-zsombori tanítónak 30 frt. tiszteletdíj folyósítása engedélyeztetett.

Erdővidéki egyházmegyénk tanácsának, két egyházközségi presbitert állásától elmozdító és közgazga-

tási hatáskörében hozott határozata közben tett fölebbezés folytán, feloldatott s az ügy a rendes fegyelmi forumhoz útasítatott.

M.-n.-zsombori egyházközségünk templomkijavítása engedélyeztetett, az egyházker. központban kezelt tőkéjének e célra leendő fölhasználása mellett.

Mocsi egyházközségünknek, volt felügyelő gondnoka, Winkler Frigyes elleni kártérítési követelési ügye visszaküldetett az egyházközségnek, saját hatáskörében leendő elintézés végett.

A mező-záhi körlelkészi állomásra beérkezett pályázati kérések átvizsgálása és főtiszt. püspök aa. ajánlatának meghallgatása után, az illető állomásra t. Csiky József, lozsádi pap aa. nevezett ki.

Az államsegély kiosztására vonatkozó javaslat elkészítésével megbízott állandó bizottság kiosztási terveze vetetett ezután tárgyalás alá s az teljartalmulag elfogadtatván, a segélyezettek megfelelően értesítetteti határozattak.

Nyomádi egyházközségünk kérésére kiutaltatott központban kezelt 70 frt. 49. krnyi, templomépítési tőkéje.

Májai egyházközségünk módosult kántor-tanítói díjlevele megerősítetett.

Hagymás-láposi egyházközségünk abbeli kérelme, hogy az állomás ürességben léte idejére eső kántor-tanítói fizetés föl ne hajtassék teljesíthető nem volt.

Több tárgy nem lévén, az ülés d. u. 1 órakor véget ért.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

Múlt számunkban, a görgényi egyházmegyéből közölt P a p i É r t e k e z l e t r e vonatkozólag még egy elkészt tudósítást vetünk, a melyből a következő részt annál örömebb közzöljük mert figyelemre méltónak, és igen fontosnak tartjuk, és mert ez irányban való támogatásunkat szívesen felajánljuk.

A tudósítás e része így szól.

Temetés, halotti koszorú! Csiky Károly, tagtársunknak jutott eszébe, hogy az egyházaikban divatba jövő ama szokást, hogy a halotti koszorúkat, szomorú jelentéseket a templomokban helyezik el: szóba hozza.

Ez a kérdés aztán végezetre bővebb eszmezerére adott alkalmat, megvilágítatván minden oldalról azzal az eredménnyel, hogy az ügy nagyon kényes, melyet bolygatni is baj, de mentére hagyni, még nagyobb baj.

Baj, bolygatni a már templomba helyezett koszorúk miatt, melyek ha onnan kirendeltetnek, sértve érzik magukat, a kik oda tétették; ha ott hagyatnak, másokat hogy lehessen attól eltiltani?

Még nagyobb a baj, úgy hagyni. A halotti koszorúk alkalmazása keresztyén-ellenes általában; inkább külsőség; sokszor fényelgés, hivalkokás, mi megöli azt, a mi megéleveníti: a lelket; egy ártalmas divat, minek hódolni, sokakra nézve anyagi romlás, nem hódolni, «megszólás». Mit fognak mondani, hogy még egy koszorú sincs a koporsón? Ez kinezza sokszor a keserveseket jobban a lelki gyásznál, fájdalomnál.

Ha nem helyeselhető is az a «koszorú-divat», rendelkezni abban, nem lehet, míg magánkörben marad. Fejezze

ki gyászát, fájdalmát, kegyeletét elhúnyt kedvesei iránt mindenki úgy, a hogy jónak látja.

Hanem, a templom már nem magánház, se nem kriptá, hanem isten háza, a melyhez mindenkinek joga van; s ezért, oda semmi olyant vinni, nem szabad, a mibe a templomba járók közül csak egy is bele nem egyezik. Már pedig, ez a dolog éppen olyan. Mert nincsen olyan halotti koszorú, melyre minden ember olyan kegyelettel nézne, mint azok, kiknek kedveseik emlékét őrzik. Vajjon, ez által a halottak iránti kegyelet nem válik-e éppen kegyeletlenséggé, midőn azok, kikre nézve minden földi harc megszűnt, áldatlan versengés tárgyává tétetnek, és a templom, a lelki béke háza, békétlenség színterévé?

Mert, a templomi halotti koszorú ez utóbbira is bővleges okot szolgáltatnak. Melyik, hová tegye a koszoruját? Ki legyen első. Ki legyen utolsó? Mert isten előtt, s a sírban mind egyenlők vagyunk! Nem kész-e a harc, a civódás, a versengés?

Ki nem ismeri a templomi ülőhelyek feletti háborúságot, midőn tehetetlenül kell néznünk a régen templomainkba behurcolt és onnan soha ki nem űzhető k a s z t - s z e l l e m keresztyéntelen harcát? Vajjon, a halotti koszorúkkal és azok miatt, nem ez plántáltatik-e be templomainkba, ha az alatt a szín alatt, hogy X. Y. érdemeket szerzett a templom körül, megengedjük, hogy emléküre koszorú helyezettessenek el a templomokba? És aztán, hol van az a határvonal, a koszorú érdemek határvonala, melyig a koszorú megillet, vagy meg nem illet? És minő érdemekkel lehet azt megszerezni? Azért, mert valaki a templomnak talán hiúságból, vagy azért, hogy címeres vétkeit expialja, valamit ajándékozzon, de egész élete ellentéte volt az istennek, a templomnak érdemel-e a templomban köztiszteletre igényt tartó emlék-koszorút?

Aztán, puritán kultuszunkkal sem egyezik az meg, hogy templomaink elárasztassanak ilyen « e r e k l y é k k e l . »

Kálvin, Zwingli, ez előtt szinte négyszáz esztendővel, megtisztította templomainkat a « szentek » képeitől, ereklyéitől, a melyek: jó részt a mi koszorúinkkal hasonló módon csúsztak vala oda be, és fordították vala el a szíveket, az elméket, a « h a l h a t a t l a n i s t e n i m á d á s á t ó l , k i m i n d ő r ö k r e á l d a n d ó . »

Attól az elvtől, mely dicső emlékü reformátorainkat arra a heroizmusra ragadta, mely a keresztyén vallás alapelve, a melynek vallásában és romlatlan tisztaságában való megőrzésében van egyházunknak létjoga, elhajolnunk, a mellől tágitnunk: még a kegyeletnek kedvéért sem szabad. Ez az elv a szellemi isten-imádás elve; azé az istené, ki a « külső gyászt » nem kedveli, s éppen azért halottainkkal szemben is azt kívánja, hogy szívünkben őrizzünk meg számukra hervadhatatlan emlék-koszorút.

Ezt a meggyőződést vallja Értekezletünk, ilyen szellemen és indokokból kíván a templomi koszorú ellen akciót indítani, megbizván tagjait, hogy ezt az irányt propagálják gyülekezeteikben, hogy előkészíttessék a talaj, egy az egyházmegyei hatóság által eszközendő tiltó intézkedésre: a mi végett ez a kérdés oda áttétetni határozatott.

Hiszen, olyan kérdés ez, melyben tenni valamit, okvetlen kell, és olyan, hogy a pro és kontra érvek felszínre, nyilvánosságra hozatalát megérdemli.

Teleki József,
ért. jegyző.

Egy ének- és zene-vizsgálat.

A sepsi-szt.-györgyi ev. ref. Mikó-kollegiumban a zene- és énekvizsgálat f. hó 26-án ment végbe, Benedek Árpád sepsi-szentkirályi ref. lelkész mint ének- és zenetanító vezetése mellett, oly szép sikerrel és váratlan eredménnyel, mely a jelenvolt közönséget nemcsak teljesen kielégítette, de sőt a csodálkozás és ámulat bizonyos neme fogta el, midőn az énekvizsgálatnak eddig itt soha senkitől nem észlelt oly módszere mutattatott be, melynél fogva kis I—II-ik gimnazialisták, a maguk által ütött taktusok mellett, a kóta különböző létráin szabatos és összevágó hangjukkal oly biztosan feleltek s illetőleg, énekeltek és adták meg a kért hangokat, mentek át egyik hangnemből a másikba, most egy, majd két és három különböző »stimmel«; ismét továbbá akkint, hogy a kik egyik percben a magas hangokat fújták, ugyancsak a másik percben már a közép, a másikban pedig a (természetesen koruk szerinti) mély hangokat abc-élték, részint moll-ból dur-ba, részint dur-ból moll-ba. Legvégül, egyes dalokat és énekeket mutattak be páratlan fegyvermezést tanúsítól, halkán és erősebben, oly gyönyörűen, hogy ha valaki a jelenlevők közül valamikor maga elé képzelte az »angyalok karát« hát azt most testestől-lelkestől szemé előtt látta akkint, hogy a meghatottság örömkönyve csillogott a legtöbb jelenlevő szemében.

S ha már a kisebbek ily meglepő kóta és hangismeret s dal- és ének-művészetet mutattak be, el lehet gondolni, hogy a magasabb fokon levők (III—IV-dik gimnazisták) másik csoportja hármass hangmenetekkel az énekismeretnek és elméletnek azt a mértéket mutatták be, szabatosan és összevágó darabok mellett, melyet biztos kóta-olvasásnak méltán lehet tartani s az illető tanulókat kész harmónistáknak nevezni; pedig még csak ezután következett a 3-ik (a felsőbb osztályosok) csoportjának tulajdonképpeni műéneklése oly szebbnél-szebb darabok precíz előadásával, mely a legmagasabb igényeket is kielégíthette.

Az énekcsoportok után s illetőleg közben, a hegedűsök, szám szerint kilencen, mutatták be «művészetüket»: ismét oly eredménnyel, a melyet csak Benedek Árpád tud elérni, a ki nem hiába volt az ének- és zene terén tanítványa s most követője a kolozsvári állami tanítóképzőnél működő s híres módszert gyakorló Boér Gergely ének- és zenetanárnak, a ki, ha most jelen lett volna, körülbelül megmondja vala Benedek Árpád aának: «Te vagy az én szerelmes fiam, a kiből nekem kedvem telik!»

No de, megmondotta ezt Császár Bálint, városi polgármester s a kollegium egyik «atyja», a ki az igazgató elismerő szavai után, a közönség nevében adott kifejezést az összhatásról, köszönetet és elismerést a zene- és ének-tanítónak, azzal az ígérettel, hogy a kolleg. előjáróságnak formális átírata után, ő a maga részéről rajta lesz, hogy a városi képviselőtestület a rendelkezése alatt álló tanulmányi alpból, a kollegium által adott és adandó évi 400 frt. énekfizetéshez a jövő tanévtől kezdve évenként pótlólag még 200 frt. «városi tiszteletdíj» adassék, míg Benedek Árpád lesz a kollegiumnál ily minőségben. Hiszünk, hogy ezen ígéret teljesítése által az elismerés méltó koronájával lesz megjutalmazva a nevezett derék ének- és zene-tanítónak mind nagy buzgalmu fáradtsága, mind az ő művészi szakértelme.

Egy szülő.

Külföldi egyházi szemle.

Szomoruan panaszkodnak kiváló világi tagjai az angol állami egyháznak arról a szomorú állapotról, mely náluk a fiatal papok szellemi képzettségét illetőleg máj nap fennáll. E fiatal emberek, mint mondják, midőn az egyetemről kikerülnek, az egyházi dolgokban oly járatlanok, sőt több, a gyakorlati teológiában oly tanulatlanok, ezen felül oly gyalornak vanak elbocsátva, hogy az egyháztagnak maguknak kell pirulni

papjuk szellemi rutintalansága miatt. Nem egyszer megtörténik, panaszozzák, hogy predikációjukat értelmesebb hiveikkel iratják meg, s aztán ezt olvassák fel a katedrákon. Annyi világos tény, hogy tán a világon sem adnak el annyi kész, gyakorlati theológiába vágó beszédet, különösen predikációkat, mint az anglikán egyházban, hol vannak ügyesebb és gyárilag munkálkodni tudó emberek, kik már emeletes palotákat építettek predikációik árából.

Mióta megszűnt Németországon Luthard folyóirata, a «Zeitschrift für kirchl. Wissenschaft etc.», mely a Holzhauser-féle szigorú luth. «Neue kirchl. Zeitschrift» helyébe lépett, azóta folyton emlegették luth. körökben annak a folyóiratnak hiányát. Ezután megszűnnek a panaszok. Legalább van rá alkalom, mert Lemme, heidelbergi, tanár megindította a Dorner-Lieber irányát képviselő «Neue Jahrbücher für Deutcher Theologie» c. folyóiratát. Lemme előszavában nagyon sokat ígér, ha beváltja, a folyóirat méltán lesz hasonló a nagy hírű «Studien und Kritiken»-hez.

*

Csodálatosan elváltozott irányát mutatják a statisztikai számok annak a korszaknak, mely a maga idejében a Kultur-Kampfot előidézte. Csak Szászországot vesszük fel ez alkalommal kiinduló pontul. Itt a Kultur-Kampf előtt csak nyolcezer szerzetes tudott megélni, ma tizenkétezerre rug a számuk, akkor egy millió lakosra csak 253, ma pedig 374 esik. A jezsuitákkal hasonló módon áll a dolog. kiknek száma néhány évtized óta csaknem megháromszorozódott. Mikor a mostani generális elődje, Beckx, hivatalba lépett, csak ötezer jezsuita volt a föld kerekén, ma van tizenhárom ezer; akkor csak tiz-provinciát tudott felmutatni, ma van nekik huszonhárom. Vajjon, csakugyan halad a világ?

*

Sok évi munka után megnyerte befejezését, és megjelent a revideált német biblia. A reá fordított fáradság teljes harmincöt évet vett igénybe, foglalkoztatván a német theologia legkiválóbb tehetségeit. A hosszú idő alatt a fordítók közt is nagy változások történtek; azok közül, kik a munkát 1857-ben elkezdték, csak haton érték meg a dicsőséget, hogy láthatják munkájuk eredményét, a többiek már nincsenek az élők között. A lassú munkára kétségen kívül nagy szükség volt, sőt nem ártott volna, mint az általános vélemény tartja, ha nem fejezték volna még be a revíziót, hanem tovább dolgoztak volna: így sokkal tökéletesebbet adhattak volna. Mert a mostaniban még sok a pótolni való. Különösen áll e kiváncsán a nyelvezetre nézve, hol több helyet eldobták a helyes és megszokott régi kifejezéseket és újakat vettek föl. Aztán, mint a bírálók mondják, a fordítás hűsége sem kifogásolható, mert több átdolgozó belevitte a szövegbe a modern írásmagyarzat néha nem egészen megbízható megállapításait. Egy szóval, sok a fordításban a hiba. Mindezek dacára, azonban kétségen kívül örömdetes jelenség a megjelenés ténye. Vajjon, hát nekünk, magyaroknak, mikor lesz már új bibliánk?

*

Több érdekes, egyházi téren mozgó, főleg reformáció korbéli új könyv jelent meg a közelebbi néhány hó alatt a külföldi könyvpiacra. Ilyen Loesche bécsi tanár műve, ki, a Luther-irodalomban a nagynevű Seidemann követője, Cordatus emlékéért újítja fel, Walthernek «Luthers Glaubensgewissheit» című műve által kitűzött irányban főleg Majunkénak

janzenista tendenciával dolgozó felfogása ellen ragadván fegyvert. Burmeister Luthernek atyjával való viszonyáról irt, Lipsius jeni tanár pedig Luther felfogásáról és tanításáról a bucsut illetőleg. Hornig, strassburgi pap, Schaddeusról, a XVI. század reformátoráról, Schaff a Kalvin és Melancthon közti viszonyról; Maich a «vallás és forradalom»-ról bocsátottak közre nagyobb terjedelmű műveket. Különösen ajánlható fiatal theologusoknak, kik pályájuk kezdetén vannak, Luthard lipcsei tanár könyve: «Zur Einführung in das akad. Leben und Studium d. Theologen», melyet általában jó haszonnal forgathat minden egyetemre menendő ifjú. Az ó-szövetségi exegesisel foglalkozók számára való Strak és Zöckler berlini tanárok «Kurzgefasstes Kommentarja», a Hahn boroszlói tanártól kibocsátott Lukács-evangélium magyarázata pedig az új-szövetségi exegetáknak. Uhlhorn a Jézus életére vonatkozó irodalom eredményeit foglalta össze igen használható módon. Érdekesekek a nagy számban megjelenésük miatt feltűnővé lett röpiratok is, melyek a társadalom megjavításáról, ujáteremtéséről profétálnak. Általában véve, oly sok könyv jelenik meg Német-, és Franciaországon egyházi vonatkozású tartalommal, hogy nincs az a nap, melyen ne tűnnék fel egyik, vagy másik. Pedig igazsága van a chinainak, midőn azt mondja, hogy sok könyv nagy nyomoruság. Legalább igazsága napjainkban, midőn tiz könyvből könnyen tudják megírni a tizenegyediket.

*

Booth, az üdv hadseregének generalisa, a hosszú hallgatás és nagy utazások után, kifogyva pénzből, újra megkezdte jajveszékéseit. Hogy több sikere legyen, sorra veszi a nagy városokat, tart felolvasásokat, árulva hamis tételeit, és reklámcsapásai által feltűnni vágyva minden áron. Csak-hogy most már nem igen tudja megvakítani az emberek szemét. Legközelebb Berlint szerencsételte látogatásával. Ott hamar átláttak tervein s nem adtak neki semmit s oly rosszul bántak vele, hogy majdnem csufosan kellett eltávoznia. A körülmények változtát aztán belátta Booth, hogy a tisztesség színét megmentse, utóbbi felolvasásait oda módosította, hogy büszkén hivatkozott alkotásaira, deponált pénzeire, a nagyszerű adományokra, melyeket kapott. Azonban, itt is az történt, hogy qui semel amittit... A berlinieknél nem tudott célt érni, azok jól tudták, hogy a »legsötétebb Angliában,« a hová hivatkozott, bizony nincsenek elhelyezett tőkéi Booth generalisnak. Így esett meg, hogy a berlini vendégszereplés nem a legnagyobb dicsőséggel végződött az üdv hadseregének jövőndő céljaira nézve.

A német pozitivisták unio-pártja mindenképpen ki akarja köszörülni a csorbát, melyet az egyetemes zsinaton szenvedett. Már tán a szóban forgott Ritschli anismusra nézve is hajlandó lenne engedni. Csak hogy az a baj, hogy kitűnt, hol van valósággal és nem csak vélemények szerint, a szakadás magva. Megismerték, hogy abban az álláspontban van, mely a ker. életnek olyan felfogására vonatkozik, hogy az legyen az egész vonalon minden pontra az evangélium szelleme által áthatva, hogy a ker. socialis munkálkodás ujjá alkottassék. Egy szóval, jelezve az állapokat, a Stöcker politikája forog a kérdésben. Vele együtt, a gyülekezeteknek álláspontja és beleszólása a hatalmi kérdésekbe. Ezért mondhatjuk ki, hogy nem fog a törekvés megvalósulni, bár erősen reménylik, hogy el kell jönni az időnek, mikor az egyházalkotmány az evangélium szerint fog felépítve lenni.

TÁRCA.

«Keresztyén tanítások.»

(Irta Kenessey Béla, ev. ref. theol. akad. ny. r. tanár. Budapest. Kókai Lajos. Ára 1 frt. 20 kr.)

Uram, szerkesztető úr! Midőn a fönnebbi cím alatt 18 íven, és 290 oldalon, egyszerű, követelés nélkül való, puritán formában megjelent kötetet hozzám küldötte, hogy a lehető leghamarább és alaposan ismertessem: őszintén bevallom a szerkesztető úrnak, hogy pokoli gyönyör töltötte be szívemet, a mint boldog emlékü Józsika mondaná egész valómat. Kenessey? Ez az úr az, a ki egy pár évvel ez előtt a szerkesztető úr által szerkesztett «Préd. Tá r» új folyamának első kötetét bírálván, copfos, parókás fejjel alaposan megtanított arra, hogy mi a szintetika és analitika predikáció, mintha én azt már meg nem tanultam volna N.-Enyeden. Ez az úr akkor az én szép beszédemet is rútol megtépásztta. Hát, jól van. Most rajtam van a sor. «Ha te ütöted akkor az én zsidómat, most én is ütni fogom a te zsidódat.» Kérelhetetlen indulatokkal vettem kezembe azt a kötetet, a melyet most, mint a farkas a bárányt, szét fogok marcangolni.

Azonban, mielőtt e méltó statáriális jussommal éltem volna, szükségesnek láttam, elővenni iskolai kurzusaimat, melyeket húsz esztendővel ezelőtt elpakoltam volt a parokhia padlására. Elővettem homiletikai rapturáimat, a néhai, boldog emlékeztü püspök, Bodola Sámuel által kireperált Somossy-féle hittani jegyzeteimet és a «Gondviselést ant.» Kiterjesztettem figyelmemet a legapróbb dolgokra. Tisztában akartam lenni mindennel. Mert a Kenessey úr felett kimondandó végítélet, az én felmentésem; az ő halála az én fel-támadásom. Erősnek éreztem magamat. Azt hiszem, ma is eminenciával tenném le vizsgámat, mint akkor, valamikor.

Igy felkészülve, kezdtem olvasni Kenessey úr könyvét. Gsodálatos. Ez az úr, a mellett, hogy nagyon szerényen lép fel (gondoltam: gyöngeségének érzetében), határozottan kimondja, hogy ő nem sokat ad a formákra, a régi chablonokra; szintetika, analitika, nem érnek azok semmit: tessék tanítani az evangéliomok értelmében, a Krisztus szellemében; tessék belemélyedni a textusnak, tehát a szentírásbeli igazságnak lelkébe, annak világító fénye mellett, igyekezzék a valódi keresztyéni jellemre való törekvésnek érzetét felköltetni a hallgatók szívében ez épít, ez megszentel, ez a valódi Krisztiánizmus. Kenessey úrnak tökéletesen igaza van ma. Csak hogy ezt a dolgot nem ő fedezte fel. Volt az erdélyi egyházkerületnek egy püspöke. Ugy hitták: Nagy Péter. Mint püspök is nagy volt; legnagyobb, feledhetetlen, mint egyházi szónok. Ő az angol irodalom emlőin nőtt fel. Azokat az elveket, melyeket Kenessey úr most emleget, Nagy Péter már ez előtt évtizedekkel nem csak gyakorolta, de tanítványainak tanította is. Mi azokban nőttünk fel itt az erdélyi egyházkerületben. Hát, mért szidott meg engemet Kenessey úr ez előtt egy pár esztendővel?

Még egy másik tételt is állít fel Kenessey úr. Nevezetesen, fontosnak tartja, hogy a pap ne ötletszerűleg prédikáljon hol erről, hol arról, hanem vegyen föl egy bizonyos nagy arányu tárgyat és arról tartson egész ciklust: tehát, több beszédet, melyek a hallgató figyelmét fölkelik, lekötik és a benyomásokat állandósítják.

Szerkesztető úr, lehet, hogy ebben is igaza van Kenessey úrnak; ám, én alá nem írom, el sem fogadom. Ezt ő megteheti Budapesten, hol negyvenezer kálvinistából ő mindig kaphat annyi hallgatót, a mennyi az ő ciklusa iránt érdeklődik; de az én kicsi egyházamban nekem az én hallgatóim lelki szükségéhez kell alkalmazkodnom; fel kell használnom az alkalmat, hogy mindig aktuális legyek tanításomban, mert különben falra hányom a főtelen borsot, tövis közé a búza-magvakat. Nem hiszem, hogy Krisztus urunk ciklusokban beszélt volna. De, azt tudom, hogy egyebet beszélt a Jákób kútjánál, egyebet Bethániában, egyebet a Hegyen, és egyebet a háborgó tengeren. Ugy vélem, hogy ezek a ciklikus prédikációk egy oly fejezetét fogják alkotni az új homilétikának, a melyet tán tanítani fognak a professzor urak, de a tiszteletes urak csak ritkán fognak gyakorlatba venni.

Ha én istennek áldásáért hálát adhatok gyülekezetemmel; ha megvigasztalhatom nagy csapások idején; ha egy általánosan feltűnést keltő eseménynél hiveim figyelmét a meszterre, meg a jó istenre fordíthatom: ér ez annyit, mint egy akármilyen szellemes ciklus. Csak meg kell tudni csinálni.

Persze, Kenessey úrnak szüksége volt e teoriára, mert a «Keresztyén Tanításokban» ő is egy egész ciklust írt, egyebek mellett, I—XIII. a nagy apostolról, Pálról, és az ő eszmei gondolat-világáról.

Nagy tárgy. Felséges tárgy. A legnagyobb predikátor szellemi erejét is megpróbáló méltó tárgy. A bűn, a törvény, a kegyelem, a váltság, a hit, a kiválasztás: oly problémák, a melyeket évszázadok óta magyaráznak és még sok évszázadon keresztül nem fognak megérteni milliók. Itt fogok én boszut állani Kenessey uron; itt fogom én ezt az urat megverni.

És mohó kíváncsisággal kezdtem olvasni. Pál a Gama-liel tanítványa volt; Tarsusban született; római polgárjoggal bírt; üldözte a Krisztus anyaszentegyházát; elindult Damaszkusba; megtért. Hiszen, ezek meg vannak írva a kis Kátéban is. Ezeket elmondani, nem volt mért könyvet írni Kenessey úrnak.

De, mert a szerkesztető úr rám parancsolt, hát, csak olvastam tovább-tovább. Né-né, ez az úr Pálnak nem csak élet-történetével foglalkozik; nem csak a külső körülményekkel, a melyek bármily érdekesek is, de mégis csak héjja a belső embert, a szívnek mélységeit, azokat a titkos rugókat, a melyek fundamentomai a meggyőződésnek, az elhatározásnak, az akaratnak; kutatja azokat a jellegző, eltűrülhetetlen egyéni vonásokat, a melyek teszik, hogy az egyik Mózes, a másik Ilyés, ez Saul, amaz Pál. Micsoda ember ez a Kenessey? Hiszen, egy bibliai mondásból ez egy egész lelki világot tár fel előnkbe; megkap egyetlen szót, és a hangulatoknak egy egész skáláját zudítja felénk. És ezek a hangok olyan szépek, olyan felemelők, olyan jók. Szerkesztető úr, kezdek puhulni. Már nem haragszom erre az úrra. Nem is urazom többet. Kenessey egy derék ember.

És hogy ismeri a bibliát! Nem a suba-gallérból rántja elő a lokusokat, ha kell, ha nem kell. Az ő idézetei nem ékességek, hanem argumentumok; nem a gomb, a mely csillog, hanem a fundamentum, melyen nyugszik az egész

épület; nem a szín, az illat, a mely elvész, hanem a gyökér, a mely megmarad s a melyből ugyanaz a virág fakad évezredekken keresztül. Kenessey okos ember.

És az ő bibliai ismerete, kulturája, nem hivalkodás a különben gyümölcstelen tudással. Azokban a néha összefüggés nélküli bibliai mondatokban megtalálja az örök-emberit, és a kétezer év előtti igazságok ma is csak olyan üdék, csak olyan frisek, hogy ma is himport adnak az életnek, és ha magunkra alkalmaznók úgy, a mint Kenessey egész meggyőződéssel és élőhittel ajánlja, tanítja: bizony, a mi egész életünk tükre volna isten országának. Kenessey szellemes ember.

Eloolvastam mind a tizenhárom beszédet egy folytában; le nem tettem a kezemből. Természetes, hogy ez ciklus. Nem lehet kihagyni egyet sem. Mert csak így egész. Előttünk áll a nagy apostol, Pál, egészen új világrendet teremtő szellemével; előttünk áll az az üdvintézmény, melyet egyedül ő adott, és adhatott az emberiségnek, és mindez oly egyszerűen, világosan, mindenki által könnyen megérthető módon elmondva, hogy én csodálkozom, szerkesztető úr, hogy e könyvet nem én irtam meg. Tán azért nem, hogy okom legyen, e könyvért megszeretni Kenesseyt

Mert bele szerettem végképpen. Mikor könyvét kezembe vettem, mint ha távolról pillantottam volna meg egy szürke kis tömeget. Bizony, nem voltam valami magas véleménynyel fölöle. Hát egyszer csak mozdul, emelkedik, dalol. Ekkor láttam, hogy szárnya van, repül, énekel. Hiszen, ez madár, ez pacsirta; a nyárnak legszebb madara, mert a hol ő dalol, ott a vetés kalásza szökken, ott aratni lehet. Ezért szerettem meg Kenesseyt, mert az könyve aratást jelent és belőle igen sokan fogják enyhíteni éhségüket.

Őn, szerkesztető úr, azzal bizott meg, hogy e könyvet ismertessem, azaz, irjak kritikát róla. És a mi kritikusaink rendszeren ott kezdik, hogy az egészet darabokra szétszedik, az élő organizmust felboncolják és nagy fitymálva, kimondják, hogy nem ér semmit; hiszen, ezek a részek meg vannak halva. No hát, ezt a kritikát én megvetem. Tessék, az egészet a maga egészében megfigyelni. Ne tessék nézni a békát, a púpos-tevét, a hernyót, vagy a pocsolját. Nézzétek az egész természetet a maga megnevezhetetlen pompájában és találjatok gyönyört a mindenség fenséges öszhangjában,

Egy kicsike rosz akarattal Kenesseyt is le lehetne rántani. Benne is tudnék én hibát találni. Ez a mondat nincs a maga helyén. Ez a gondolat kizárja a másikat. A fogalmak olykor nem egészen fedik egymást. Ejh, ne izetlenkedjünk. Mintha a Madonna-arcon nem lehetne fölfedezni egy szeplőt; a napon egy foltot? Avagy, a sas nem marad-e a madarak királya akkor is, ha a fellegek közül olykor le száll a földre? A Kenessey könyve jó cselekedet számba megy és örülhet a budapesti theol. akadémia, hogy Kenessey jó professzor és derék prédikátor.

Meg is hálálom neki. Ha szerkesztető úr nem ajándékozta nekem a hozzám küldött példányt, hát én veszek egyet. És hogy lopónak ne láttassam, be fogom jelenteni presbiteriumomnak, vagy legalább a kurátornak, hogy én most ciklikus prédikációkat fogok tartani Pál apostolról. Félretezem egy időre, Dobost, Pap Károlyt, Sziládyt és predikálni fogom Kenesseyt. És hallgatóim el lesznek ragadtatva, hogy milyen okos ember lettem. Attól félek, hogy még én is nagynak

fogom képzelni magamat, holott csak a más vállaira tola-kodtam. A legatusaimat pedig előre figyelmeztetni fogom, hogy az én egyházamban Kenesseyvel ne próbálkozzanak, mert hallgatóim nem szeretik. Ez a figyelmeztetés Kenesseynek nem fog ártani, nekem pedig használni fog. S ez a fő.

Fogadja, szerkesztető uram, köszönetem nyilvánítását, hogy egy derék könyvvel megismertettém, igazándi gyönyörben részesített.

É r t e s í t é s .

Tisztelettel értesítettnek mindazon tiszt. lelkész-, segéd-lelkész- és nagytsiszt. Esperes urak, kik a «Bibliai Képek» címet viselő egyházi beszédek kötetére előfizetni, méltóztattak, hogy nevezett beszédért a közelebbi napokban Temesvári M. maros-vásárhelyi könyvkereskedő úr kiadásában fogják venni, és pedig, a kik az előfizetési pénzt befizették, vagy a szétküldésig beküldik, díjmentesen veszik a küldeményt; azon megrendelt példányok pedig, melyekre az előfizetések addig be nem küldetnek, a szives megrendelők óhajtatásához képest, utánvétellel mennek. Az érdekeltek és szives érdeklődők tájékoztatása végett, az alábbi kimutatás mutatja a sajtó alatti beszédek sorozatát. A tartalom tehát, a választott vezérigék, s ezekben gyökerező tárgyak szerint, következő:

«Az új világ magvai.» (Közönséges, alapig. I. Móz. VII. 1—3.) «Elitelt alkotás.» (Bűnbánati, I. Móz. VI. 7.) «Örök harc.» (Adventi, I. Móz. III. 15.) «Mózes fénylő orcája.» (Közönséges, II. Móz. XXXIV. 29—30.) «Látszat és való.» (Közönséges, I. Móz. XLII. 8.) «Karácsoni evangéliom.» (Luk. II. 10.) «Mózes végsorsa.» (Az év utolsó vasárnapján, Jud. lev. 9.) «Régi és új építmények.» (Új évi, Márk XIII. 1. 2.) «A haladás ellenségei.» (Közönséges, IV. Móz. XXVII. 28—29.) «Igazság és Szeretet.» (Közönséges, I. Kir. III. 24—28.) «Jézus barátsága.» (Közönséges, Ján. XV. 14.) «Fény és árny.» (Virágvasárnap, Ján. XII. 12—13.) «Nagy-pénteki igazság.» (Ján. XVIII. 4—8.) «Szabadvizsgálgódság a föltámadásban.» (Ján. XX. 27. 28.) «Szerencsés halászat.» (Husvét utáni vasárnapon, Ján. XXI. 3—7.) «Testi és lelki áldás.» (Tanévet záró isten-tiszteletre, I. Móz. XXVII. 38—40.) «Kötelesség.» (Áldozócsütörtökön, Csel. I. 10—12.) «A pünköszi erők.» (Csel. II. 4.) «Keresztyén szabadság.» (Közönséges, Máté V. 19.) «Jézus álláspontja.» (Közönséges, Máté XX. 1—16.) «Jézus és a szemfényvesztők.» (Közönséges, Máté XXI. 28—31.) «Az evangéliom kritikája.» (Közönséges, Csel. XVII. 22—32.) «Az én felebarátom.» (Közönséges, Luk. X. 25—37.) «A mi kormányosaink.» (Közönséges, I. Kor. XIII. 13.) «Jézus és a könyvek.» (Közönséges, Ján. XXI. 25.)

E címsorozatból némileg sejtethető lesz, mily természetű problémák megoldására vállalkozott a kötet. Megoldott-e szerencsésen eme kérdésekből csak egyet is, vagy éppen kitűzött feladatát: arról majd a beszédek használhatósága s a hivatottak ítélete teszen vallomást. Ez értesítés csupán a kötet megjelenését kívánja jelezni, az érdeklődést és várakozást pedig éppenséggel nem éleszteni, de mérsékelni törekszik. A kiadóval történt megállapodás szerint, a kik a kötetet, melynek terjedelme 16 nyomtatott ívnyi leendő, a szétküldés napjáig legalább tizen együtt rendelik meg, 1 frt. és 50 kajcárban kaphatják példányonként, azon túl a bolti árban. Alólírott naptól fogva, minden előfizetés és megrendelés Temesvári M. könyvkiadó úrhoz küldendő, Maros-Vásárhelyre, úgyszintén a hátralékban levő megrendelési díjak is hozzá fizetendők.

Felső-Boldogfalva, 1892. június 1.

Vásárhelyi Zsigmond,
ev. ref. lelképásztor.

Különfélek.

— **Kitűztünk egy havi tizenöt forintos pályázatot.** Abban a reményben, hogy az irni szerető embereket ez által is sarkaljuk a munkára. Hinni akartuk, hogy ötszáz

Folytatás az 1. évf. mellékletben.

pap és nyolcvan tanár közül minden hónapban fog találkozni tiz-tizenöt, ki szívesen fog pályázni nem a jutalomért, hanem a közügy érdekében. Reméltük, hogy ez által Lapunkat fel-frissítve, folytonosan fentartjuk az érdekeltséget.

Ugy látszik, rosszul számítottunk. Lány-melegen indult. Négy-öt pályázott; tiznél több soha sem szavazott. Júniusra már csak egy pályázó volt, kinek cikkét nem adtuk, azért, hogy ne egyedül rá szavazzon az a néhány buzgó, hogy igen, vagy nem. Még július hónapra fentartjuk a pályázatot: ha sikerül, folytatni fogjuk; ha nem sikerül, úgy befejezzük ezt is csalódott reményekkel, kedvetlenül.

== Mai számunkkal befejezzük e félesztendőt.

Előfizetésre nem szólítunk fel senkit, mert úgy sem fizet senki; kivévn azt a néhány buzgót, ki eleitől fogva ott áll és kitartott velünk a munkában és áldozatban.

Csupán egy pár numerusra hívjuk fel a figyelmet. Jó szántunkból ingyen küldöttük lapunkat, az esperesek ajánlatára, 50 szegény egyháznak; 54 egyháznak pedig kedvezményi áron, 2. 3. 4. forintért. A többi egyháznak fizetni kellett volna. Nős hát, fizettek úgy, hogy a legközelebbi két-három év alatt hátralékban van 1,150 forintunk. Ebben az esztendőben befizették tartozásukat annyian, hogy a költség fedezve nincsen és be kellene vennünk az egész esztendőben még 1956 forintot, hogy Lapunk minden költsége fedezve legyen, a magunk munkájára nem számítva egy fillért sem, nem véve oda a Préd. Tárt, és nem számítva oda a havi 15 frtos pályázatot.

Ugy látszik, hogy az esperes urak hivatalos tekintélye, a «Papi Értekezletek» buzgósa, és az egyesek lelkesedése nem tud oda hatni, hogy a lapot fentartsák. Lehet, hogy nincs rá szükség. Mi a továbbiakban az Igazgató-Tanácsra fogjuk bízni, annak eldöntését, hogy fentartandó-e, vagy nem?

Az előttünk álló fél esztendő határozni fog e kérdés felett. Ez idő alatt még meghozzuk áldozatunkat úgy a szellemi, mint az anyagi dolgokban: azután aztán «szántunk, vetünk, s hagyjuk másnak az áldozatot.»

== Hetek óta folynak az évszázó vizsgálatok az ország különféle nevelő-intézeteiben, iskoláiban. Egyházkerületünkben és Kolozsvárt is a legközelebbi volt a nagy hét.

A számadás immár megtörtént. Az iskolák kapui bezárultak. A tanítók és tanítottak tisztában lehetnek azzal, hogyan feltek meg annak a nagy célnak, mely ha eléretik, Magyarország jövője megingathatatlan alapon áll. Ez az alap soha és sehol sem lehet más, mint az értelmi felvilágosodás, a kultúra áldása és ennek termő földje, az iskola. Nem kételkedünk, hogy erdélyi egyházkerületünk minden rendű iskolái derekasan megfeleltek hivatásuknak ez esztendőben is, mert a hagyományok meg nem hazudtolhatják magukat és ki ne tudná, hogy Erdély hány nemes szívet, magas elmét adott az édes közhazának századokon keresztül. Hisszük, hogy az alapvető munka ez esztendőben is úgy végeztetett be, hogy örömmel tekinthetnek vissza a gyermekeikben élő szülők, a jó tanárok, és növendékek, kiké a jövő. Legyen istené a hála a segedelemért, és az elért eredményekért!

== Nem beszélt róla a nagy világ. Híre nem szóltott hét vármegyére. Fényben, ragyogásban, anyagi jólétben nem sok része volt. Egyszerű, igénytelen kálvinista papné volt, ott Jedden, valahol a világ végén túl. Az urát elvesztette

ezelőtt huszonnyolc esztendővel. Özvegyen maradt hét árva gyermekkel. Istenem, a keresztyén erényeknek, a bibliai hitnek, az édes anyai önfeláldozó szeretet áldó erejének minő mértékével kellett birni ennek az asszonynak, hogy kétségbe ne essék! Nem esett kétségbe. Szíve fájt, lelke sajgott, de nem szakgatta meg arcát, sem ruháját; nem fordult az ég ellen, és nem szakadt el az istentől. Kisírta könyjeit; vérző szíve vérző sebének gyógyítását az időre bizta, meg a gondviselésre; imádkozott, és munkára vetette kezeit. Lesz még neki öröme! Azon a sirhalmon kizöldül még az egyszerű fejfa! Nem hijjában bocsátotta rá a jó isten ezt a csapást! Hitt, remélt, és dolgozott. És nem csalódott. Sok küzdelem, nehéz megpróbáltatások között, gyermekeit felnövelte. Virrasztott bölcsőjük felett, hintette szívökbe az erkölcsi élet búza-magvait, megtanította őket, hogy csak a gondviselés akaratán való megnyugvás, az élőhit teheti az embert nagygyá, tiszteltté, boldoggá e földön. És, midőn célját elérte, hivatását betöltötte, folyó hó 23-án, boldog öntudattal, meghalt. Ravatalát két férj-nél levő leánya, és öt fia, mind az öt, vagy derék pap, vagy derék tanár, állotta körül és egy egész bokor unoka. E mintasszony, és emlékében áldott kálvinista papné, özv. Szöts Lajosné, sz. Végh Rózália. Nyugodjék csendesen. Övéinek halája, és nemes cselekedete, a jók kegyelete legyen az ő emléke!

== A nagysajói egyházmegyében fekvő sófalvi egyházközség a f. hó 19-én megtartott papválasztás alkalmával, közfelkiáltás utján, választotta meg lelkészéül Keresztesi Gyula papjelöltet, marosvásárhelyi kollegiumi köztanítót. Istennek megsegítő kegyelme mellett kísérje pályáján fiatal lelkészársunkat a hivek közös szeretete, s koronázza munkálkodását siker és szerencse.

== Halálozás. Nagy András, előbb kórod-szt.-mártoni, utóbb kis-kendi pap, életének 46-ik, papsága 17-ik, boldog házassága 14-ik évében, folyó hó 15-én meghalt. Nője, nevelt leánya, testvérei, és nagy számú rokonság gyászolja kora halálát. Béke porain!

== Meghívó. Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye Papi Értekezletének udvarhelyi fiókköre gyűlést tart folyó év július 7-ik napján A gyűlés helyisége ez alkalommal, tisz. Bedő Ferenc tagtársunk szíves meghívása folytán, peteki egyházközségünkben lesz, hová a tagokat tisztelettel meghívom. Egyházi beszédet tisz. Fábian Márton, mátfalvi lelkész aa. fog tartani. Bágy, 1892. június 22. Veres Ferenc, fiókköri elnök.

== Nyilvános köszönet. A sz.-mátéi egyházközséget folyó 1892-ik év, jun. 5-én, pünköst első napján, szép ajándékkal örvendeztette meg egyházunk két buzgó tagja. Salak Mártonné, szül. Móri Mária, egy szószer-takarót adományozott; aranyos-szász-mórici lakos, mint egyházunkhoz tartozó, Schusster Anikó pedig egy szép urasztali abroszt. Nem sok; de a mit az urnak oltárára tiszta szívből áldozunk, az ha kevés is, meg szokta hozni a maga jó gyümölcsét. Fogadják a buzgó adakozók, egyházunk nevében, szíves köszönetünket. Szász-Mátén, 1892. június 22-én. Nagy György, ev. ref. tanító.

Szerkesztői nyiltposta.

== Maksai posta-bélyeggel ellátott levelet vettünk, melyben egy interpelláció-féle foglaltatik, de név aláírva nincsen. Ismételtelen kijelentjük, hogy névtelen levelekre sem egyes ember, kinek öntudata van, sem a nyilvánosság nem reflektál.

== M. Károly úrnak. Megtartva a törvényt, sem a fejünk be nem törhetik, sem a lelkiismeret nem vádol. Legjobb az egyenes út: egy kicsikét elkoptatott igazság, de azért igazság.

HIVATALOS RÉSZ.

1647—1892

KÖRLEVÉL

nagytisztelű Esperes afitaihoz.

Segélyosztó bizottságunk jelentéséből értesülvén Ig. Tanácsunk arról, hogy úgy az államsegélyhez, mint más segélyalapokhoz beadott kérvények még mindig fölszeretlenül (pl. az építkezési segélyt kérők a költségvetési tételek föl-

sorolása nélkül, stb.) terjesztetnek föl s hogy a kérvényekbe jegyzett hibás adatokat az illetékes esperes aai. nem rektifikálják s végül, hogy a rendszeres segélyek további folyósítását kérn, igen sok egyházmegyében mellőzik, ennél fogva ismételtelen föl hívjuk a nt. Esperes aát, hogy a segélykérvények fölszerelésére, az azokban jelzett adatok helyességére jövőre több gondot fordítsanak s hogy a rendszeresített se-

gélyek további folyósításának szükségét jelezzék; mert ellenkező esetben a kérvények tárgyalás alá sem vétetnek, illetve, a rendszeresített segélyek megszüntetnek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1892. június 25-én tartott üléséből.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

1647—1892.

ÉRTESÍTÉS

az 1891. évi államsegély és Baldácsy-alapítványi segély kiosztásáról.

Az 1891. évi államsegélyből és Baldácsy-alapítványi segélyből való részeltetés iránt beérkezett összes segélykérvények átvizsgálása után, Ig. Tanácsunk a segélyezettek névsorát az alábbiakban állapította meg.

I. Vajdahunyadi egyházmegyéből. 1. Piskii körlelkésznek 345 frt. 2. Piskii körlelkésznek k.-barcsai beszolgálásért 50 frt. 3. M.-ilyei papnak 87 frt. 4. M.-ilyei egyházközségnek 43 frt. 5. Vajdahunyadi egyházközségnek 70 frt. 6. Páljános Károly 50 frt.

II. Gyulafehérvári egyházmegyéből. 1. Borberekai tanító 30 frt. 2. Borberekai tanító 30 frt.

III. N.-Enyedi egyházmegyéből. 1. Lőrincrévei papnak 50 frt. 2. Maros-kapudi papnak 65 frt. 3. Torockó-szt.-györgyi papnak 60 frt. 4. M.-csesztveei egyházközség 50 frt. 5. Detrehemi egyházközség 20 frt. 6. Aranyos-rákosi egyházközség 50 frt. 7. M.-ludasi egyházközség 50 frt. 8. Orbán József n.-laki tanító 20 frt.

IV. Kolozsvári egyházmegyéből. 1. Szamosfalvi papnak előlegért 30 frt.

V. Kolozskalotai egyházmegyéből. 1. Zsoboki egyházközség 30 frt. 2. Zsoboki egyházközség 30 frt. 3. Fejérdi egyházközség 75 frt. 4. Damosi egyházközség 50 frt. 5. Rőödi egyházközség 50 frt. 6. Viski Zsigmond, k.-szt.-királyi pap 50 frt. 7. Fazakas Lajos, n.-petrii pap 30 frt. 8. Ifj. Szakács János létai pap 30 frt. 9. Finta János alsó-járai énekvezér 20 frt. 10. Nagy János daróci tanító 30 frt.

VI. Szilágy-szolnoki egyházmegyéből. 1. Sülemedikói papnak 50 frt. 2. Cikói tanítónak 100 frt. 3. Ér-kávási papnak 50 frt. 4. Hossvai tanítónak 65 frt. 5. Nyirsídi tanítónak 195 frt. 6. Valkói beszolgáló papnak 50 frt. 7. Ördögkúti pap vármezői vallásánitásaért, 25 frt. 2. Érszodorói és érhatvani beszolgálásért 50 frt. 9. Kovács Ferenc t.-szántói lelkész 50 frt.

VII. Deési egyházmegyéből. 1. Esztényi papnak 57 frt 50 kr. 2. H.-Láposi tanítónak 25 frt. 3. Szinyei egyházközség 120 frt. 4. Cinege Mihály alsó-tőöki tanító 30 frt.

VIII. Széki egyházmegyéből. 1. Noszolyi körlelkésznek 172 frt 50 kr. 2. Pulyoni lelkésznek 100 frt. 3. Veresegyházi egyházközség 70 frt. 4. Bacai egyházközség 50 frt. 5. Cegei egyházközség 50 frt. 6. Tamás Ferenc szentmártoni tanító 20 frt. 7. Lakatos László botházi tanító 30 frt. 8. A.-szováthi egyházközség 50 frt. 9. Balázs István cegei tanító 30 frt.

IX. Nagy-sajói egyházmegyéből. 1. Szász-brétei papnak 100 frt. 2. Besztercei körlelkész 150 frt. 3. Sz.-cegői papnak 40 frt. 4. Sz.-máthéi tanító 100 frt. 5. Vályi Elek nyug. papnak 100 frt. 6. Szász-cegői papnak 50 frt. 7. Sz.-cegői tanító 30 frt. 8. Muzsnai Károly sz.-cegői pap 50 frt.

X. Görgényi egyházmegyéből. 1. Erdő-szengyeli egyházközség 70 frt. 2. Török Lőrinc tusoni levita 50 frt. 3. Szabó Mihály balai levita 50 frt. 4. Mózes Mihály unokai levita 25 frt. 5. Varga József fülpesi tanító 20 frt. 6. Abafája egyházközség 200 frt.

XI. Marosi egyházmegyéből. 1. Feketei tanító 100 frt. 2. Bedei egyházközség 50 frt. 3. Nagy János udvarfalvi levita 30 frt. 4. Bálint János nyárádtói levita 30 frt. 5.

Bartha Albert csekefalvi 30 frt. 6. Bogdán József gyalakutai pap 30 frt, 7. Kádár Márton bergenyei tanító 24 frt 67 kr. 8. Vajda Károly szálteleki levita 20 frt.

XII. Küküllői egyházmegyéből. 1. D.-szent-mártoni k. pap 172 frt. 50 kr. 2. Sz.-medgyesi k. pap 215 frt. 3. Dicső-szt.-mártoni egyházközség 400 frt. 4. Szász-medgyesi pap 100 frt. 5. Deésfalvi egyházközség 30 frt. 6. Harangláb egyházközség 50 frt. 7. Székely Sámuel b.-besenyői pap 50 frt. 8. Fazakas Sándor sz.-dányáni pap 30 frt, 9. Buzogány Mózes pócspfalvi tanító 25 frt.

XIII. Nagyszebeni egyházmegyéből. 1. Oláh-újfalusi körlelkész 77 frt. 50 kr. 2. Bolyavölgyi körlelkész 205 frt. 50 kr. 3. Balászfalvi Emke tanító 50 frt. 4. Alamóri tanító 40 frt. 5. Ó-újfalusi körlelkésznek 40 frt. 6. Ó-újfalusi körlelkésznek 100 frt. 7. Mikeszászi egyházközség 50 frt.

XIV. Udvarhelyi egyházmegyéből. 1. Segesvári egyházközség 650 frt. 2. Alsó-siménfalvi pap 120 frt. 3. H.-szt.-mártoni pap 80 frt. 4. Dobófalvi levita 150 frt. 5. Hodgyai tanító 20 frt. 6. Bözödi tanító 30 frt. 7. Nagy-búni pap 40 frt. 8. Bözödi új tanító 20 frt. 9. Fejéregyházi egyházközség 30 frt. 10. A.-Siménfalva egyházközség 50 frt. 11. Makkai Samu bözödi ktanító 30 frt. 12. Bálint József a.-sófalvi tanító 100 frt. 13. Kolcsár István rugonfalvi kántor 30 frt. 10. Balázs Samu patakfalvi ktan. 20 frt. 15. Bálint András sándorfalvi levita 20 frt.

XV. Erdővidéki egyházmegyéből. 1. Gyenge András miklósvári lev. 30 frt. 2. Gáspár László bardóci kt. 30 frt.

XVI. Sepsii egyházmegyéből. 1. Hosszufalusi egyházközség 63 frt. 2. Köröspataki tanító 80 frt. 3. Brassói segédpapnak 33 frt 33 kr. 4. Demeter Mihály szotyori pap 30 frt.

XVII. Orbai egyházmegyéből. 1. Özv. Benkő Gyulánának 150 frt.

XVIII. Késdii egyházmegyéből. 1. Gyergyószentmiklósi templombér 50 frt.

Baldácsy-alapítványi segélyből. Sepsii egyházmegyéből. 1. Dávid Gergely kálnoki ktanító 20 frt. 2. Mihályfalvi István besenyői ktanító 15 frt.

Miről az összes érdekelteket oly fölhívással értesítjük, hogy a rendszeres segélyben részesülők nyugtaikat a szokott időben, az egyszer s mindenkorai segélyben részesítettek pedig a f. é. július hó 10-ig multhatatlanul terjeszsek be illetékes espereseikhez, a kik is azokat egyszerre lesznek kötelesek, f. é. július hó 15-ig, egyházkerületi pénztárunkba beküldeni a segély-összegek kifizetése végett,

Megjegyezzük, hogy a központi adósságok törlesztése, vagy előlegezett segélyek visszatérítésére megszavazott segélyek visszatartása és rendeltetési céljukra leendő fordítása iránt keblbi pénztárunkat utasítottuk.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1892. június 25-én tartott üléséből.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

704—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a nagy-sajói egyházmegyében fekvő sófalvi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gyümölcsös és veteményes kerttel ellátott tisztességes lakáson kívül, 244 frt. 20 kr. értékű dézsmakárpótlás, kepe és 22 hold, 84 □ öl tagosított kanonika porció haszon élvezete.

Pályázati határnap július 15-ike. Folyamodványok nt. Musnai Károly, esperes afiához küldendők, Szász-Cegőbe, u. p. Kerlés.

Kolozsvártt, 1892. jun. 27.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz egy negyed iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K Albert könyvnyomdájában Kolozsvárt.